

103

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

అక్టోబరు 1989

మేల గోదావరములు

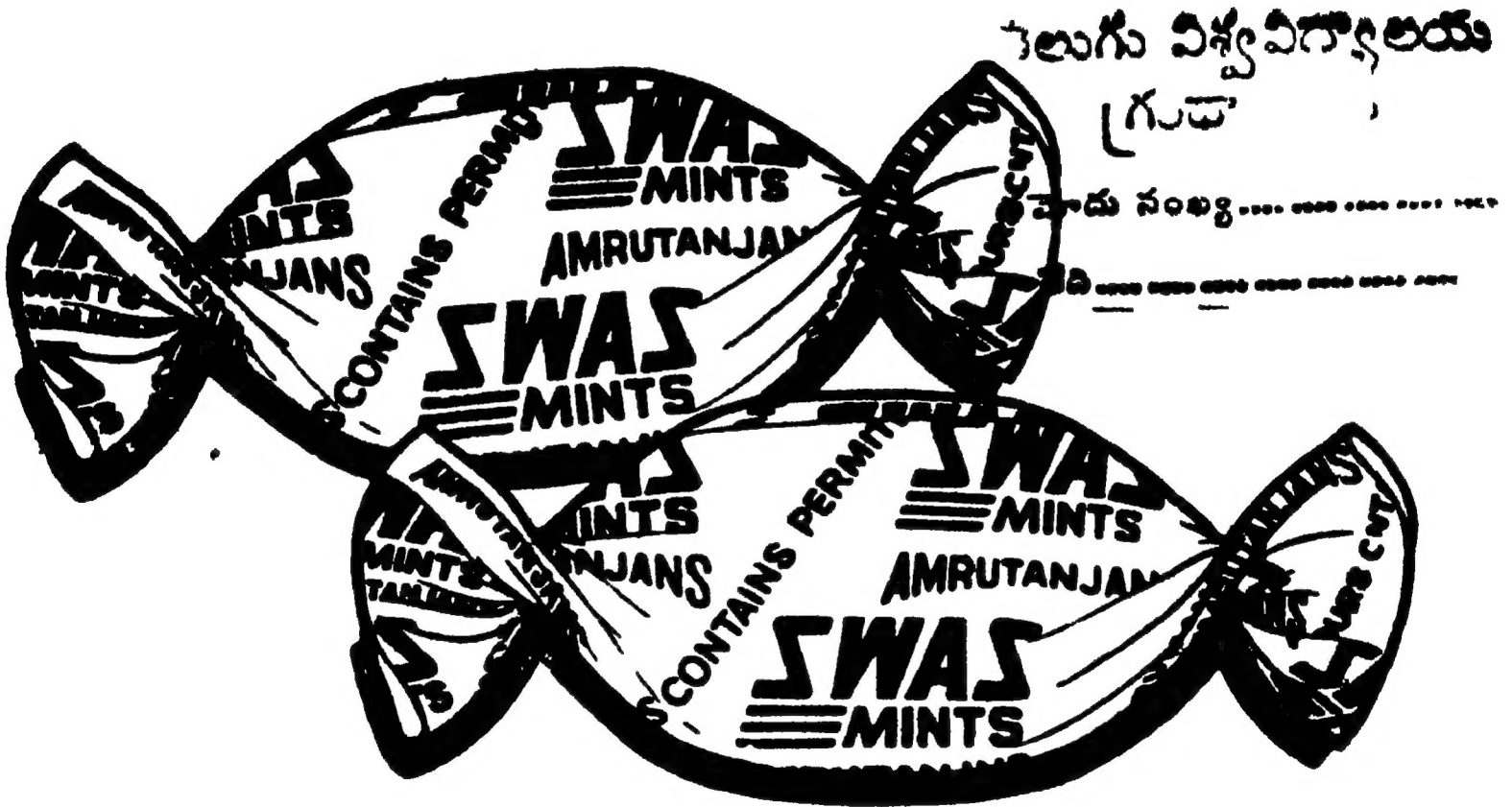
తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
గుంటూరు
36
3/3/89

● అనుభూతి కవిత్వం : సుధర్మనం
● పురాణాలలోని జాంతవ వంశాలు : వి. మూర్తి
● ఈ

హావనాపరలు

దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులు

స్వాస్ మింట్స్

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్
వారి మరొక గొప్ప తయారీ

Amrutanjan Limited

భారతి

మా మాతృభూమి

శ్రీమదైంక కవిశాస్త్రి పాఠశాల
సర్వస్వాధీనము
(1972)

సంపుటము : 111

అక్టోబరు 1972

సంచిక : 10

విశిష్ట ప్రతిక వెల ఐదు రూపాయలు

వివేచనానుక్రమణిక

ఈ రోజున. దారి అదే	శ్రీ మాదిరాజు రంగారావు	4
మన పురాణాలలోని జాంతవ వంశాలు	శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తి	5
విన్నవం, జీవనగీతం, చేతన, కాలం	శ్రీ సి. కామేశ్వరరావు	15
ఊహించకుండా జీవించలేం, ఇప్పుడిది వార్తలే కావు	కమలే	16
ఒక చిన్న పాతభేదం - పెద్ద చర్చ	శ్రీ కాళూరి హనుమంతరావు	17
పుట్టకాల పాపులో....	ఒర్బిని	20
అ దినపు వేట	కన్నడ మూలం : త. రా. సు. తెలుగు అనువాదం : శ్రీ కంకరగంటి రంగారావులు	22
విశ్వకృష్ణలు	శ్రీ చెన్నోజు రామమోహనరావు	25
అనంత పునరావృత పరంపరలో	డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు	26
వసుచరిత్రకారునిపై కాళిదాసు ప్రభావం	డా॥ చిలకమర్తి దుర్గాప్రసాదరావు	27
డిసెంబర్, కాంతి కోసం, వెన్నెల వసంతం	రవి	29
కుమార భారతి - అభిషేక గాథ	డా॥ ఎ హనుమంతప్ప	30
అక్షరాలుగా, స్త్రీ అందం, సాహిత్యం, తెలుగు కవిత్వం,	శ్రీ యస్. యస్. రెడ్డి	38
ఇద్దరి ఆశయం ఒకటే, లాలసా వ్యేషణ	శ్రీ ఆర్. యస్. సుదర్శనం	40
అనుభూతి కవిత్వం	శ్రీ విలేక్వర నాగభూషణాచార్య	44
వేనెవర్ని?!	శ్రీ మాధవుడు మంగిపూడి	45
మధురవృత్తి, దీపమై వెలుగుతాను	డా॥ పెన్నా శివరామకృష్ణ	46
శేషేంద్ర కవిత - సామ్యజిగ్ చైతన్యం		57
కలగూరగంప		63
గ్రంథవిశ్లేషాలు		

స విషయం

“మన కృతార్థులలోని జాతకవ్యవహారం” గురించి శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తి ఈ మానం భారతిలో సంక్షిప్తంగానే అయినప్పటికి సమగ్రంగానే వర్ణించారు.

వార్షికో వర్షికోత్పత్తిః అగస్త్యః కుంభ పంభవః
నారదో రజకీపుత్రః కౌండిన్యో ముండకీ సుతః—

వంటి వశిష్టోప పురాణ శ్లోకాలను వింటూ ఉంటే ఎంతో ఆశ్చర్యం వస్తుంది. ఈ ఆశ్చర్యానికి కొంతవరకైనా వివరణను ఇవ్వడంతో శ్రీ లింగమూర్తిగారు కృతకృత్యులయ్యారనే చెప్పవలసి వస్తుంది.

అచార్య తుమ్మపూడి కోటేశ్వరరావుగారి విశిష్ట కావ్యం “కుమార భారతి”లోని అభిషేక ఘట్టాన్ని గురించి డా॥ హనుమంతప్ప ఈ నెల భారతిలో మనోజ్ఞంగా ప్రదర్శింపజేసారు.

నకల త్రైలోక్య ధర్మ వంస్థాపనమున
ఋనియున్నట్టి కొమరు నా మూర్ధవదము
విమల జల వేత్ర తల్లి చుంబించినట్లు
తరళ జలమూర్తి శ్రీ గంగ దబకలాడె—

— వ్యాసదవయిత అన్నట్లు నన్నయ్యను గుర్తుకు తెచ్చే కవిత్వాభిషేకమే!

ఇకపోతే ఈ సంచికలో అనుభూతి కవిత్వం గురించి శ్రీ ఆర్. ఎస్. సుదర్శనంగారు తమ వాదాన్ని వినిపింపజేసారు. “ప్రతీకవాదుల సంప్రదాయానికి సంబంధించిన అన్వయ క్లిష్టత కనిపించకూడదు. సంప్రదాయ కాలపాతకవాద చాళయలు సోకకూడదు. పదచిత్రాలతో, భావ సంక్షిప్తతతో కూడుకున్న ఇమేజిస్ట్ శిల్పంలాగా ఉండాలి అనుభూతి కవిత్వం” అనే అర్థం స్ఫురిస్తుందీ వ్యాసంలో. అసలు ఈ వివరణే గందరగోళంగా తోస్తుంటే - ఇక అనుభూతి కవిత్వం జోరికి వెళ్ళకూడదనిపిస్తుంది. సాహిత్య విమర్శకుల ధోరణిలో ఇదో రకం- అని అనుకోవాలేమో!

డా॥ పెన్నా శివరామకృష్ణ గారు శేషేంద్ర కవిత్వంలో దర్శించిన సామాజిక చైతన్యాన్ని గురించి ఈ నెల భారతిలో ఒక వ్యాసం ఉంది.

రైతు నాగలి మోస్తున్నాడు
క్రీస్తు శిలువ మోసినట్లు—

వినడానికి బాగుంది. కాని వాస్తవానికి ఈ పోలిక తగినదేనా అని సందేహం. ఇలాంటి అనుసానాలు వదలిపెడితే ఈ కవిత్వంలో ఎంత యినా నిజాయితీ కనిపిస్తుంది.

ఇలాంటివి మరెన్నో. కవిత్వం, విమర్శ, గ్రంథసమీక్షలు ముగియాలే. “ఆ దినపు వేట” అనే శ్రీ త.రా.సు.గారి కన్నడ కథను కూడా ఈ సూసం అందిస్తున్నాము.

విశ్వసాహిత్య సామగ్రికి భారతి సాధనం కావాలనే మా ఆకాంక్ష! అదే సహకారాన్ని కోరుతున్నాము.

ఈ రోజున, దారి అదే!

శ్రీ మాదిరాజు రంగారావు

ఈ రోజున అదే దారిన
నివ్వంటిన వనం మాదిరి
ముఖ ముఖంలో మేల్కొన్న చిత్రం వేరు
క్షణ క్షణంలో స్పందించు దృశ్యం వేరు.

కదలుతూంది జ్వాలా చరణం
పద పదాన ఛాయా ధ్వనితో
చీకటి వరుగెత్తుతూంది
మంచు చెదరి రాలుతూంది.

ఏ అపాయ భయం లేదు
ముందు తెళ్ళు హతం తప్పు
సామాజిక భావన తప్పించి
ఏ కల్పనకూ సమయం కాదు.

భయ నిద్ర వదలిన ఆలోచనతో
నవ జీవన దశల అన్వేషణతో
మూసిన తలుపుల్ని ముక్కలు చేసేను
దాగిన బతుకుల్ని బైటికి లాగేను.

ఎక్కడ ఉంది? పంపూర్ణ సత్యం
ఎక్కడి కక్కడే ఖండ ఖండం,
స్వేచ్ఛకూ సమతకూ అంకితమై జీవితం
విశ్వమానవతకై శాంతిని కోరే గణం.

నవ సంఘర్షణతో ప్రతిరోజు
ఉదయం ఎట్టెదురై నిలిచేను
అసహనం అశాంతి కన్నీళ్ళనుండి
పగలు దాటి రాత్రినుండి ప్రయాణం

హిమపర్వత ప్రాంతమైనా
జల లేని ఎడారి ఐనా

నగరంలో వసంతోసూ మెషిన్ గన్
వినిపించే విషాదం ఒక్కటేగా!

తుపాను వస్తుందెప్పుడో వర్షం బీభత్సంగా
అశాంతి మేఘం ఉరిమీ కోపంతో పోతుంది.

కదలి పదం చేయి కలిపి నవతరం
గగన భయం శీర్ణపరచి యువగణం

అవనిపై అందరికీ ఆనందం సౌభాగ్యం
సమ సమాజం వెలిగే ఆ స్వర్గం ధ్యేయంతో,
సమయం వరమై తమ ముంగిట నిర్బినా
ప్రతి వ్యక్తికి శిక్షణ! అతని సంకల్పమే.

తన ముఖాన్ని బింబించే అద్దాన్ని
పగలగొట్టే చేతుల్లో కన్నీరు!
గుర్తుకు తెస్తూ భౌతికంతో,
మానసికంగా గుప్తరూపం!

మానవతా పూర్ణమైన కంతధ్వనిలో
పాయలుగా భిన్నదేశ జాతివ్యవరమా

ఏ వ్యక్తి నీడనో
ఏ ఊరు సీమనో
అగిపోవు
యాత్ర కాదు.

చీకటిపై అడుగు వేసి
సూర్యుని జాడలు మిగిల్చి,

వేగంగా పాతదనం నిష్క్రమణం
జీవంతో కొత్తదనం ఆగమనం

మనిషి గుండె పల్కుతూంది
మనిషిలోని మట్టితోను

ఈ విశాల పృథ్విపై
మానవీయ రక్తితో
మట్టిలోని మొక్కతో
వ్యక్తిలోని శక్తితో

ఎంతటి స్వర్ణ స్వర్ణ భావన అయినా కానీ
మానవ పాదధూళినుండి అవతరించిందే
ఈ ఉదయం చేతిలో పండ్లా కావచ్చు!
ఎత్తిన గన్ గుండెతో సిద్ధం కావచ్చు

శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తి

మన పురాణాలలోని జాంతవంశాలు

ఋష్యశృంగో మృగేశాతః కౌళికో గాదినందనః
ఋణికో ఋణికోత్పత్తిః గౌతమో గోతసంభవః
కునకీగర్భ సంభూతో శౌనకాది మహర్షయః
వర్మి కోవర్మికోత్పత్తిః అగస్త్యః కుంభసంభవః
వారదో రఞ్జీపుత్రః కౌండిన్యో ముండకీసుతః
వ్యాసార యద్వికసంభూతో వశిష్టో ఊర్వశీసుతః
సత్యకామస్తావానరా శ్వపాకాస్తు వరాళరః
అహవన్యోవివివ్రతన్వం ప్రావయే పూర్వమద్విజః

వశిష్టోవ పురాణంలోనివని చెప్పబడే ఈ శ్లోకాలలోని ఋష్యశృంగవంశ గమనించదగింది. బెస్తదాని కొడుకైన వ్యాసుడు, దేవవేళ్యా కుమారుడైన వశిష్టుడు, రఞ్జక ప్తీ పుత్రుడైన వారదుడు, వాపిత సుతుడైన కౌండిన్యుడు జానాం కొడుకైన సత్యకాముడు చందారి కొడుకైన వరాళరుడు తమ తమ విద్యా తపోవిలాలతో విప్రత్వాన్ని పొందవచ్చు. ఈనాడు విష్ణుజాతుల వారెందరో పెద్ద పెద్ద డిగ్రీలు పొంది ఉన్నత పదవులలో ఉండటం మనం చూస్తూనే ఉన్నాం కాని వర్మికి పుట్టలోనూ అగస్త్యుడు కడవలోనూ పుట్టటం మాత్రం ప్రకృతి విరుద్ధ మనిపించక తప్పదు.

ఈలాగే వశిష్టుడు బ్రహ్మడు, కలకాలలో కుమారస్వామి, శ్వపాకారులు రెల్ల గంటలలో పుట్టినారు. అయితే ఈనాడు పెన్సెట్యూట్ వేదీల యుగం వచ్చేసింది కాబట్టి అవాటి అగస్త్యుడుల జననం ఒకవిధంగా అంగీకరించినా క్రోష్టి నక్కకు, గౌతము దాపుకు, ముండవ్యుడు కప్పకు, గార్గేయుడు గాడిదకు, శౌనకులు కుక్కకు పుట్టటం మాత్రం విద్వూరం.

మన శాస్త్రజ్ఞులింగా అంతువులకు మౌనపులను పుట్టించే కత్తకు రాలేకు కాని మన పురాణాలలో యజ్ఞవల్క్యేతిలింగా చాలా మంది కనిపిస్తారు.

మహిషాశ్వితి అనే రాకుమారి కావళకంగా గేదెయై ఒక కనుంలో తిరుగుతూ ఉండగా పింఛ ద్వీపుకనే మహారాజు అక్కడ గల కొలనికి స్నానానికి వచ్చినాడు. అప్పుడు తరస్సులో అతని

రేతిః పతనమైన జలాన్ని త్రావి మహిష రూపంలో ఉన్న రాకుమారి మహిషుని కన్నది.

మరో కథ ప్రకారం రంభుడనే రక్కసు దతి కాముడై నందరిస్తూ ఒకవాడొకచోట ఒక గేదెను చూచి దానితో రమించగా మహిషుడు పుట్టినాడు

విభాండక మహర్షి ఒక నదిలో స్నానం చేస్తుండగా అక్కడికి ఊర్వశి వచ్చింది. ఆమె సౌందర్యాన్ని చూసి అతనికి రేతిఃపాతం జరిగింది అపుడక్కడికి కావళకంగా తింకయైన చిత్రరేఖ వచ్చి ఆ పీటిని త్రాగి ఋష్యశృంగుని కన్నది.

ఉవరిచర వసువు ఒకప్పుడదనికి వేటకు వెళ్ళి ఆ వన సౌందర్యం చూడగా ప్రియురాలు తలపించి స్థలనం జరిగింది. అప్పుడు తన వీర్యాన్నతడు ఒక దొవ్వలో ఉంచి దీమంతో భార్యకు వంపుతూ ఉండగా దారిలో అది యమునా నదిలో వారికి అపు డందులో కావళకంగా చేవయై తిరుగుతున్న అద్రిక అనే అవ్వరన త్రాగి మత్స్యగండిని కన్నది.

మేరువుకు దక్షిణాన గల శతయోజన వనంలో ఉన్న కొలనుకు - ఒకపుడు గర్గముని స్నానానికి వెళ్ళి అంతవరకక్కడ స్నానమాడుతూ ఉన్న అవ్వరనం సౌందర్యాన్ని చూసి క్షతించి నాడు. అప్పుడు నీటిలో వడిన అతని వీర్యాన్ని ఒక చేప బ్రుంగి విశ్వరూపుని భార్యయైన మీనాదేవిని కన్నది.

అదే గర్గమహర్షిని ఒకపుడు యాదవులు వశ్యంపరుడని పాళన చేయగా అతడు లోహచూర్ణం తిలూ దన్నెందెంట్లు ఒక అలమందలో ఉండి తనం చేసినాడు. అపుడతనికి ఒకనాడు రేతిః పతనం జరిగింది. దాన్ని అక్కడ అజగత రూతులో ఉన్న ఒక గోపాలిక ఆహారమని తిండి కాంక్షించును కన్నది.

ఒకపుడు వసువుల కూతురు గిరిజాదేవి దేవతలకు మరంగ ముని తపోభంగమితే చంపినాడు. అప్పుడుమితలేడు తెలిసి పీడిగత్తు కమ్మని కవించినాడు. అమె గజశ్రీ హిమవత్పార్వతంలో తులక రెన్ను పాకుగాయనుకనే ముని విశ్మించిన మూత్రంలోని వీర్యాన్ని గ్రహించి పాలకావ్యుడనే గజ శాస్త్రవేత్తను కన్నది.

—ఈనాడు దాక్షిణ్య మూత్రంలో పతనమైపోయే వీర్యాన్ని వడకట్టి ప్రేమకు సంతానప్రాప్తిని కలిగిస్తారట కాని అది వేరే విషయం.

సంజ్ఞాదేవి మూర్ఖుని తాపాన్ని భరించలేక ఉత్తర కురు భూములకు వెళ్ళి ఐడదా రూపంలో వంచరిస్తుండగా మూర్ఖుడొకమేను వెదకుతూ వెళ్ళి కలసికొని రమించినాడు. అప్పుడు వారికి అశ్వములు, ఆ పిమ్మట రేవంతుడు అనే అశ్వశిక్షకుడు కలిగినారు.

లంకను కాల్చిన పిమ్మట నమ్మద్రాన్ని దాటేవస్తున్న హనుమంతుడు తన వంటి చెమటను తుడిచివేయగా నమ్మద్రంలో పడిన ఆ స్వేదాన్ని ఒక మొసలి మ్రింగి మత్స్యవర్ణుని కన్నది.

అత్మదేవుని భార్య దుండుల సంతానార్థమై తనకిచ్చిన రసాల వలాన్ని తమ దొడ్డిలోని ఒక ఆవుకు తివిపించగా అది గోకర్ణుడనే కుమారుని కన్నది.

కాతవాహనుడు కావవళంగా సింహాలైన ఒక మునికన్య యొక్క దంపతులకు పుట్టినాడు. ఇవన్నీ పురాణ కాలంనాటి దీక్ష వ్యాప్తి చరిత్రలు.

మన పురాణాలలోని ఈ కథలనాడు ఎంత ప్రకృతి విరుద్ధమో అంత హాస్యాస్పదంగా కూడా కనిపిస్తుంది. అయితే వీటిలో గ్రూడ్డిలో మెల్లలా గనునించదగిన విషయం ఒకటి ఉంది. ఋష్యశృంగాదిపైని చెప్పిన సంతానాన్నంతా కన్నవారు అచ్చంగా అంతువులు కాదు. కావకారణంగా అయా రూపాలు పొందినారు.

కర్మవళంగా లేదా కావవళంగా మానవుడు అంతునై పుడతాడనే సిద్ధాంతాన్ని ఈనాడు కొన్ని మతాలంగీకరించవు కాని ఈ కాలంలో పెద్దబొట్టు కారదాదేవిగారి స్వీయచరిత్రలో ఉన్న సుబ్బన్న పాము కథ ఒకటి దీనికి పత్యోదాహరణంగా కనిపిస్తుంది.

ఋగ్వేదంలో శతరూపాస్వాయంతభవుల ప్రసక్తి ఉంది. శతరూప వివిధ రూపాలు ధరించగా స్వాయంభువామెతో కోరిన రూపంలో రమించినాడు. అప్పుడొక ఏయే రూపాలు ధరించినో వారి కాయరూప సంతానం కలిగింది. లోకంలో ఈ విధంగానే మొదటిసారిగా వివిధ ప్రాణి ఉత్పత్తి జరిగిందని చెప్పబడింది.

పురాణాలు స్వాయంభువుమనుస్థానంలో కళ్యాణ ప్రజావర్ణిని నిలిపినవి. అతని భార్యలలో వదముగ్గురు ప్రసిద్ధులు. వారందరూ దక్షకన్యలు. వారిలో కొందరికి దేవతాకులు కలుగగా మరికొందరికి తిర్యగ్భూతులు పుట్టినవి కాబట్టి అతని భార్యలను రెండు వర్గాలుగా విభజింపవచ్చు.

అ) అదితి-దేవతలు

కపిలకు-ఘాతాచీమేనకలు

దనువుకు-దానవులు

అనాయువుకు విక్షరుడు, బలాడు, వృక్షుడు - వీరుడు అనువారు కలుగగా

దితి-రక్కసులు

కాలకు-విశాళకోరలు-

మునికి-నీమసేన-ఉగ్రసేనులు

అ) ఇలకు-వృక్షలతాదులు

కద్రువకు-నాగులు

తిమికి-జలచరాలు

సరమకు-శ్యానాదులు

కాష్ఠకు-వికళపాలు

తామ్రకు-భాసాదులు

వినతకు-గరుడులు

సురభికి-గోమహిషాదులు

పుట్టినట్లు చెప్పబడింది. అయితే ఎప్పుడైనా మానవులకు అంతువులు కాని, అంతువులకు మానవులు గాని పుట్టడం ప్రకృతి విరుద్ధం.

ఒకప్పుడు హైదరాబాదులో మేక కడుపున నగం మనిషి నగం మేకగా ఉన్న విసుగు పుట్టినట్లు, వీహార్ రాష్ట్రంలోని ఒక గ్రామంలో పేక కడుపులో మూడంగుళాల మానవ శిశువు పున్నట్లు వ్రతీకంలో వార్తలు వచ్చినవి కాని అంతమాత్రంచేత తిర్యక్కులకు మానవులు పుడతారనలేం. నేటి చరిత్రోదకులకు తోడేళ్లు ఎత్తుకుపోయి పెంచిన మారవణాలు కొందరు లభించినాయి. వారు తోడేళ్లవలనే అరుస్తూ పచ్చి మాంసం తింటూ చేతులను గూడా కాళ్లుగా ఉపయోగించుకుని నడిచినారు. కాని వారు అంతువులుగా పరిగణింపబడలేదు.

నర్కసులలో మనకు చాలా విచిత్రమైన మనుష్యులు దర్శనమిస్తుంటారు. క్రీ. శ. 1884లో బి. టి. ఐర్నెగారి నర్కస్లో “జోజో” అనే కుట్టువాడుండేవాడట. అతని శరీరం నిండా బొచ్చుకుక్క రోమాలుండేవట. జర్మనీలోని మరో నర్కస్లో “రియోనస్” అనే మరోవ్యక్తి ఉండేవాడట. అయిన ముఖంవిండా జాలు పెరిగి అచ్చంగా సింహంలాగా కనిపించే వాడట. మరో నర్కస్లో “జూలియాబస్ట్రావా” అనే ఒక స్త్రీ ఉండేదట. ఆమె నల్లగా శరీరంవిండా రోమాలతో అచ్చంగా గొరిల్లాలాగే ఉండేదట.

ఇప్పుడు మనలో పిల్లికండ్లు - గద్దముక్క - పులిమోర కలవాడున్నారని గాబట్టి అనాటి కళ్యాణుని సంతానంలో గూడా ఈలాటి అంతు లక్షణాలు కొన్ని ఉండివచ్చు. అంతమాత్రంచేత వారిని మనం ఈనాడు పూర్తిగా అంతువులేనని తీర్మానించలేం.

సృష్టిలో మానవుడు అంతుకోటిలో పరాంకోటికిక్కి బుద్ధి బలంలో ఎంత ముందుకు పోయినా సౌందర్యంలో మాత్రం యింకా అంతువులతో పోటీ పడలేకనేపోతున్నాడు. భేడికండ్లు-

చిరుక వలుకులు, కోకిల కంకం, పింహం నడుము, ఏనుగు నడక, ఒంటెపిల్ల తొడలు, తాబేటి పాదాలు అవి అందానికి అంతువుల పోలికలనే చెప్పుకోక తప్పటం లేదు.

ఈనాడు అగ్రజాతుల వారందరికీ ఋషిగోత్రాలున్నవి. అవి వడ్డమైనవారికి ఏ వృక్ష అంతువాచకాలో గోత్రాలుగా స్థిర పడినవి కాని నేటి పరిశోధకులు అశ్వలాయన శ్రోత సూత్రాల లోని అనేక గోత్రాలను ఋషివాచకాలు కాక - వత్స=దూడ, కునక=కుక్క, రిక్క=ఎలుగులంటి, భరద్వాజ=ఏటింట, ముద్గల=ఎఱ్ఱచేప, కపి=కోతి, అజ=మేక, కాశ్యప=తాబేలు, గౌతమ=గోవు, కుశిక=గుడ్ల గూని, మందూక=కప్ప, తిత్తిర=తీతువు అవి వకు వక్షి వృక్ష లతావాచకాలుగానే అభిప్రాయపడు తున్నారు. కాబట్టి పైన చెప్పబడిన కళ్యపుని సంతానం ఆయా ప్రాణులను తమ గణ సంతేతాలుగా స్వీకరించి, ఆరాధించి లేదా తమ లాంఛనాలుగా ధ్వజ చిహ్నాలుగా స్వీకరించి వారి పేర చలామణి అయినవారనవలసి ఉంది.

ఈనాడు బాలభట విద్యార్థులు తమ దళాలను అంతువుల పేర్లతోనే సంకేతించుకుంటారు. అందుచేత అనాటి కళ్యప మహర్షి సంతానాన్ని గూడా ఈ దృష్టితోనే చూడవలసి ఉంది. అప్పుడు మన కందులో ఉన్న అసంగతం తొలగిపోతుంది.

ఈనాడు మనకు తెలిసే రాజవంశాలలో కదంబ - కాశ్య అనే వృక్షవాచకాలతో గర్భత, మతంగ, మత్స్య-మూషక అనే అంతు వాచకాలతో ఉన్న తెగలు కనిపిస్తున్నవి.

కళ్యప ప్రజావతి భార్యలలో ఇలా దేవికి కలిగిన సంతాన మంతా వృక్షలతాదులు. ఇక్కడ ఇలా దేవి పేరు వృక్షలతాదులు వుట్టటానికి కారణమైన భూమికి సంకేతంగా కనిపిస్తుంది. ఈమెకు ఇదాదేవి అని మరో పేరు గూడా ఉంది. సంస్కృత దకారం తెలుగులో దకారం అవుతుంది. తెలంగాణంలో ఇదమ్మ ఒక చాలా ప్రాచీనమైన గ్రామదేవత. ఇదమ్మకు సంబంధించిన కథలు సృష్టికంతా ఆమెనే మూలదేవతగా చెబుతవి. అందుచేతనే కాబోలు ఆమె జాతరలు ఎప్పుడైనా శ్రావణంలో జరుగుతవి.

జ్యోతిష్కులు సంవత్సరం చైత్రంలో ప్రారంభ మౌనుంది అంటే లోకయాత్రావేత్తలది శ్రావణంలో ప్రారంభం అంటారు.

అగ్రవర్ణాలలోని వివాహాది కుభకార్యాలలోని నాంది ముఖంలో ఇదా వాచనం ఒకటి ఉంటుంది. అది దేవతానుమోద వార్ధం పఠించబడుతుంది. అప్పుడు గేస్తులు కులదేవత పేర తమ తమకు నిర్ణయమైన ఒక వృక్షకాళినే తెచ్చి దానికి వసువు

గుడ్డ చుట్టి పూజిస్తారు కాబట్టి ఇదావాచనంలో జరిగే ఈ కులదేవత ప్రతిష్ఠ కళ్యపుని భార్య యలాదేవికి సంకేతంగానే కనిపిస్తుంది.

హరప్పా శ్రవ్యకాలలో లకనుకంటున్న ఒక దేవతా ప్రతిమ లభించింది. ఆమె ఈ యలాదేవియే కావచ్చు.

వృక్షవాచకాలతో వచ్చినవానిలో ఉత్తర భారతంలో కాశ్య వంశం దక్షిణ భారతంలో కదంబ వంశం ప్రసిద్ధి చెందినవి.

కాశ్యవంశంలోని బుద్ధుడు ఒక మతస్థాపకుడై ప్రపంచ ప్రసిద్ధిని పొందితే దక్షిణభారతంలో కదంబ వంశస్థాపకుడైన మయూరవర్య తెరకెక్కిన పురుషుడై నాడు. ఇక తక్కిన వంశాల వారి వివరాలు పరికించండి

1. సైంహికేయులు :-

అంటే సింహ సంబంధమైనవారని అర్థం. వీరు ఆ పేరు గలవారి సంతానంగాని లేదా ఆ పేరుగల వంశానికి చెందినవారు గాని లేదా ఆ లాంఛనం కలవారు కూడా కావచ్చు.

మన పురాణకోశంలో సైంహికేయులు అన్నపుడు వాతా పీల్వలులు, రాహు కేతువులు దర్శనమిస్తారు. హిరణ్యకశిపుని పోదరి పేరు, కూతురి పేరు రెండూ ఒకటే. అది సింహిక. తెలుగులో ఇది సింగమ్మగారికి సమానం.

సైవారిలో వాతాపి-ఇల్వలులు హిరణ్యకశిపుని మేనల్లుండ్రు. రాహు కేతువులు అతని మనుమలు అవుతారు. ఇక ఈ పేరును గణసంకేతంగా లేదా వంశసంకేతంగా గ్రహించినప్పుడు, రఘు వంశంలో హిమాలయ సామవులలో నందినీ దేనువును వట్టుకున్న కుంభోదరుడు ఈ తెగకు చెందుతాడు అతడొక యక్షుడు. శివుని పేవకుడు. యక్షులు కామరూపులు కాబట్టి దిలీప మహారాజును వరక్షించటానికి ఆ రూపంలో కనిపిస్తాడు.

యక్షులలో సింహగోష్ఠి కూడా ఒకటి ఉంది. అలాగే ఆ పేరున ఒక వంశం కూడా ఉండవచ్చు కాబట్టి కుంభోదరుడు ఆ వంశానికి లేదా ఆ గణానికి చెందుతాడు.

మన చరిత్రలో ప్రవ్రదమూర్త రాజ్యసిర్పాత కాతవాహ ముడు ఒక సింహ దంపతుల కుమారుడు. అతడు ఒకనాడు వేటలో దీవకర్ణి మహారాజాగారికి లభించినాడు.

కాతవాహనుని తండ్రి సాకుదొక యక్షుడు. తల్లి ఒక మునికన్య, వారిద్దరు వలచి వివాహం చేసికోగా దావికంగీకరించని మునులు వారిని సింహాలు కందని శపించినాయి.

ఏ కాలంలోనైనా వ్యక్తులు కామంతవరకున్న కులమతాల నుండి విహింసకు లై నపుడు మరో వర్గంలో చేరటం పరిపాటి. పురాణ ప్రకారం గుహ్యకులు యజ్ఞులు కుదేరుని ప్రజలు. సాకుని కాలనాడు దాన్యకటకాన్ని కుదీరకుడనే యజ్ఞరాజు పరిపాలిస్తున్నాడు. అతడు వింహగోష్ఠికి ఆదివతి. అది ఆ కాలంలో ఏర్పడిన ఒక నూతన సంఘం కావచ్చు.

సాకుడు-అతని ప్రయోగాలు మునుల కావంతో వింహ రై నారు అంటే వ్యక్తులభ్రష్టులైన వీరానాడు కుదీరకుని వింహ గోష్ఠిలో చేరినారని భావించవలసి ఉంది.

సాధారణంగా తరిదండ్రీ వర్ణభ్రష్టులైనపుడు వారికి కలిగిన పంతానం ప్రతిభావంతులు పరాక్రమకాలులు అయితే ఆ తరిదండ్రీ కళంకం మాసిపోతుంది. అదే మన పురాణ కథలలో పుత్ర ముఖ దర్శనంతో కాపావధిగా చిత్రించబడింది.

మన చరిత్రలో గుండులకంటే మొదట మగధ సామ్రాజ్యాన్ని హర్యంక వంశీయులు పాలించివారు. దింబసారుడు, అజాతశత్రువు అదే వంశానికి చెందిన రాజులు హరి అంటే వింహం కాబట్టి (హరి+అంకం) వీరు వింహలాంఛనులు కాని లేదా ఆ పేరుతో ప్రసిద్ధి చెందినవారుగాని కావచ్చు.

ఇక నందవంశం ఏమ్మట వచ్చినవాడు దింబసారుడు. చంద్రగుప్తుని కుమారుడైన యితనిది మౌర్య వంశం. ఈ వంశ నామాన్ని గుఱించి చారిత్రకులలో భిన్న భిన్న మతాలున్నవి. కొందరు చంద్రగుప్తుని తల్లి "మూర" అనే కూడ్రప్తి పేర ఆ పేరు ఏర్పడింది అంటే మరికొందరు "మౌర్య" అనే గ్రామం పేర ఏర్పడిందని, మరికొందరిది "మయూర" శబ్దరూపమని అన్నారు. అకోకుడు అంత ప్రసిద్ధ చక్రవర్తియైనా అతని వంశోత్పత్తి మాత్రం ఈ విధంగా నందేహాలతో ఉంది

కళింగయుద్ధంతో పరమ కాంతుడైన అకోకుడు ఢిల్లీలో నిలిపిన స్తంభంపై నాలుగు సింహాలను విలువటం గమనార్హం. వింహం కాంతానికి సంకేతం కాదు గదా!

2. వృగాల వంశం :-

ఇప్పుడు మనకు ఒకే యింటి పేరుతో అన్ని వర్ణాల వారు కనిపించినట్లు పురాణాలలో ఒకే వంశంలో దేవతలు-రాక్షసులు - ముసులు - మానవులు అనే అన్ని వర్గాలవారు కనిపిస్తుంటారు.

అక్బోరు

మాతృకండేయి కుహర్షిచేత అనేక ధర్మాలు తెలిసికొని విజ్ఞానియైన క్రోష్ఠకి ఈ వంశానికి చెందిన ఒక క్రసిద్ధ యువ.

మహాభారత కాలనాటికే వృగాలవంశం బాగా ప్రసిద్ధి చెందింది. ఈ వంశంలోని నానుడేవుడనేవాడు శ్రీకృష్ణునితో నైరం సాధించి వధింపబడినాడు కాని యాదవులతో పగ పెంచు కోవటం అంటే ఆ దినాలలో ఒక సామాన్యునితో అయ్యే వని మాత్రం కాదు.

3. శౌనకులు :-

మాయా కిరాతుడైన శివునివెంట, దత్తాత్రేయ రూపం ధరించిన విష్ణువు వెంట నాలుగు వేదాలు తనకరూపం ధరించి అనుసరించినవి కాబట్టి శౌనక గణమంతా ఉత్తమమైన బ్రాహ్మణులై తపస్సాస్వాద్యాయ విరతులై నైమిశం అటవట్టుగా వివసించి, అక్కడ ద్వాదశవర్షయాగం తలపెట్టి సూతమహర్షితో సమస్తమైన పురాణాలు భక్తిశ్రద్ధలతో విన్నారు. అందుచేత మనకిపుడే పురాణమైనా సూకుడు శౌనకాదులకు వివిపించినట్లే కనిపిస్తుంది. కలియుగం వచ్చిన ఏమ్మట మహర్షులు పురాణ ప్రవచనం చేయటానికి యిక అదే ఆరురు.

ఈ వంశానికి చెందిన పరమ అనే మరో ఆమె యింద్రుని గోపాలిక. ఒకపుడింద్రుడు విద్యుత్తు-సువిద్యుత్తు అనే రాక్షసులను చంపటానికి ఒక యాగం తలపెట్టి కొన్ని గోవులను తెచ్చి ఆమె కప్పగించినాడు. అది తెలిసి దానవులమెను మంచి చేసి కొని వాని నవహరించివారు. అప్పుడది చూచిన యింద్రదూతలా వార్త తమ యజమానితో చెప్పగా అతడు వచ్చి ఈమెను దొక్కలో తన్నినాడు. అప్పుడు పరమ దానవులు పోసిన పాలు క్రక్కుకొని యింద్రుని తీసికొనివెళ్ళి వారు గోవుల నెక్కడ దాచివారో చూపింది.

కుక్కరీతాడు విశ్వాసానికి మారుపేరు కాని ఆ వంశానికి చెందిన సతమ ఈ విధంగా ప్రవర్తించటం తురదృష్టం. ఆ వంశానికొక మచ్చ.

ఈ వంశం చాలాకాలం వరకు సాగివచ్చింది. దిక్కుది ప్రాచీనమయింది కూడా. రామాయణంలో శ్రీరామునితో భిక్షి తాడితమైన ఒక కునకం తన గోడు చెప్పుకుంటుంది. అలాగే జనమేజయిని యాగానికి వచ్చిన పరమ కుమారులను అతని పోదరులు కూడా కొట్టెళ్ళ పకడినాడు కాబట్టి ఈ వాటిలో విశ్వాసంతోపాటు ఏదో కొంత దృష్ట్యం గలూ కనిపిస్తుంది.

4. ఋషులు :-

అంద్ర భాగవతంలో చతుర్ముఖు ధౌవర్చిన యక్ష రాక్షసాది సృష్టిలో ఋషులు గూడా ఒకరుగా చెప్పబడినారు. వారిలో ఎలుగులంటి లక్షణాలు కొన్ని కనిపించవచ్చుగాక! అంత మాత్రంచేత వారు అంతువులు గారు. కానక్కరలేదు. రామాయణాన్ని బట్టి శాంతనవంతుడు గొప్ప మూలికా వైద్యుడై వట్లు తెలుస్తుంది. ఇప్పటికీ అడవులలో తిరిగే కోయలు గోండులు ఆ వైద్యంలో ఆరితేరినవారై ఉంటారు.

శాంతనవంతుడు చిరంజీవి. బ్రహ్మదేవుని విజృంభణంలో పుట్టి విష్ణువుయొక్క త్రివిక్రమావతారాన్ని చూసి శ్రీకృష్ణునికి తన కూతురినిచ్చిన యితనికి యుగాలు పంచత్పరాలుగా మారి పోయినవి. కనుక అదియుగం నుండి ద్వాపరం వరకు ఉన్న శాంతనవంతుడొక్కడేనా! వంశం ఒక్కటే కావచ్చు కాని వ్యక్తి ఒక్కడేనని అనలేం.

శాంతనవంతుని నివాసం ఋక్షగిరి అని చెప్పబడింది. శ్రీకృష్ణుడతని కూతురు శాంతనవతిని వివాహమాడిన పృథ్విరాజం శ్యమంతకమణి కథలో వస్తుంది. విష్ణువు సృసింహావతారంలో చెందితను, శ్రీకృష్ణావతారంలో శాంతనవతిని వివాహమాడటం అతడు ద్రావిడులలో స్నేహం చేసి ఆర్య సంస్కృతిని అటపి శాతుల వరకు ప్రాకించడమే అని చెప్పవలసి ఉంది. అంతేగాదు ఆ రూపంలో వారు ఎర్థాంతర వివాహాలను గూడా అంగీకరించి అదర్శ పురుషులై వారు.

ఋక్షగిరి ప్రాంతాన్ని నేడు "గోండ్వానా" అంటున్నారు. అక్కడి ప్రజలకు శాంతనవంతుడు మూలపురుషుడగునో లేదో, కులదైవం అగునో లేదో కాని తెలుగువారు మాత్రం ఎలుగులంటిని "ఎలుగుగొడ్డు" అనే అంటారు. తెలంగాణంలో "చిందువారు" శాంతనవంతుని కులదైవంగా చెప్పుకుంటారు. వీరు వగలే వీధులలో తమ యక్షగానా లభిస్తారు.

5. వానరులు :-

ఋషుల పిమ్మట చెప్పదగినవారు వానరులు. రామాయణ కాలంనాడు వర్ణిల్లిన వీరి సంస్కృతీ వికాసాలు అటు లంకలోని ద్రావిడ సంస్కృతికి ఇటు దక్షిణ భారతంలో దాదాపు దీటుగా ఉన్నవి. వీరిని కొందరు వానరకేతు లన్నారు.

ఈ వంశంలో వారి సుగ్రీవులనే సోదరులు చెప్పదగిన వారు. వారి అన్యను గుఱించి రెండు మూడు కథలు వ్యాప్తిలో ఉన్నా అన్నిటా వారు వానరులుగానే ఉన్నారు.

వానరజాతికి కామం ఎక్కువ. ఇప్పుడు పుంస్త్రీలలం చాలని వారు మర్కటగ్రంథి మూడులు వేయించుకుంటారు. ఈ అతికామ లక్షణం మనకు వారి సుగ్రీవులలో కనిపిస్తుంది. వారి సుగ్రీవుని వెళ్ళగొట్టి అతని భార్యను చేవట్టితే శ్రీరాముని వహాయంతో రాజ్యాన్ని భార్యను తిరిగి పొందిన సుగ్రీవుడు అన్నగారి అనంతరం ఆయన భార్యను చేవట్టివాడు.

ఈ వంశంలో వారి-హనుమంతులిద్దరు మహాలవంతులు. వారి ముందెవరు నిలిచినా వారి బలం పెంచిన వారికి వగం చేరేదట. అందుచేత శ్రీరామునివంటి వీరుడు గూడ అతనిని చెట్టుచాటునుండి కొట్టవలసి వచ్చింది.

ఇక హనుమంతుడు లేని రామాయణాన్ని మనం ఊహించలేం. శ్రీరామునికి అనన్య భక్తుడైన ఈ మహనీయుడు మొదట సుగ్రీవుని బంటు, ఇతడు గొప్ప విద్యావేత్త. వ్యాకరణం చక్కగా చదివినవాడు. సంగీతవేత్త గూడ.

ఇతడు శివవీర్యులతో వాయుదేవుని వరంచేత కేసరి భార్య యైన అంజనాదేవి గర్భంలో అనించివాడు. కర్ణునికి పుట్టుకతోనే కవచ కుండలాలన్నట్లు ఇతనికి పుట్టుకతోనే కొపిన కుండలాలన్నవి.

ఈ వానర వంశంలో అనేక కాఖలున్నవి. శ్రీరాముని వైష్యంలో నీలుడు అనే వానర విశ్వకర్మ ఉన్నాడు. అతడు సముద్రంపై లంకకు వారధి కట్టినాడు. అతడి వంశంలో గోలాంగూల కాఖు చెందినవాడు. గోలాంగూలాన్నిపుడు "కోనెంగ" అంటారు.

ఈ వానర వంశం ద్వాపరం వరకు సాగివచ్చింది. సుగ్రీవుని మంత్రివంశీయులైన మైంద ద్వివిదులను శ్రీకృష్ణుడు సంహరించినాడు.

హనుమంతుని జాతి కోతి యిప్పుడు కాశ్మీర ప్రాంతంలో ఉందట. దాన్ని "హనుమాన్ బందర్" అని అంటారని దాని నుడుట ఊర్వ్యపుండ్రాలు ఉంటవని చెబుతారు.

6. అశ్వినేయులు :-

మూర్ఖుని భార్యయైన సంజ్ఞాదేవి అతని తాపానికి సహించ లేక ఉత్తర కురుభూములకు వెళ్ళిపోయి అక్కడ బడవా రూపంలో వివసించింది. అప్పుడు మూర్ఖుడది తెలిసి ఆమె దగ్గరకు అశ్వ రూపంలో వెళ్ళి రమించగా నానకుడు-దస్రుడు అనే కవలలు కలిగినట్లు మన పురాణాలు చెబుతవి.

కొన్ని పురాణాలలోకి సగజ్ఞా - చాయాదేవులతోపాటు బడవాదేవిని గూడా ఒక భార్యగా అంగీకరించినవి. అప్పుడామె

అశ్వ వంశానికి చెందినది అవుతుంది. అందుచేతనే అమె కుమారులు అశ్వనేయాలై వారు. వీరు ప్రసిద్ధమైన వేవనైదులు. వికలమైన శరీర భాగాలను తొలగించి కృత్రిమ భాగాలచర్చలలో ముఖ్యంగా వాణీకరణ తంత్రంలోను ప్రసిద్ధులు.

రేవంతుడు అశ్వవంశానికి చెందిన ఈ తల్లిగారితే పుట్టివాడు కాబట్టి అనంతరకాలంలో అతడు అశ్వశిక్షలో మొనగాడై కాత్తప్రవర్తకుడు గూడా అయినాడు. మధ్యయుగంనాటి ప్రభువులతనిపేర కాము "దుష్టకురగరేఖ రేవంతుల"మని విరుదులు పెట్టుకున్నారు.

దేవ యోనులలో కిన్నర కింపురుషులని రెండు జాతులవారున్నారు. వారిలో కిన్నరులకు అశ్వముఖం కింపురుషులకు అశ్వశరీరం ఉంటుంది. అందుచేత వీరు ఈ వంశంలోనే చేరడగి వట్లుగా కనిపిస్తారు.

దేవతలలో హయగ్రీవునికి రాక్షసులలో నేదాలు దొంగిలించిన హయగ్రీవునికి, దేవదూలలో తుంబురునికి, మహద్దులలో దద్యంగునికి గుఱ్ఱపుతలరే కాబట్టి వీరందరూ కిన్నరులలో చేరవలసివట్లుగానే కనిపిస్తారు.

కిన్నరులు గానవిద్యాప్రియులు, గానప్రవీణులు. ఈనాటి కిన్నెర అనే వాయిద్యం మనకు వారి చిహ్నంగానే మిగిలింది. ఇక రాజవంశాలలో అశ్వనేయులు మిగులలేదు కాని అశ్వవతులున్నారు.

7. గర్భతులు -

గాడిద ఈనాడు మనకు పీనజంతువై నా దేవతలలో అది శీతలాదేవికి వాహనం, అశ్వనీ కుమారుల రథానికి రావణుని రథానికి గాడిదలే కట్టబడేవి.

ఈనాడు మనం చదువురాని వానిని "గాడిద" అని తిడతాం గాని పూర్వం వ్రాతకు గాడిదల చర్యాన్నే ఉపయోగించేవారు. అందుచేత వానిపై వ్రాసిన వ్రాతకు బిరోష్టి రిపి అనే పేరు విలిచిపోయింది. అశోక చక్రవర్తి కాలంలో దేశ భాషలకు ఆ రిపియే వాడబడేది.

ద్వాపర యుగంలో శ్రీకృష్ణుని కార్యనాడు బృందావన పరీషంలోని "కాళవనం" "దేమకుడు" అనే గర్భభరాణ అధీనంలో ఉండేది. అతని పై న్యమంతా గాడిదలు. బృందావనానికి వెళ్ళిన ఏమ్మల శ్రీరాముని కోరికపై రామకేశవుల వైన్యాన్ని తాటిబట్టకు వేసి కొట్టి చంపి ఏమ్మల దేమకుని వధించినాడు.

8. మాతంగులు :-

మాతంగ - మూషక వంశాలు ఇలా ప్రాచీనమైనవి. మౌర్యులకంటే చాలా మొదట మగధను మాతంగవంశులు పాలించినారు. వారికి మూషకులకు ఎప్పుడూ వడకపోయేది. ఒక వర్షాయా మాతంగులు మూషకులను చిత్తుగా ఓడించి రాజరథం పట్టించుకున్నారు. చారిత్రకమైన ఈ సంఘటనయే ఈనాడు వినాయకునికి మూషక వాహనంగా రూపొందింది అని అధునికుల మతం.

వసువుల కూతురైన గుణవతిని దేవతలు మాతంగ ముని తపోభంగానికి సంపిన విషయం మొదట ప్రస్తావించినాను. కాబట్టి దాన్నిబట్టి గణకాత్మవేత్తయైన పాలకావ్యుడు గూడా ఇదే వంశానికి చెందినవాడనవలసి ఉంది.

చతుష్పాత్తులలో ఈనాడు వరాహ వంశం కనిపించటం లేదు కాని వరాహ వంశం, వరాహ లాంఛనులైన ప్రభువులు ఉన్నారు. చాతుక్యులు వరాహ లాంఛనులు కాబట్టి వారి కాలం నుండియే మన రూపాయికి "వరహ" అనే పేరు విలిచిపోయింది.

వరాహ వంశంలాగే గౌతముడనే ఋషి ఉన్నా గౌతమ వంశం మాత్రం మిగులలేదు. గౌతముని గోత్రం మాత్రం విలిచింది.

శివుని సేవకులలోని నందికేశ్వరుడు ఈ వంశానికి చెందుతాడు. ఆంధ్రదేశంలోని సామంతరాజు కుటుంబాలలో నంది వంశం కూడా ఒకటి ఉంది

9. మహిషకులు :-

మన పురాణాలలో మహిషుని జననం సింధుద్వీపునినుండి, రంధ్రునినుండి అని రెండు విధాలుగా చెప్పబడింది. అయితే తండ్రులేట్లా ఉన్నా తల్లి మాత్రం మహిష కన్యగానే ఉంది. అందుచేత ఎతడు మాతృస్వామ్యానికి చెందుతాడు.

ఇక తండ్రుల విషయంలో సింధుద్వీపుడు విశేషణమే గాని పగజ్జావాచకం కాదు. కాబట్టి రంధ్రుడే సింధుద్వీపుడు కావచ్చు గూడ.

రామాయణంలో వారిపై యుద్ధానికి వెళ్ళి సంహరింపబడిన దుందుభి అనే రక్కసు డిదేవంశానికి చెందుతాడు. మొరటుతనం ఈ జాతివారి ప్రధాన లక్షణంగా కనిపిస్తుంది.

ఈనాటి మైసూరు పురాణకాలంనాడు మహిషాసురుని రాజ్యమట. అక్కడ ఉన్న మహిషాసురుని దేవి వధించింది.

అనంతరం ఇప్పుడా రాజ్యం రూపం మార్చుకుని మహాభారతపురం అయింది.

తెలుగుదేశంలో మహిషమర్ధిని ప్రతిమలు చాలా ఉన్నవి. మా జిల్లాలో అవి వాణుగు విధాలుగా కనిపిస్తున్నవి. ఇంద్రకణ్ఠులో పూర్వకాయం నరుడు ఉత్తరకాయం మహిషంగా, రామగిరిలో శిరస్సు మాత్రమే మహిషంగా, కందూరులో మానవ శిరస్సుకే మహిష శృంగాలుగా, తిగలవల్లిలో మానవుని వెనుక మహిషం వలుచవి ఉబ్బెత్తు చిత్రంగా ఉన్నవి. ఇది క్రమంగా శిల్పంలో వచ్చిన భావపరిణతికి చిహ్నంగా ఉంది. మహిషాసురుడనేది పేరు మాత్రమేగాని వాడు నిజంగా పోతురాజు గాడు అనేది దీని వలన మనం గ్రహించదగిన అంశం.

కళాపూర్వోదయంలో మహిషాసురుని మేనల్లుడు శల్యా సురుడు చెప్పబడినాడు. అతడభినవ కౌముదిని పెంటాడుతాడు. దీన్నిబట్టి అనాడు మహిషులకు శలులకు సంబంధ బాంధవ్యాయందే నని తలవవచ్చు.

మధురలోని కంసుని ఆస్థానంలో గల దాణూరముష్టికుల శిష్యులలో శలకోనలులున్నారు. ఈ జంటలో శలుడు బహుళః శల్యాసురుని వంశానికి చెందినవాడే కావచ్చు

10. హరిణకులు .-

కామవ మనువు యొక్క తల్లి ఉత్పలావతి, ఋష్య శృంగుని తల్లి చిత్రరేఖ ఈ యిద్దరూ హరిణక వంశానికి చెందిన కన్యలు. ఉత్పలావతి జన్మాంతరం పొందినప్పటికి మళ్ళీ మొదటి భర్తచేతనే కుమారుని కని, చిత్రరేఖ విభాండక ఋషి వీర్యానికి కుమారుని కని కావనిముక్తి పొందినారు.

మహాభారతంలో పాండురాజుచేత వేటలో కొట్టబడిన గిందమ దంపతులు కూడా ఈ హరిణక జాతికే చెందినవారనే భావించవచ్చు. అందుచేతనే పాండురాజు వారిని జింకలనుకొని కొట్టినాడని కల్పించబడింది. మృగయులు వేటలో జంతువులని భ్రమించి సునుష్యులను కొట్టటంగూడ పరిపాటియే. దానికి రామాయణంలోని దశరథుడు మరో ఉదాహరణంగా ఉన్నారు.

తెలుగుదేశాన్ని పాలించిన చిన్న వంశాలలో హరిణకులు గూడా ఒకరున్నారు. అంతేకాక వాణులు హరిణ లాంఛనులు.

11. నాగులు

భారతదేశంలో నాగులు మిక్కిలి ప్రాచీనజాతి. వీరొక్క భారతదేశంలోనే గాక ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉన్నట్లు ఈనాటి

శ్రవ్యకాలవల్ల తెలుస్తుంది వీరిలో దుర్మార్గులు సన్మార్గులు అవి రెండు రకాలవారున్నారు. సన్నయగారు తమ భారత భాగం లోని సర్పయాగ సందర్భంలో దుర్మార్గులను పాములని పూజ నీయులను సర్పాలని వ్యవహరించినట్లు శ్రీ దివాకర్ల వెంకటాచార్య గారు తమ వన్నయ భారత పరిశోధనమున తెలిపినారు.

నాగులలో చాలా తెగలున్నవి. ఇప్పుడు ఈ జాతిలో ఇరువదొక తెగలున్నట్లు లెక్కింపబడినాయి. కాళ్ళిరు లోయలో యిప్పుడు అనంతనాగ - వాసుకినాగ - శేషనాగ అవి అనాటి నాగప్రభువులు విడిపించిన నగరాలున్నవి. మహాభారత కాలం నాడు తక్షశిల తక్షకుడనే నాగరాజుచేత విరిగింపబడిన ఒక గొప్ప వట్టణం.

ఈ వంశంలో విష్ణుభక్తులు శివభక్తులు యిద్దరూ ఉన్నారు. అనంతకు విష్ణువు నాశ్రయించి అతనికి తల్పిసేవ పాడుకొనేవ. చిత్రసేవ చేస్తే వాసుకి శివుని ఆశ్రయించి హారసేవ చేసినాడు.

వాసుకి చెల్లెలు జరక్కారువు గొప్ప యోగిని. అమె అన్నగారి కోరికపై జరక్కారు మహర్షిని వివాహమాడి ఆ స్త్రీకుని కని సర్పసత్ర విశాళంనుండి తమ అన్నగారి వంశరక్షణకు కారకురాలైంది.

ఈ వంశంలో ఏలాచేసి ఒక బ్రహ్మవాదిని. అమె బ్రహ్మ సభకు గూడా వెళ్లటా ఉండేది. తక్షకుడు - అతని కుమారుడు అశ్వసేనుడు, సోదరుడు ఇరావంతుడు ఈ వంశంలో గొప్ప వీరులు. తక్షకుడు తన కుమారుడైన అశ్వసేనునితో కలిసి అన్ని లోకాలు స్వేచ్ఛగా తిరిగేవాడు. ఇంద్రునికి మిక్కిలి మిత్రుడు.

భాండవ దహన సమయంలో వీరందులోనే ఉన్నారు. అశ్వసేనుడు తల్లితో తనను తప్పించి తీసుకుపోయి చెప్పగా అమె అతనిని ఎత్తుకుని వెళ్లుతున్నది. అది చూచి అర్జునుడు మొదట అమె తలను త్రుంచి విమృశ ఆశ్వసేనుని తలనుగూడ ఎగురవేయబోయినాడు. అది చూచి యింద్రుడు అశ్వసేనుని తక్షకుడే అని భ్రమించి - కుమారునిలో తండ్రీ పోలికలు ఉంటవి కాబట్టి - అర్జునుడు తక్షకుని చంపుతున్నాడనుకొని తన మాయమ ప్రయోగించి అతనిని కనిపించకుండా చేసి కాపాడినాడు.

పరీక్షితు మరణానికి కారణమైన తరువాత జనమేజయుని సర్పసత్రంలో ఆహూతి గాకుండా తక్షకుని యింద్రుడే రక్షించి నాడు.

గర్గమహర్షి గుప్తంగా అలమందలో ఉండి తపం చేస్తు న్నప్పుడు అతని వీర్యంతో కాలయవసుని కన్న గోపాలిక,

శ్రీకృష్ణుని కాల్యంలో మ్రొంగటానికి వ్రాయబడిన అనుసరుకు వీరిద్దరు ఈ వంశంలో అణగరకాకు చెందినవారు.

అనుసరుకు ఐదువిధముగా భాగవతంలో చెప్పబడినాడు. ఇవి కేవలం నామవాచకాలైతే సరేగాని వంశాలైతే మాత్రం కొంగ-కొండచిలుపి ఒకే కాకుండా చెందవు. అందుచేత వీరి తల్లులు అప్పాచెల్లెండై 9 వేర్వేరు మూలకు వెళ్ళి అంటారనుకోవలె.

మహాభారతంలోని భృగువంశ కీర్తనలో ప్రమద్వర వృత్తాంతం వస్తుంది. ఆమె స్థూలకేతుని ఆశ్రమంలో పెరుగుతూ సర్పదష్టయై చవిపోగా దురుడు ఆ ఆశ్రమంలోని గర్భాలన్నిటిని కొట్టి చంపుతాడు. అపుడతని చెప్పిలకు గురియైన "సహస్ర పాదుడు" ఈ వంశంలో దుండుభ కాకు చెందినవాడు.

తీర్థయాత్రకు బయలుదేరిన అర్జునుని గంగాతీరంలో చూచి మోహించి తమ రోకానికి తీసికొని వెళ్ళిన ఉలూపి మరో వంశానికి చెందిన నాగకన్య. "ఉలూపి" అంటే ఎఱ్ఱత్రాచు.

ఈ విధంగా పురాణాలలో వీరింకా అక్కడక్కడ అనేకులు దర్శనమిస్తారు. వీరు తరుచుగా పర్వత ప్రాంతవాసులై స్వేచ్ఛా ప్రియులుగా, నిశ్చింత స్వభావులుగా ఉండేవారు. ఆనందమయ జీవులు, స్నేహభరితులు కాని వగ ఏర్పడినపుడు మాత్రం దాన్ని వంశవరంవరగా పొందిన శత్రువును ఏ విధంగానైనా తరిమి తరిమి వధించటానికి వెనుదీయరు.

మహాభారతంలో జనమేజయుడు చేసిన సర్పయాగం ఆనాడతడు నాగులపై చేసిన దండయాత్రలే అవి నేటి చరిత్ర కాదుల అభిప్రాయం. ఆ ప్రమాదంలో వీరనేక ప్రాంతాలకు పారిపోయి అక్కడ స్వతంత్ర రాజ్యాలు స్థాపించుకున్నారు.

ఆర్యులకు సముద్ర ప్రయాణం నిషిద్ధం కాబట్టి ఆ కాలంలో సముద్ర వ్యాపారమంతా వీరి చేతులలోనే ఉండేది.

ఉత్తర భారతంనుండి దక్షిణావధానికి వచ్చిన ఏమ్మట తమక ప్రాంతాన్ని పాలించినవారు చూటుకులులు అని, తెలుగు ప్రాంతాలను పాలించినవారు నాగవంశీయులు అని వ్యవహరింపబడినారు.

తెలుగుదేశంలోని నాగవంశాన్ని ప్రక్కన ఉన్న మయూర వర్మ మయూరిం సర్పాలను తండ్రితనం చేసినట్లు అణచి వేసినాడు.

12. మాతృకులు :-

మన పురాణాలలో మత్స్యవంశం గూడా మిక్కిలి ప్రాచీనమై కనిపిస్తుంది. భరత వంశానికి కుదురైన మత్స్యగండి ఉపరిచర వసువుయొక్క వీర్యంచేత ఒక మత్స్యకన్యకు కలిగిన విద్ధ.

బృహస్పతి అలిగిపోయినపుడు సురాచార్యుడై యంద్రునికి నారాయణ కవచాన్ని నృసింహుని యిచ్చిన విశ్వరూపాచార్యుని భార్య మీనాదేవి మరో మత్స్యకన్య కూతురు. హనుమంతుని చెమట వలన కలిగిన మత్స్యవల్లభుడు ఒక మకరాంగన కుమారుడట. ఈ కాళలో ఇదొక విచిత్రం.

నాథ సంప్రదాయానికి మూల పురుషుడైన మత్స్యేంద్ర నాథుడు గూడా మత్స్యకన్య కుమారుడే. ఈ విధంగా ఈ వంశం పురాణేతిహాసాల యుగంనుండి చరిత్రయుగం వరకు పొగివచ్చింది. క్రి.శ. 13వ శతాబ్దిలో వర్ణించిన పాలించిన వ్రతువులు మత్స్య వంశీయులుగా చెప్పబడినారు.

శ్రీమహావిష్ణువు మత్స్యావతారంవలెనే కూర్మావతారం గూడా ఎత్తినా ఎందుకో కూర్మంపేర ఏ రాజవంశాలు రాలేదు. కాని ఈనాటి సాంఘిక చరిత్రకారులు "కుంబి" వదాన్ని కూర్మ రూపంగా భావిస్తున్నారు. కుంబీలను ఇప్పుడు కాపులు అంటారు. కాపు "కాంపిల్య" శబ్దభవం అని కూడా ఒక మతం ఉంది. కాబట్టి కాంపిల్య దేశవాసులు కూర్మవంశీయుల వారీలించవలసి ఉంది.

13. మాండవులు :-

వేదంలో మండూక సూక్తాలున్నవి. ఉపనిషత్తులలో మండూకోపనిషత్తు సిద్ధం కాబట్టి మహాభారత కాలంనాటికే మండూక వంశం పేరు చెందింది. వరీక్షిత్తు భార్య సుశోభనాదేవి ఆ వంశానికి చెందిన ఆయువు అనే మహారాజుగారి విద్ధ.

ఈ వంశానికి మూల పురుషుడు మాండవ్యుడు కావచ్చు. సతీసుమతి చరిత్రలో ఒక మాండవ్యుని వృత్తాంతం వస్తుంది. అతడు కాల్యంలో తూనీగలను తుమ్మముండ్లకు క్రుచ్చి ఆడిన ఫలితంగా కొరత వేయబడి ఉంటాడు. సుమతీదేవి తన భర్తను గంపలో వేళ్ళ యింటికి ఎత్తుకొని వెళ్లుతూ ఉండగా అతని కాలికి ఆ గంప తగిలి కౌళికుని శపిస్తాడు.

పాండురంగ మహాత్మ్యంలో అగస్త్యుని శిష్యులైన ఆయత వియతుల కథ ఉంది. ఆ సోదరులలో ఆయతుడు వాధూల

మహర్షి కామరూప మంత్రాక్షయై తుదగి శ్రీత్రయంలో నివసించి తన వరనేచురో మంత్రాక్షయై కన్యాకుబ్జ రాకుమారితో కాపురం చేస్తాడు. వీరికిగూడా పుత్ర ముఖదర్శనంలో కావనిముక్తి కలుగుతుంది.

ఈ అయిత దంపతులు మందూకాపై నారు అంటే సాకులు అనే యక్షునివరనే తమ బలంనుండి వేరై మరో గణంలో చేరెనారనుకోవలె.

14. మూషకులు :-

ఇంతవరకు తెలిపిన మాతంగ వంశంలో వీరి ప్రస్తావన వచ్చింది. మూషిక నగరం మూషీ కృష్ణా నంగమ స్థానంలో ఉండేదట. వీరిపై కాకర్డి గూడ దండెత్తివట్లు చరిత్ర చెబు తుంది కాని వీరిని గురించిన వివరాల్లేపి తెలియలేదు.

15. గరుడులు :-

కళ్యవ మహర్షి భార్యలలో వివత, తామ్ర అనే యిద్దరు భార్యలకు కలిగిన పంకానం వక్షలు.

వినతకు అమూరుడు గరుడడు అనే యిద్దరు కుమారులు కలిగివారు అమూరునికి శ్వేతి అనే భార్యవలన పంవారి, అటాయువు అనే కుమారులు కలిగివారు. రామాయణంలో ఈ సోదరులిద్దరిది చాలా పెద్ద పాత్ర.

ఒకప్పుడీ సోదరులిద్దరు వందేం వేసికొని మార్యమండలం వరకు ఎగిరినారు. అప్పుడు సంపాతి తన రెక్కలు కాలి ఒకచోట వడిపోయి మెల్లగా అక్కడ ఉన్న ఒక కొంకపైకి ప్రాకి చాచి గుహలో వివాహం ఏర్పరచుకున్నాడు.

దళరధుని భార్య కొనల్య దక్షిణ కోనల వ్రతునైన భామ మంతుని కూతురు. తండ్రి ఆమెకు స్వయంవరం చాటించగా దళరధుడు దానికి ఐయలుదేరి దారిలో ఒక నదిలో కొట్టుకొనిపోయి నముద్రంలో వడినాడు.

ఈ రోవల రావణునికి కొనల్య కుమారునితో తనకు మరణం కలుగుతుందని తెలిసింది. అతడు స్వయంవర మండ పానికి వచ్చి కొనల్యను హరించుకొనిపోయి నముద్రమధ్యంలోని ఒక ఏకాంత ద్వీపంలో విడిచినాడు అప్పుడు ఈదుతూ దైవికంగా దళరధుడా దీనికి చేరినాడు. అతనికి అక్కడ కొనల్య కని పించింది. ఒకరి వివరాలు ఒకరు తెలిసికొని వారాదీవిలోనే వివాహం చేసికున్నారు

అటాయువు దళరధునికి బేరమిచ్చాడు. అతరాణ్ణు నముద్రతీరానికి విహారానికి రాగా అతనికి ఏకాంతద్వీపంలో దళరధుడు కనిపించినాడు. అంత అటాయువు అక్కడికి వెళ్లి వారిద్దరిని కుళలంగా యిల్లు చేర్చినాడు. అదృష్టం అనేది అంటే అన్నీ దానంతట అనే ఈ విధంగా కురుకుడుతూ ఉంటవి.

ఈ అటాయువే మళ్ళీ సీతను రావణుడెత్తుకొనిపోగా అతని కడ్డువడి పోరాడి ప్రాణావశిష్టుడైవడి శ్రీరాముని కాపె విషయం చెప్పి ప్రాణాలు విడిచినాడు.

ఆ విద్యుట సుగ్రీవుని వంశీన వానరులు సీతను వెదకుతూ వచ్చి జాడ తెలియక నముద్రతీరంలో గల కొండపై నిరాశురై కూర్చోగా అపుడక్కడ గుహలో ఉన్న సంపాతి ఐయటికి వచ్చి వారిని చూచి నంగతి తెలిసికొని తన వాడియైన తూపుతో రావణుడు సీతను కొనివెళ్లి లంకలో ఎక్కడ ఉందింది చూచి చెప్పినాడు. ఈ విధంగా ఈ సోదరులిద్దరిది రామాయణంలో మరువరాని పాత్ర.

గ్రద్దల దృష్టి చాలా నిశితమయింది. అది ఎంతో ఎత్తున ఎగురుకున్నా నేలపై ఉన్న ఒక జొన్న గింజను కూడా చూడ గలదు కాబట్టి ఆ తీక్షణదృష్టి ఈ సరపాతి సోదరులలో కని పించింది

వీరి తండ్రియైన అమూరుడు తొడలు లేచినాడు కాబట్టి మూర్కునికి సారధి కాగా తమ్ముడైన గరుడుడు విష్ణుమూర్తికి ధ్వజము, రథము అయి సేవ చేసినాడు. అతడు తామ్రయొక్క దిద్దలైన భాసి-కుకి-క్రొంది-శ్వేతి-ధృతరాష్ట్ర అనే అయిదుగురిని వివాహం చేసికున్నట్లు వారివల్లనే యిక నమస్త వక్షిగణం జన్మించినట్లు బ్రహ్మాండ పురాణం చెబుతుంది. నాగులలోవలె వీరిలో గూడ అనేక కాణలున్నవి. వానిలో గరుడులకు నాగులకు మాత్రం ముఖ్యంగా పైరం ఉండేది. అది జీమూతవాహనుని అత్యత్యాగంతో తీరిపోయింది.

సీతారాములు అరణ్యంలో ఉన్నప్పుడు కాకి రూపంలో వచ్చి ఆమె స్తనాగ్రం చీరిన అయింతుడొక రక్కసుడైతే అదే కాణలో కురుకుడు ఒక మహాయోగి - మార్కండేయ మహర్షి కంటే గొప్పవాడు. కాకవంశానికి చెందిన వీరిది పాక్షికదృష్టి.

ఐకులలో శ్రీకృష్ణుని మ్రుంగటానికి ప్రయత్నించిన ఐకుడు ఒక రక్కసుడైతే అదే కాణలో నాడింసుడు వరోవకార

పొరీలుదైన ఉత్తను పురుషుడు. అతనికి రాజధర్ముడని మరో పేరు. అతడు బ్రహ్మదేవునికి మిత్రుడు.

కౌశి కాలలో "ప్రావార కర్ణుడు" ఒక దీర్ఘజీవి. గాన బంధుడు అనేవాడు గొప్ప విష్ణుభక్తుడు. వీరుదివాండులు - అంటే వగలు బాగా చూడలేకపోయేవారు. విశ్వామిత్రుడు అనంతర కాలంలో ఇదే వంశంలో పచ్చిన ఒక గొప్ప రాజు.

మహాభారతంలో "పూజి" అనే ఒక గౌరవంక వృత్తాంతం వస్తుంది. అమె కౌశి వంశానికి చెందిన ప్రేయనవరే. అదేవిధంగా జరిత లావుక (లవంక) కాలకు చెందిన యువతి. అమెను సంతానార్థమై మందవారి మహర్షి చేపట్టినాడు వారికి జరితారి, సారిన్నకుడు, ఆవస్తంబమిత్రుడు, ద్రోణుడు అనే నలుపురు కుమారులు కలిగివారు. వీరు బ్రహ్మవిదులు

వీరిలో ద్రోణుని భార్య కార్తి. ఈ దంపతులకు పింగాణి, విరాటకు, వృకుడు, సుముఖుడు అనే నలుపురు కుమారులు కలిగివారు. వీరికి ధర్మవత్సలని వ్యవహారం. ఈ సోదరులు వింద్య వర్మతంపై తపం చేసుకుంటూ ఉండగా కైమిని మహర్షి వారి దగ్గరకు వెళ్ళి మహాభారతంలో తనికుగల ధర్మ సందేహం లిప్పి అడిగి తెలుసుకున్నాడు.

ఈ విధంగా వీరి వంశం కాథోపకాళిలుగా విస్తరించి మహాభారత కాలంవరకు ముదిరినది. గాంధారదేశపు రాజైన సుఖుడు ఇదే వంశానికి చెందినవాడు. "గాంధారం" అంటే ఒక జాతి గ్రద్ద. ఆయన కూతురైన గాంధారిని ధృతరాష్ట్రుడు వివాహమాడినాడు. కాబట్టి గాంధారి గరుడ వంశానికి చెందిన కన్య.

కౌసల్య, కైకేయి, గాంధారి అనే పేర్లు దేశ వాచకాలతో ఏర్పడిన తద్దితాలు కాని వీరి విజ్ఞానము ఏదో తెలియదు.

ఈ సందర్భంలో గాంధారి సోదరుని పేరు శకుని, అతని కుమారుని పేరు ఉలూకుడు అనేవి గమనించదగిన అంశాలు. అవి వీరు వక్షిజాతికి చెందినవారు అని స్పష్టంగా తెలుపుతవి.

కళ్యవ మహర్షి సంతానంలో మొదటి వర్గంవారు పితృ స్వామ్యంతో జీవించగా రెండవ వర్గంవారు మాతృస్వామ్యంతో బ్రతికినారు. మొదటివారు తమ గణ సంతేతాన్ని ఋషిజాతంగా దిద్దుకొని గోత్రంగా మార్చుకోగా రెండవవారు దాన్నలాగే జాతి వాచకంగా ఉంచుకున్నారనిపిస్తుంది. దీనికి ఈ వ్యాసం మొదట నేను చూపిన గోత్రజాతాలు ఒక ఉదాహరణంగా ఉన్నవి.

ఇక మాతృస్వామ్యంలో విలిచినవారిలో కన్యలే ఎక్కువగా కనిపిస్తున్నాయి. వారిని మహారాజులు, మహర్షులు వంశ విపక్షత లేకుండా వివాహమాడి సంతానాన్ని పొందినారు. వారికి కలిగిన సంతానం తండ్రి గోత్రాలకు చెందినారు. అంటే క్రమంగా యీ రూపంలో మాతృస్వామ్యం పితృస్వామ్యంగా రూపొందింది.

పురాణాలలోని కన్యలు కావగ్రస్తలై జాంతవ గణాలకు చెందినపుడు పుత్ర ముఖదర్శనంతో వారికి కాపవిముక్తి కలగటం వరిపాటి.

అశోకుని కాలంలో దానిన విరాసం ఉండేది కాని ఆ దానిన ప్రే తమ యజమానికి ఒక నిర్దమ కన్నట్టయితే అమెకు దాస్యవిముక్తి కలిగి కలిగిన నిర్దకు తండ్రి వారసత్వం లభించేది కనుక ఐహళః ఆ వియమమే మన పురాణాలలో పుత్రముఖ దర్శనంతో కాపావసాసంగా రూపుదిద్దుకున్నది అనిపిస్తుంది.

పితృస్వామ్యానికి చెందినవారంతా మైదానాలకు చేరి పెద్ద పెద్ద వట్టజాతు కట్టి వాగరికతకు పునాదులు వేస్తే మాతృ స్వామ్యంవారు వీరై సంతవరకు అరణ్యాలలోనే ఉండి ప్రాకృతిక జీవితాన్ని ఆవలంబించినారు. అయినా వారిద్దరి నడుమ సంబంధ బాంధవ్యాలు మాత్రం తెగిపోలేదు.

యీ విధంగా చరిత్రలో గతించిన సుదీర్ఘ కాలంలో యీనాటి ఆర్య-ద్రావిడ వాదం యీ వంశాలతోనే రూపుదిద్దుకున్నదా అని పిస్తుంది జిజ్ఞాసువు లెవరైనా పరిశోధిస్తే యీ వంశాల వెనుక యింకా ఎన్నెన్నో విశేషాలు బయటపడగలవు.

విన్నపం

ఉదయ సంధ్యారాగ
 విచిత్ర వర్ణ సమ్మేళనంలో
 ఉరికే కిరణ తరంగాల
 వింత వైభవ హాసరేఖవై-
 మలయానిల వీచికా పరంపరల
 భావ సుగంధ వీణీయపై
 మదుర స్వరఝరుల
 వినూత్న సంగీత లహరివై-,
 పూల తీవెల మృదుల
 పుప్పొడుల పెదవులపై
 నింగికేసి తొంగి చూచిన
 మరంద బిందు వాహినివై-,
 వినీల గగనాన విహరించు
 విహంగం గుండె గూటిలో
 'స్వేచ్ఛా'వాయువులు పీల్చుకున్న
 విముక్త రెక్కల నవ్వుడివై-,
 కఠిన శిలామయ తలంలో
 ముగ్ధ సౌందర్య శిల్పకళా రీతిలో
 వేత్రానంద విలసిత
 నవజీవన రాగిణీవై-,
 చదల మూకల స్వాంతంలో
 స్వాతి చినుకు జల్లువై విరిసి
 ఎండిన పుడమి గుండెల్ని
 సేదదీర్చే సస్యశ్యామల మూర్తివై
 కీర్తితో చరితార్థతతో
 నఫలమైన మానవత్వమా....!
 ఈ జన హృదాంతరాళాల్లో
 కరుణామృతవాహినివై పయనించు!!

అక్టోబరు

జీవనగీతం

కన్ను పొడుచుకున్నా కరగని యీ చీకటిలో
 ఎన్ని కన్నీటి బిందువుల్ని రాలాచను....
 ఎడతెగని ఈ ఎడారి దారులలో
 ఎన్ని వత్సరాలు పయనించాను....
 వినిర్మలమైన ఈ మనో విహాయనంలో
 ఎన్ని ఉహాసౌధాలు నిర్మించుకున్నాను....
 చిత్ర విచిత్ర భాసితమైన ఈ ప్రకృతిలో
 ఎన్ని అనుభూతులు దాచుకున్నాను....
 నిరంతరం సాగే జీవన పోరాటంలో
 ఎన్ని అనుభవాలు గడించుకున్నాను....
 ఎండిన మాకుల గుండెల్లో కదలాడి
 ఎన్ని శిశిరాల శిరాలను స్పృశించాను....
 వికసించిన పువ్వుల్లో పరాగ రేణువునై
 ఎన్ని చైత్రమాసాల మధురిమలు తవిచూశాను....
 వెన్నెల వెళ్ళని పొత్తిళ్ళలో కూర్చోని
 ఎన్ని సార్లు అనందాబ్ధిలో ఓలలాడాను....
 వేడి కరణాలు నెత్తిపై మొత్తినపుడు
 ఎన్ని సార్లు విషాద సాగరంలో మునిగిపోయాను..
 ఎంతో వైరుధ్యమైనది జీవితం!
 వింత వైవిధ్య భావాల భూషితం!!

చేతన

గుండెలో
 వీణ మ్రోగుతుంది
 అపశృతులు నవరిస్తూ
 అనురాగం వివరిస్తూ.

గుఱురులో
గువ్వ పలుకుతుంది
పేచ్చకు సంకేతాలిస్తూ
స్వచ్ఛతకు సందేశమిస్తూ!

గూటిలో
దివ్వె వెలుగుతుంది
చీకటిని కరిగిస్తూ
చైతన్యం రగిలిస్తూ!

కొమ్మలో
పువ్వు పరిమళిస్తుంది
కంపును తొలిగిస్తూ
ఇంపును ఆహ్వానిస్తూ!!

కా లం
కడుపు నిండినవాడికి
వినోద సుధా లహరి!
కడుపు నిండనివాడికి
విషాద వ్యధా విభావరి!!

శ్రీ సి. కామేశ్వరరావు

ఊహించకుండా జీవించలేం

ఊహలు వాస్తవాలు కాకపోవచ్చు,
అంతమాత్రాన—
ఊహించకుండా జీవించలేం

అభేదాలవి క్షీర నీరాల్లా.
అంతర్యుతాలవి పువ్వుల్లో దారాల్లా.

ఊహ లేంది ఊహిరి లేదు—
పూహిరి లేంది పూహ లేదు—
ఊహల్లో వున్నాడు వృధాజీవియని—
అపోహలో అవహేళన చేయకండి.

అదే నిజమైతే ఏమాతారు?
తలలు దించుకుంటారా?
తప్పుప్పుకొని చప్పట్లు చరుస్తారా?

ఇప్పుడివి వార్తలే కావు?!

ఇప్పటివరకు
సూర్యుడు తూర్పున ఉదయించడం,
భూమి సూర్యునిచుట్టు తిరగడం,
నీరు పల్లానికి ప్రవహించడం,
నిప్పుకాల్చడం లాంటివికొన్నే నిత్యసత్యాలు.
ఇప్పుడు
వీటికితోడు యీ కొన్నింటిని చెప్పుకోవాలి.
మూకుమ్మడి హత్యలు—
తెర్రంస్తుల ఘాతుకాలు—
న్వయం ప్రతిపత్తికై సాగే సమరాలు—
బాంబుల ప్రేలుక్కు—
ఇప్పుడివి చెప్పుకోదగిన వార్తలు కావు.
ఎప్పుడింటే లెమ్మనుకొనే వాస్తవాలు!!

క మ ల్

ఒక చిన్న పాఠభేదం - పెద్ద చర్చ

మహాభారత విరాటపర్వంలో బీముడు ద్రౌపదిని ఊరడిస్తూ అన్న వాక్యాలలో ఒక శ్లోకం కందార్కర్ ప్రాచ్యవిద్యా సంకేతన మందిరం ప్రకాశనశేషిన సంకేతిత ప్రతిలో ఇట్లా ఉంది

“షూ దీర్ఘం కను కాలం త్వం మాసమధ్యర్థ సమితమ్
హర్షే త్రయోదశి వర్షే రాక్షో రాక్షీ భవిష్యసి” (20, 13)

[ఇక నీవు ఎక్కువ కాలం వహించనక్కరలేదు ఎర్థ మాసం ఎక్కువతో కూడిన మాసం (అనగా ఒకటిన్నర నెలలు) కను గలిగిఉంటే దానిను వదలూడవ ఏడు పూర్తయిన వెంటనే నీవు మహారాజుని అవుతావు.]

దీనినిబట్టి అనాటికి ఇంకా వారి అజ్ఞాతవాసం ముగియడానికి ఒకటిన్నర నెలల వ్యవధి ఉన్నట్లు అర్థమవుతున్నది ఆ మరునాటి రాత్రి కీచకవధ, ఆ మరునాడు ఉపకీచకవధ జరిగిన పిమ్మట అంతఃపురానికి వెళ్ళిన పైరంద్రి (ద్రౌపది) ని సుధేష్ఠ సవినయంగా రాజ్యం వదిలి వెళ్ళిపోమంటే ద్రౌపది “త్రయోదశాహ మిత్రం మే రాజా క్షమతు భామిని” (23 27) (ఇంక వదలూడు దినములు మాత్రం రాజు నన్ను క్షమించును గాక) అంటుంది. ఈ వాక్యం దాదాపు ఇదే రూపంలో అన్ని ప్రతులలోనూ ఉంది సంకేతిత ప్రతి దీనిని విస్సందేహ పారంగా పేర్కొన్నది. అంటే అనాటికి అజ్ఞాతవాస కాలం వదలూడు దినములు మాత్రం మిగిలి ఉన్నట్లు విస్సంకయాగా తెలుస్తున్నది. పై లెక్కకి యీ లెక్కకి మూడు నెల రోజులు తేడా వస్తున్నది కనుక బీమ వాక్యంలో “మాస మధ్యర్థ సమితమ్” అన్న పోరం పరిశీలించారి సంకేతిత ప్రతిలో ‘ఆ మాటలక్రింద వంకరటింకర గీత పెట్టబడి ఉండటం ఈ పాఠం ఎంపికాన్నద మని సూచిస్తుంది కాని యీ పాఠం పరిశీలించేముందు ఇంకొక పాఠి కాలగణనం చెయ్యాలి

* గీతా ప్రెస్ ప్రతి, శ్రీపాద దామోదర సాతవ లేకర్ ప్రతి, దక్షిణాత్య ప్రతి - సంపాదకులు టి ఆర్ కృష్ణాచార్య, టి. ఆర్. వ్యాసాచార్య. “క్షమకు”కి బదులు “క్షమ్యతు” అని కొన్నిటిలో ఉండటమే చిన్న తేడా.

వాండవులు విరాట నగరంలో అజ్ఞాతవాసం ప్రారంభించిన వది నెలల తర్వాత కీచకుడు ద్రౌపదిని చూశాడు (13, 14). కీచకుడు తనను వరాధించిననాటి రాత్రి బీమునితో అవృత్తాంతం చెబుతూ “కీచకోఽయం నుదుష్టాత్మా నదా పార్థయతే సా మామే” (20, 17) (దుష్టుడైన కీచకుడు నన్ను నదా ప్రార్థిస్తున్నాడు) అని ద్రౌపది అన్న వాక్యాన్నిబట్టి అమె తిరస్కరించినా ప్రతి దినమూ అమెను కీచకుడు వేధించసాగాడని తెలుస్తున్నది. తర్వాత మరునాటి ఉదయం కీచకుడితో మాటాడి రాత్రి నర్తనా గారానికి రమ్మని ద్రౌపది చెబుతుంది. వాడికి తాను అట్లా చెప్పి రట్లా వాడు నర్తనాగారానికి ఒక్కడే వస్తాడనీ తిరిగి ఆ మద్యా హ్నమో సాయంకాలమో వెళ్ళి బీముడికి అమె చెబుతుంది.

“తమగ్ధం ప్రతిబంధింత్యాః కృష్ణాయాః కీచకేన హ
దివిపార్థం సమభవన్యాసేనై వ సమం నృప.” (21, 18)

[యీ సంగతి బీముడికి చెప్పడానికి తాను ప్రతీక్షించిన ఆ దినంలో అవిశిష్టమైన నగం లగం మాసంతో సమానంగా ద్రౌపదికి గడిచింది) అన్న వాక్యాన్నిబట్టి కీచకుడు అమెను ఒడబరచడానికి నెల రోజులు ప్రతిదినం ప్రయత్నించాడని ఊహించవచ్చును అంతకుముందు నెల రోజులుగా కీచకుడి గురించి బీముడికి చెప్పాలనే ద్రౌపది అనుకొంటున్నది కాని వహించి ఊరకొంటున్నది అని అభిప్రాయం ఇందాకటి వధి నెలలూ యీ నెలా కచ్చితంగా కాక కొద్దిరోజులు ఇటూ అటూగా తీసుకోవాలి. అంటే అప్పటికి వదకొండున్నర నెలలు పూర్తయాయన్నమాట తర్వాత కీచకుల హత్యావార్త కౌరవ నరకి చేర దానికి కొన్నిరోజులూ అనంతరం కౌరవులు విరాట నగరంపై దాడి జరవడానికి కొన్నినాళ్లు పట్టింది ఆ విధంగా సుకర్మ విరాటనగర దక్షిణ దిశలో గోవులను వట్టిననాటికి ముందే పాండవుల అజ్ఞాతవాసం పూర్తయిందని కవి స్పష్టంగా చెప్పాడు. (30, 1-2).

కౌరవ నరకి కీచక హతీవార్త చేరిననాటికి కొద్దిరోజులు మాత్రమే అజ్ఞాతవాసకాలం మిగిలి ఉండగా దుర్యోధనుడు దానిలో

చాలాభాగం గడిచింది, కొంతకాలం మాత్రం మిగిలి ఉంది, వారి జాడ తెలియలేదు అని (25, 2-3), కట్టుడు వారిని ఇంకా బాగా వెతికిందాలనీ (25, 8-12) అంటారు. దుక్కాననుడు వారు చచ్చి పోయి ఉంటారు కనుక విశ్చింతగా ఉండామంటాడు (25, 14-17). అంతేతప్ప కీచకుడిని చంపినవాడు భీముడయి ఉంటాడనీ, పాండవులు విరాట నగరంలో ఉండవచ్చుననీ వారికి ఆలోచన కలుగలేదు. తర్వాత సుశర్మ విరాటాదిని దండించడానికి దండెత్తి వెళ్తాననగానే కౌరవులు పాండవుల సంగతి ఉపేక్షించి విరాటనగర దండయాత్రకి సన్నద్ధులయ్యారు (29). పాండవులు విరాట నగరంలో ఉండవచ్చునని ఊహించి దుర్యోధనుడు వారిని తెలుసుకొనే యుద్ధితో ద్వీవిధంగా వ్యూహం వన్ని గోహరణం జరిపాడని కొన్ని మహాభారత ప్రతులలో కనిపించే గ్రంథభాగం సంశోధిత ప్రతిలో ప్రక్షిప్తంగా తొలగించబడింది. కనుక ఆ భాగం మహాభారతంలో లేదు, కౌరవులకి ఆ ఆలోచన లేదు.

అట్లునుడిని చూసి ఇతడు అజ్ఞాతవాసం ముగియకముందు వ్యక్తుడయ్యాడని దుర్యోధనుడంటే (42, 46) భీముడు అనాటి కాలగణన పద్ధతులని పేర్కొని ప్రతి ఐదవ ఏటా రెండు అధిక మాసాలు ఉంటాయని (పంచమే పంచమే వర్షే ద్వౌ మాసా వుప జాయతః), ఆ విధంగా ఆ పదమూడేళ్ళకీ ఐదు నెలల పన్నెండు దినములు అధికంగా వస్తాయని చెప్పి అదంతా కూడా పాండవులు ఒప్పందం ప్రకారం పూర్తిచేశారనీ అందుచేతనే అట్లునుడు ప్రకాశకుడయ్యాడనీ నిర్ధారణ చేశాడు (47, 1-5) దుర్యోధనుడది అంగీకరించాడు అయితే, దుర్యోధనాదులకి గాని, ద్రోణాదులకి గాని యీ కాల గణనం ముందుగా ఎందుకు తెలియలేదు?

దీనికి రెండు కారణాలు చెప్పవచ్చును. క్రీస్తు తర్వాత తొమ్మిదవ శతాబ్దంనుంచి మాత్రమే బాంధ్రమాన సూర్యమాసాం సమీకరణంలో ఉత్పన్నములయే అధికమాసాలు ఎక్కడ ఉంచాని అన్నది సువిహితమై ది. లాతరుమునుపు అధిక మాసాలు ఎక్కడ ఉంచాలన్న విషయంలో ఏకత్వం లేదు ఒక్కొక్క రొక్కొక్క విధంగా చాటించేవాడు. అందుచేత చివరికి దేళ్ళకీ అదనంగా చెందిన నెలమీద కౌర్వరోజులు కౌరవ పాండవుల కాల గణనాలో తేడా పెచ్చుపడవచ్చును. అందుచేతనే అజ్ఞాతవాసం ఇక కౌర్వ రోజులలోనే పూర్తవుతూ ఉంటే ఇంకా కొంతకాలం వ్యవధి ఉన్నట్లుగా దుర్యోధనుడు మోసాడు. అజ్ఞాతవాసం సుస్పటికి పూర్తవుతుందని దుర్యోధనాదులు అదివరకు భీముణ్ణి అడిగి ఉండరు.

రెండవ కారణం కౌరవుల ప్రమత్తత కూడా కావచ్చును. కీచక హత్య గురించి వినినా కూడా పాండవుల ఉనికిని వారు ఊహించకుండా గోహరణ సంరంభంలో మునిగిపోవడం దీనిని సమర్థిస్తుంది.

ఈ చర్చవలన భీముడు ద్రౌపదిని ఊరడించిననాటికి సరిగా పదిహేను దినాలు అజ్ఞాతవాసం మిగిలిఉన్నట్లు విశ్చితమవు తున్నది. వ్యాసారంభంలో ఉదాహృతమైన శ్లోకం సుప్రసిద్ధము లైన గీతా ప్రెస్ ప్రచురణలోనూ శ్రీపాద దామోదర సాతవ లేకర్ ప్రచురణలోనూ ఇట్లా ఉంది.

“మా దీర్ఘం క్షను కాలం త్వం మానమర్థంచ సమ్మితమ్
పూర్ణే త్రయోదశే వర్షే రాజ్ఞాం రాజ్ఞీ భవిష్యసి.” (21, 17)

దీనికి సాతవలేకర్ ఇచ్చిన తాత్పర్యం - ఇక నీవు ఎన్నో దినాలు ఈ మఠాలు సహించనక్కరలేదు. సమయం పూర్తవడానికి ఇహ పదిహేను దినములు మాత్రమే మిగిలి ఉంది. పదమూడవ ఏడు పూర్తవగానే నీవు మహారాజుని అవుతావు - అని. ఇక్కడ “మాన మర్థం చ సమ్మితమ్” అన్నది పాతం. అర్థం మానం సంమితం - అని దీనికి అన్వయం. ‘చ’ అన్నది కేవల పాద పూరణకి వాడిన - తప్ప మరియు అన్న అర్థంలో కాదు (అమర కోశము 3.4.5). సంమితము అనగా అంతటి పరిమాణము కల అన్న అర్థం. గ్రహించగా అర్థ మాన పరిమితమైన కాలము అని ఇక్కడ అర్థం సరిగా కుదులుతోంది. సంమితము అనగా సంయుతము అన్న అర్థం గ్రహించి మానమూ దానితో కూడిన అర్థమానమూ వెరసి ఒకటిన్నర నెలలు అని కూడా ఈ వాక్యానికి అర్థం చెప్పవచ్చును. ఇంతకన్నా పై అర్థం ఎక్కువ సరళం గానూ సందర్భానికి తగినట్లుగానూ ఉంటుంది. సంశోధిత ప్రతిలోని “మాన మర్థం సంమితమ్” అన్న పాతానికి ఒకటిన్నర నెలలనే తప్ప వక్షం రోజులన్న అర్థం గానేరాదు.

కనుక ఈ శ్లోకంలో సంశోధిత ప్రతిలోని పాతంకన్నా ప్రసిద్ధ సాధారణ ప్రతులలోని పాతం సరైనదగా తోస్తున్నది. కాని సంశోధిత ప్రతిలోని పాతాన్ని తిరస్కరించేముందు అసలు ఆ ప్రతి నిర్మాణం ఎట్లా జరిగి దో విచారించాలి.

అనేక ప్రతులని పరిశీలించి ఎక్కువ ప్రతులలోని పాతాన్ని ప్రధాన వాతంగా ఇచ్చి తక్కువ ప్రతులలోని పాతా త రాలు అధిస్థాపించి ఇచ్చారు. తక్కువ ప్రతులలోని గ్రంథ భాగాలను ప్రక్షిప్తాలుగా తొలగించారు. వీటిని అనుబంధంలో మూచించారు. ప్రక్షిప్తాల విషయంలో వారు చేసినది ఒప్పు కావ

చును గాని ఎక్కువ ప్రతులలోని పాఠాలు ప్రధాన పాఠాలుగా గ్రహించడం సర్వదా ఒప్పు కాకపోవచ్చును. సరైన పాఠం అప్పుడప్పుడు తక్కువ ప్రతులలోనిదే కావచ్చును. పైగా ప్రధాన పాఠ విర్ణయంలో సంశోధిత ప్రతి విర్ణాతలు అర్థానికన్నా వదలకే ప్రాధాన్యం ఇచ్చినట్లుంది. సాధారణ ప్రతుల విర్ణాతలు అనుసరించిన పద్ధతి ఇది కాదు. వారు అన్ని హెచ్చు పంఖ్యలో ప్రతులు పరిశీలించి ఉండకపోవచ్చునుగాని వారు పరిశీలించిన ప్రతులవిబద్ధి అర్థం దాగా కుదరేటట్లుగా పాఠాలు గ్రహించి శ్లోక శాస్త్రర్యాలు రచించారు. అందుచేత సాధారణ ప్రతులు ప్రక్షిప్త సంకీర్ణమై గ్రంథ విస్తృతి కలిగిఉన్నా శ్లోకాల అర్థాలకి తీరి ఉండదు. సంశోధిత ప్రతిలో ప్రక్షిప్త గ్రంథభాగాలు తొలగి పోయినా కొన్నిచోట్ల అర్థం కుదరదు. దీనికి కొన్ని ఉదాహరణలు చూపుతాను.

ఉత్తరుడు తన రథాన్ని కృష్ణుని రథంతో సరిపోల్చుతూ గుర్రాలు సుగ్రీవ మేను పుష్ప శైల్య పలాహకముల వంటి వంటాడు (గీతా ప్రెస్, విరా, 45, 20-24). అన్ని ప్రయల లోనూ “శైల్య” అని ఉంటే సంశోధిత ప్రతిలో శైల్యకి బదులుగా “పైన్య” అని అర్థరహిత పాఠం ఉంది (40, 20). శైల్య అన్న పదం తక్కువ ప్రతులలోనిదని అప్రధాన పాఠంగా అధ్యుపాధికలో మాత్రమే ఇచ్చారు. ఈ మాట ఉద్యోగవర్ణంలో కూడా (81-19, 58) రెండుసార్లు వచ్చింది. అక్కడ కూడా “పైన్య” అనే అర్థరహిత పదం ప్రధాన పాఠంగా ఇచ్చారు. పైన్య శబ్దానికి శైల్యమనే కృష్ణుడి గుర్రమన్న అర్థం ఏ విమంతులలోనూ లేదు.

బ్రాహ్మణుడు వికాసురుడికి తన కుటుంబంనుంచి ఒకరిని తోజసంగా పంపడానికి దుఃఖిస్తూ “ధిగిదం జీవితం లోకే గతసార మనర్థకమ్” (గీతా, ఆది, 156, 20) (ఓ ఓ! ఈ లోకంలో జీవితం సారహీనమూ అనర్థకమూ అయినది) అంటాడు. అన్ని ప్రతులలోనూ ఈ పంక్తి ఇట్లాగే ఉంది. కాని సంశోధిత ప్రతిలో “ధిగిదం జీవితం లోకే నలసార మనర్థకమ్” అని అనలసారమ్ అన్న అర్థంలేని వారిం ఇచ్చారు (145, 20). “నల” క్రింద పుకరగీత పెట్టి ఆ పాఠం సుదేహమైనదని సూచించారు. అంటే ఎక్కువ ప్రతులలో అక్కడ సరైన పాఠం వారికి దొరక లేదన్నమాట. అధ్యుపాధికలో “గత సారమ్” అన్న తక్కువ ప్రతులలోని పాఠం ఇచ్చారు. ఈ పాఠం ప్రధానంగా గ్రహిస్తే అర్థం కుదుటతోంది కదా! లేదా అవగ్రహం తొలగించి “ధిగిదం జీవితం లోకే నలసార మనర్థకమ్” (జీవితం గడ్డివం విస్సారము) అన్నా అర్థం కుదుటతుంది. నన్నయభట్టు దీనిని

“నలసారము సంసారము” (ఆది, 6, 2-48) అని తెలిపిందాడు. సంశోధిత ప్రతిలో ఇచ్చిన “అనలసారమ్” అన్న ప్రధాన పాఠంతో అర్థం కుదరదు. అవగ్రహంతో కూడిన పై పాఠం నల శబ్దానికి అర్థం తెలియని వ్రాయసకాళ్ల పొరపాటు వ్రాత వలన ఎక్కువ లిఖిత ప్రతులలో ఉండడం, దానిని సంశోధిత ప్రతి విర్ణాతలు ప్రధాన పాఠంగా గ్రహించడం జరిగిందా?

అందుని తన తమ్మునికిచ్చి భీష్ముడు వివాహం చెయ్య బూనినప్పుడు ఆమె “అబ్రహీద్ధ సతీ తదా” (సాతపతేకర్ 102, 60) (ఆమె నవ్యతూః శలా అన్నది) అని సాధారణ ప్రతులలో ఉండగా సంశోధిత ప్రతిలో “అబ్రహీద్ధ సతీ తదా” (96, 47) అని అర్థరహిత పదచ్ఛేదం ఇచ్చారు. సంశోధిత ప్రతిలోనూ దాని ననుసరించిన ప్రధాన మూలగ్రంథ ప్రతిలోనూ రెండింటి లోనూ ఈ పదచ్ఛేదం ఇలాగే ఉంది కనుక ఇది అచ్యుతంపు కాదు. ఇలాంటి ఉదాహరణలు ఎన్నో చూపవచ్చును

సంశోధిత ప్రతి విర్ణాణంలో ఆ సంపాదకులు ఎదుర్కొన్న సమస్యలు చాలా గొప్పవి. 1936లో ప్రకాశితమైన విరాటపర్వ ప్రతి సంపాదకులు రఘుపీఠ తన ఉపోద్ఘాతంలో ఇట్లా వ్రాశారు — “అవుట్ ఆఫ్ ఎ బోటర్ ఆఫ్ 1834 స్టంజాస్ ఆఫ్ ది కన్స్టిట్యూటర్ బెన్స్టెన్ ది ఎడిటర్ ఈస్ ష్యూర్ ఫార్ ఓన్లీ అబవుట్ 30 స్టంజాస్. ది రెస్ట్ బేర్ ది వేపి రైన్, యైరర్ ఫార్ ఎ పార్ట్ ఆర్ ఫార్ ది హోర్, యాన్ ఇండికేషన్ దట్ ది మానుస్క్రిప్ట్ డు నాట్ పర్మిట్ ఎ క్లియర్ ష్యూ ఆఫ్ ది కామన్ సోర్స్. అండ్ దెస్ ఫార్ ఒన్ ఫోర్ట్ ఆఫ్ ది ఎరియర్ ఎన్స్ట్రెబ్ట్ ఆఫ్ ది వైరాలా, ది సీక్వెన్స్ ఆఫ్ స్టంజాస్, కనెక్టెడ్ ఆర్ ఈవెన్ డిస్కనెక్టెడ్ విత్ ది అర్థర్ ఆఫ్ ఈవె బ్స్, ఈస్ ఫార్ ప్రమ్ సర్జన్.”

* హసంతి అన్నది పాడనీయం ప్రకారం హసంతి అని ఉండాలి. కాని ఇట్లాంటి అపాడనీయాలు సుహృదారణంలో కోకొల్లలు.

* భండార్కర్ ప్రాచీనవిద్యా సంశోధన మండలిరంవారు తయారు చేసిన పాఠానికి సంశోధిత ప్రతి పెడు విధాలు. ఒకటి ప్రధాన గ్రంథం, అప్రధాన పాఠం అధ్యుపాధికలు, తొలగించిన ప్రక్షిప్తాల అంబంవారితో కూడిన బృహద్గ్రంథం. రెండవది కేవల ప్రధాన గ్రంథం మాత్రం. ఒక్క ఈ రెండవ గ్రంథం మాత్రం చూస్తే ఇక పాఠ తరాలు తెలియవు. అందులోని వారమే కుద్ధ పారిమన్న భ్రమ కలుగుతుంది.

సంకోధిత ప్రతిలో పై క్లౌకంలోని “మానమధ్యర్థ సంమితమ్” అన్న పదాలక్రింద సంపాదకులు పైప చెప్పిన తరంగరేఖ ఉంది. అంటే పాఠం సరైనదో కాదో వారే నిర్ణయంగా చెప్పజాలరన్నమాట. కాబట్టి దాని స్థానంలో వారు అధర్వాచికలో అప్రదాన పాఠంగా ఇచ్చినదీ, సుప్రసిద్ధ పాదారణ ప్రతులలోవిదీ అయిన అర్థవంతమైన “మాన మిర్థం చ సంమితమ్” అన్న పాఠం గ్రాహ్యం.

సంకోధిత ప్రతి విరూఢం చాలా గొప్ప కార్యమే. దాని వలన చాలా ప్రక్షిప్తాలు తొలగిపోయి కొంతవరకు అసలు గ్రంథం విద్వారితమయింది. కాని కొన్ని కొన్ని పాఠాలు పునః పరిశీలించవలసి ఉంది. పాఠానికి అర్థం కదా ప్రదానమైనది.

ఎక్కువ ప్రతులలో ఉన్నంతమాత్రాన అర్థం కుదరని పాఠాలు వలని ప్రయోజనమేమిటి? కనుక సంకోధిత ప్రతిలో అర్థశ్రేణం ఏర్పడినచోట్లలో పండిత పరిష్కృతములైన ప్రసిద్ధ పాదారణ ప్రతులలోనుండి అర్థ విర్ణయం-జరిగిన పాఠాలు గ్రహించి ప్రదాన పాఠాలుగా వాటిని ఇచ్చి మహాభారత సాధు సంకోధిత ప్రతిని క్రొత్తగా నిర్మించవలసి ఉంది. సంకోధిత ప్రతిలోని ఆ పాఠాలు అధర్వాచికలో ఇవ్వవచ్చును. పండితులచేత క్లౌక తాత్పర్యాలు, కూడా రచించజేసి ప్రచురించాలి. అప్పుడే పరిశీలకు సంకోధిత మైన సుబోధమైన మహాభారత ప్రతి లభ్యమవుతుంది.

ఈ మహాకార్యం ఏదై నా సుప్రసిద్ధ సంస్థ చేపట్టుతుందని ఆశించుదాం.

పుస్తకాల పాపులో...

ఒ బ్బి ని

క్రైస్తుగేట్లు తీసి ఉన్న ఆనకట్టని
ఫాటో తీసినట్లున్నాయి
పుస్తకాల ర్యాకులు.

ఓ రోజు ఓ సమయంలో
కాలువంచున చేరిన నీటి నురగలాంటి పుస్తకం
ఆబగా
రెండు చేతుల్లో కూర్చోబడి
కళ్ల గాలితో రెండు పేజీలు కరగడం మొదలయ్యింది.

మరో నాలుగు పేజీలు మడతలు బడ్డాయి
మరుసటిరోజు.

....

ఇంకా కొన్ని పేజీలు ఇంగుబడ్డాయి
ఇంకో రోజు.

ముక్కుమీసి కోపంతో

సేల్పుమెన్ కస్సు బుస్సు రాగం ఆలపించిన రోజు
చివరి నాలుగు పేజీలు చదివేస్తే
నురుగు కరిగిపోయే సమయం.

....

పుస్తక పుష్పాన్ని పట్టుకున్న బాబాయి
కళ్లనుండి నీరు ప్రవాహంలా
కాళ్ళ చేతులు హార్మోనియంలా

....

కరుణాకరు డవతారమెత్తాడు
సేల్స్ మెన్.

ఆ అబ్బాయిలతో ప్రత్యక్షమయ్యింది
ఓ పుస్తకం ఉచితం 1.

చర్మవ్యాధులకు

అతి గాఢంగా పనిచేసే అమృతాంజన్ డెర్మల్ ఆయింట్మెంట్

చర్మవ్యాధులకు ఉపయోగపడే సాధారణ అయింట్మెంట్లు ఎక్కువగా చర్మం లోపలకు ప్రవేశించలేవు. కాని అమృతాంజన్ డెర్మల్ అయింట్మెంట్ మాత్రము లోపలకు చేరిఉండడంచేత అమృతాంజన్ డెర్మల్ అయింట్మెంట్ మాత్రము లోపలకు ప్రవేశిస్తుంది. సాధారణ చర్మవ్యాధులను అతి శీఘ్రంగా నిర్మూలించి చర్మాన్ని పూర్వస్థితికి తెచ్చి నహజంగాను అరోగ్యవంతంగాను ఉంచుతుంది. అమృతాంజన్-డెర్మల్ అయింట్మెంట్ తామర, గజ్జి, దురద ఇతర చర్మ రోగాలకు అదర్శమైన నివారణ. నేడే కొనండి!

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్ 42-45, లబ్ చర్ప్ రోడ్డు, మద్రాసు 600 004

Amrutanjan Limited

ఆ దిన పు వే ట

కన్నడ మూలం :
త. రా. సు.

రాత్రి పడుకొంటు గంటల పమయం. వల్లది అకాళంలో వానమణులు కమ్ముకుని చీకటి చిమ్ముచీకటిగా మారింది. పోలీస్ కానిస్టేబుల్ నం: 127, శివన్న, డ్యూటీ పోయంట్లో నిలుచుని వున్నాడు. మణులు కమ్ముకున్న అకాళంలోనే అతని మనసు కూడా నల్లబారి వుంది. మామూలు ఉల్లాసం లేదు. వెల తివర. పొద్దున్నుంచి కాపీకి, తిండికి కక్కుర్తిగా వుంది. రోజూ, ఎవరైతే వా ఒకరో, ఇద్దరో గిరాకీలు దొరికి, 'కాకాయ, లవణాయ' కాపీ ఖర్చుకయివా గిట్టుతుందేది. ఎంత లేకున్నా, చివరకు, ఇంటికి వెళ్ళేటప్పుడు మరునటిరోజుకు కూరగాయలూ, పెళ్ళాముటు ఒక మూర పూలూ కొనుక్కుని వెళ్ళేందుకైతే వా చేతికి లంచం దొరుకుతుందేది. ఆ రోజు అతడి పారిటికి దుర్దినం. ఒక రెండ జాల ముఖం కూడా చూడటానికి వీలుపడలేదు. పొద్దున్నుంచి పాయంత్రందాకా సూపరిందెంటుగారి ఇంటి పని వుండటంచేత అలా అలా విహారం చేయడానికి అవకాశం దొరకలేదు పాయంత్రమయిన తర్వాత జట్కాలూ, ఇస్సులూ సంచరించని మారుమూలలో డ్యూటీ పడింది. ఏదైతే వా మృగం వలలోకి పడు తుందేమో, రోజు ఖర్చుకా గిట్టించుకుందామని చాతక ప్రతం చేశాడు. లాభం లేదు. ఎవరి గ్రహచారమూ చెడలేదు. చివరకు వీడిలకు కూడా చిల్లిగవ్వ లేక అంగడి దొరస్వామికో వీడి తిరిప మడిగి ఇప్పించుకోవలసి వచ్చింది. ఎక్కడలేని విసుగూ అవ రించింది అతడికి. నాయంకాలమయింది. మునిమాపు వేళయింది చీకటి పడింది నిర్మలాకాశం మణువట్టి, ముఖం చిట్టించి, మెరిసి మెరిపించి, ఉరిమింది. అతడి అదృష్టం కళ్ళు తెరవలేదు

ఇకేం, డ్యూటీ ముగిసే సమయ ముసన్నమైంది. వాన వచ్చేందుకు ముందు వీకే చల్లగాలి జోరుగా వీస్తోంది. అల్లంత దూరాన ఎవరో ఒకరు వేగంగా పైకిలు తొక్కుకుంటూ వస్తూ న్నారు. కంటిలో కమ్మ పెట్టుకుని చూశాడు శివన్న; పైకిలు దీపం వెలుగుతోంది. నిరాశతో నిట్టూర్పు పదిలి, ముఖం వక్కకు తిప్పుకునేటంతద్లోనే, దూరంలో కనిపించిన పైకిలు దీపం దగ్గరి కొచ్చినపుడు కనిపించలేదు. ఒక్కుమ్మడిగా నృత్యం చేపించి అతడి ఎడ. ఇంతకూ అతడి దేవుడు అతడి చేతిని వదలేదు.

అక్టోబరు

తెలుగు అనువాదం :
శ్రీ శంకరగంటి రంగాచార్యులు

దీపం గారికి అరిపోనేమాత్రమేమి? తన దగ్గరికి వచ్చినప్పుడు దీపం లేదు కదా? దబాయస్తే ఎనిమిదజాలు తప్పక దొరుకుతా యని ముఖం ముడివేసుకుని లేచి విభజిల్లాడ్లు దగ్గరికి, ఇంకా దగ్గరికి, ఇతడి దగ్గరినే వచ్చింది పైకిల్. తుర్రాకసారి చూసి అచ్చితపరచుకున్నాడు. నిజంగానే దీపం లేడి!

"దిగండి కిందికి?" అధికారవాణితో గద్దించాడు శివన్న.

"గారికి దీపమరిపోయిందయ్యా. ముట్టించుకునే వచ్చాను. అరిపోయింది గమవించలేదు" పైకిలువాలా దీపమరిపోయి నందుకు కారణం వివరించాడు.

"ఈ కాకమ్మ గువ్వమ్మ కథలన్నీ నమ్మేవాళ్ళకు చెప్పండి. వా ముందర విప్పకండి మీ పురాణం. మీలాంటివాళ్ళని నేలాదిమందిని చూశాన్నేను" శివన్న గద్దించాడు.

"లేదండి. నిజంగా ఇప్పుడే దీపమరిపోయింది. నిజం చెప్తున్నానుండి నేను"

"ఊ. హరిశ్చంద్రుడు. నీవాక్కడివేకదా నిజం చెబు తుందేది?" ఇహవచనంనించి ఎకవచన సంబోధనకు దిగాడు శివన్న - ఆసాటు మెతకదారడం గతువించి.

"అలా అయితే నేనేం అబద్ధం చెబుతూన్నానేమండీ?"

"ఊహ. నీవు కాదు అబద్ధం చెబుతున్నది; నేను కదూ? లేకుంటే, వా కళ్ళు గుడ్డివి. పోలీసువాళ్ళ ముఖం చూసిన వెంటనే అరిపొమ్మని దీపానికి పారం నేర్పించావేమి? వదవయ్యా, స్తేషనుకు. ప్రొద్దున మ్యాజిస్ట్రేటు ముందు చెప్పబుచ్చగానీ నీ కథ."

"వా మాటలు వివండి"

"వరి! మాటలు వినాలట. అందుకిప్పుడు విరామం లేదు. కేసు ముగిసిన తర్వాత జరిమానా యిచ్చిరా. తర్వాత నెమ్మదిగా కూచుని మాట్లాడుకుందాం. ఇప్పుడు వదు స్తేషనుకు "

"ఈసారి క్షమించండి. తప్పయింది." ఇలా అయినా,

తన్న ఒక్కోకడం వల్లనయ్యా, మెతకబాగుతాడేమోనని అలోచించాడతడు.

“క్షమించేందుకు నేనెవడిని? నేను కూడా ఒక బంటువి. చెప్పేదేమున్నా కోర్టులో చెప్పుకో. ఇప్పుడూరికే తొందర కలిగించకు. కోపించుకుంటే నేను మంచివాడిని కాను, చూడు!”

“అది కాదండీ....”

“ఏయ్! నీ ‘అదికాదండీ’ కింత అగ్గివడ! మంచిమాటల్లో స్టేషనుకు రావయ్యా అంటే, లేనిపోని మాటలన్నీ పెంచుతాడు. ఇప్పుడేమి నీవు పూరికే వస్తావో, లేదో?” అంటూ ఓర్పు వశించిన వాడిలా మండివచ్చాడు శివన్న. పైకియవాలాకూ అది తెలిసినట్లుగు పించింది. మెల్లగా జేబులో చేయిపెట్టాడు. శివన్న మనస్సు కూడా విచ్చుకుంది. అతడు జేబులో చేయిపెట్టి తడుమాడు తున్నాడు. ఇప్పుడే మంచి మాటలు ప్రారంభించాలి అన్నది శివన్న అనుభవంతో అభ్యసించిన మనస్తత్వకావుం.

“అదికాదండీ” అతడి చేయి జేబువద్దకు వెళ్ళినంతనే బహువచన సంబోధన మళ్ళీ ఆరంభమయింది. “అదికాదండీ. మీరు చూసేందుకు కాలేజీలో చదువుకునే యువకుడిలా వున్నారు. మీలాంటి తెలిసినవాళ్ళే ఇలా చేయవచ్చునేమండీ? ఎవరి మంచి కండీ నర్కారువాక్కు చట్టంచేసి వుండేది? మీరు పైకిళ్ళకు దీపాలు ముట్టించుకుని వస్తే, మా పొట్టలు విండుతాయేమండీ? మండికి తొందర కలుగకూడదని చట్టం చేస్తే, ఇదేనా మీరు చదువుకున్న వాక్కు దానికి చూపే మర్యాద?”

శివన్న మెల్లగా మాట్లాడడానికి ప్రారంభించిన వెంటనే, అతడి మనస్సు కరిగింది అని తెలిస్తే యేమో అతడు జేబులో పెట్టిన చేయి బయటికి తీసి చేతిగుడ్డతో ముఖం తుడుచుకుంటూ, “అందితంగా చెబుతూన్నానండీ నేను. ఇలాంటి చిల్లర ఎవ్వరాల కంతా అబద్ధం చెప్పేవాడిని కాను నేను. నిజంగా దీపం ముట్టించు కునే వచ్చాను. పాడు గారి. ఎప్పుడారిపోయిందో అది కూడా తెలిలేదు. పరీక్షించాలంటే, మీరే ముట్టి చూడండి. ల్యాంపు ఇంకనూ వెచ్చగా ఉంది.” అంటూ మళ్ళీ మాటలకు లంకించు కున్నాడు

శివన్నకు ఎక్కడలేని కోవమూ వచ్చింది ఈసారి.

“కాదయ్యా, మళ్ళీ మొదలు పెట్టావే, నీ పుక్కిటి పురాణం. నన్నిక్కడ నర్కారువాక్కు జీతమిచ్చి నియమించి వుండడం నీ దీపం చల్లగుందో, వెచ్చగుందో పరీక్షించేందుక్కాదు”

“నిజం చెప్పినా నమ్మకపోతే నేనేం చేయాలండీ?”

అకోటరు

“అదే చెప్తాన్నా. నీవేమీ చేయవద్దు. స్టేషనుకు వడ అని చెప్పాను గదా?”

మొన్నవట్టి గగనం చినుకులు రాల్చుతోంది. చినుకులు రాలడం మొదలనడంతో శివన్నకు తొందర కూడా వేక్కువవు తోంది. అయితే అతడు ఇటు స్టేషనుకూ బయలుదేరడు; అటు అక్కడే తీర్మానమూ చేసుకోడు.

“ఇప్పుడు నీవు మంచి మాటల్లో బయల్దేరుతావో, లేక రెట్టివట్టి లాక్కుపోతావో?”

“ఏమండీ, లాక్కుపోతాను, గీక్కుపోతానంటూ కానా జోరుగా మాట్లాడుతాడు? కొంచెం గౌరవంగా మాట్లాడండి.”

“అరే, వడవయ్యా. గౌరవం కావలసినవాడిని గౌరవ్యలా ఇంట్లో వుండార్చింది. దీపం లేకుండా పైకిలు వేసుకుని వచ్చి, లేనిపోని గౌరవాన్ని గూర్చి మాట్లాడతాడు నా ముందు!”

“చూడండి. మీరలా మాట్లాడకండి,”

“పోరా, పోరా, పోరగా! నీలాంటి పోరగాళ్ళని వేలాది మందిని చూశాను. మాట్లాడవద్దంటావో? ఏం మొరుగుతావో, మొరుగరా, చూద్దాం.”

అందుకతడు ఏమి జవాబు చెప్పేవాడో యేమో, శివన్న విగుప్తాన్న విడికిలి ఏమి ఉత్తరం చెప్పేదో యేమో అంతలోనే ఎవరో లక్షణంగా చూటూ, అలతారు తలపాగా ధరించినవారొకరు వచ్చి, “ఏమయ్యా, గోం?” అన్నారు. వేరేవాళ్ళయి వుంటే శివన్న ‘మూసుకొని పోవోయ్, నీకెందుకు’ అంటూ దబాయించి వంపివుండేవాడు. అయితే ఈ ఆసామి పై భవోపేతంగా చూటు వేసుకుని, నిగనిగలాడే అలతారు పాగా ధరించి, చేత దంతపు పిడి గల వాహ్యో కర్ర వట్టుకుని వచ్చివున్నాడు. ఎవరో, ఏమో! అనలే చిన్నీళ్ళు చల్లార్చుకుని తాగే కాలం! అందుచేత వినయ విధేయతలతో గోలకు దారితీసిన కారణం వివరించాడు. ‘ఏం లేదండీ, సార్. దీపం లేకుండా పైకిల్ తొక్కుకుంటూ వచ్చారు. స్టేషనుకు రాండి అన్నాను. లేనిపోని వంచాయితీ చేస్తూన్నారు సార్.’ అన్నాడు.

శివన్న మాటలు ముగించేటంతలోనే, అతడు, “అలా కాదు, సార్, మంచి సమయానికి వచ్చారు మీరు. పైకిల్ దీపం ముట్టించుకునే వచ్చాను, సార్. పొడైన గారి చూడండి, సార్. ఎలా రయమని వీచుకోదో? మనుషులే దీని దాడికి తట్టుకోలేరు. చురి, దీపం తట్టుకోగలదా? అరిపోయింది. అలా అని చెబితే ఇతడు నా మాట నమ్మటంలేదు”

“మీరే చెప్పండి, సార్. ఇతడి మాట నమ్మాలా? నా కళ్ళు నమ్మాలా? దీపం లేదనడం నా కళ్ళు చూస్తున్నాయి. ఇతడు మాత్రం అప్పటినుండి తను వట్టిన మొండివట్టును అంటి పెట్టుకు కూర్చున్నాడు.”

“నా మాటా నమ్మకండి. ఇతడి మాటా నమ్మకండి. దీపం ముట్టి చూడండి, సార్ - ఇంకా వేడిగానే వుంది”

ఆ దీపాన్ని తినివేయాలనేటంతటి కోపం వచ్చింది శివన్నకు. అదీకాక, మూడవవాడి పంచాయితీ వినేటంతటి ఓసిక కూడా ఉండలేదనికీ. అయితే, ఏం చెయ్యాలి? ఇలాంటి పాగా, పర్ట్ చూడూ, దంకపు పిడి వాహ్యాళికత్రా! అదృష్టమీద చారం వేసి పూరకయ్యాడు.

మాటధారి దీపం ముట్టుకుని చూశారు - వాగ్వాదం నడిచేటప్పుడు. లంచానికి ఓడిపోని సాక్షిలాగా పెచ్చగా వుండటానికి దీపమేమి ప్రాణముందే వస్తున్నా ఎంతైనా సత్తుడి కదా, కొంత సేవల్లోనే చల్లగై వుంది. వారు పైకిరవాలా, శివన్నం ముఖంను తడకంగా చూశారు. ఏమి చెబుతారో అంటూ వాళ్ళిద్దరూ ఆత్రంగా ఉన్నారు. పైకిరవాలా ముఖం అబద్ధాలు చెప్పేవాడి ముఖంలా లేదు. అయినా అతడు మాత్రం ఏమి చెప్పగలడు.. దీపం చల్లారి పోయి వుంది కనుక! అయినా వారు పైకిరవాలాలాంటి అనుభవ రహితులు కాదు. శివన్న ముఖం చూసి తెచ్చికోలు నవ్వుతో, ‘ఇక్కడ రండి’ అని పిలిచారు పైకిలువాలాను.

శివన్నకు ప్రాణసంకటం. మాటధారి పైకిలువాలాకు ఏమని పోడిస్తాడో, చేతికందిన ముద్ద ఎక్కడ నోటికందక పోతుందో, ఇక ఈ పాపి, ‘ఏదా, ప్లేషనుకు వస్తాను’ అంటే, సుఖంగా ఇంటికి పోవడానికి బదులుగా ప్లేషనుకు పోయి చావాలి కదా, ఈ ఉపద్రవం ఎందుకొచ్చిందిరా భగవాన్ ఈ రోజు? అంటూ మనసులోనే క్విన్డెన్ మాత్రం మింగుతున్నాడు.

అంతలోనే మాటధారి పైకిరవాలాకు ఏమో చెప్పి, శివన్నవైపుకు తిరిగి ‘ఏ పేరేమయ్యా?’ అన్నారు. శివన్న ప్రాణం గొంతులో ఇరుక్కుంది. ‘శివన్న, సార్’ అన్నాడు గ్రుక్కిళ్ళు మింగుతూ. “ఇక్కడ చూడు, శివన్నా, ఇలాంటి పొరపాట్లు ఒక్కొక్కసారి తెలిస్తో, తెలియకో ఇరుగుతాయి. ఏం చేయాలి? ఊరికే కొట్ట కచేరీలకు తిరగడం వద్దు. ఏమున్నా ఇక్కడే నష్టపాటు చేసుకుని పంపించు పాపం - వీరిని ఇంటికి. ప్రొద్దుకాని పొద్దు.” అని, “ఏమండీ, మీరు కూడా అలా మాట్లాడకూడదండీ. ఎలానో నష్టపాటుపోవాలి. పోలీసువాళ్ళు కూడా

మనుషులేగా? వాళ్ళకు దయాదాక్షిణ్యా లుండవా? ఇంత పొద్దులో అతడికి మీరు కావాలి; మీకతడు కావాలి. ఎలానో ఇక్కడే నష్టపాటు ఇళ్ళకు పొండి” అంటూ చెప్పి, వెళ్ళిపోయారు బాటు కాళ్ళు టపీ టపీమనిసిస్తూ. శివన్న యాంత్రికంగా నలాం కొట్టి, తన వలలోని మృగంవంక చూశాడు. వారు మాట్లాడిన మాటలు విని, అతని హృదయంలో ఆక పొటమరించింది.

“పోపి వడలండి. ఈ సంగతి మరచిపోండి” అంటూ పైకిలువాలా మళ్ళీ తేలులోకి వెయ్యి పెట్టాడు. కలిగా మారి పోయిన శివన్న ఆక మళ్ళీ కనబడే అకాలాన్ని ధరించ ప్రారంభించింది.

“నారిలాంటి పెద్దవాళ్ళు చెప్పినాక మరేం చేయాలి చెప్పండి” అన్నాడు శివన్న పట్టు వదిలి.

అతడు ఏమోతీసి పిడికిటిలోనే మూసిపెట్టుకుని, శివన్న వైపు చేయి చాచాడు. శివన్న పిడికిటిలోనే చూశాడు. ఎంత అనటం కనబడలేదు. అయినా చాచాడు చేయి. అతడు తన చేతిలో వుండేదాన్ని శివన్న చేతికి చేర్చి “ఇంతే ఉండేది. క్షమించాలి” అన్నాడు. శివన్న తీసి చూశాడు. ఎనిమిదవాల వెండి నాణెం. వేరే దినం, వేరే సమయంలో అయితే ఇచ్చినవాడి ముఖానికే దాన్ని తీసి కొట్టేవుండేవాడు. అయితే అన్ని దినాల్లా కాదు ఆ దినం. అదీకాక, అతడు “ఇంతే వుండేది” అంటూ చెబు మిన్నాడు కూడా. ఊరక వాగ్వాదమెందుకని, ‘చూడండి సార్. నేనలాగా లంచానికి నోరు తెరిచేవాడిని కాదు. అయినా ఆ పెద్ద వారు చెప్పినాక, వారి మాట తీసివేయడాని కవుతుందా? వెళ్ళండి, పాపం. పొద్దయింది.” అన్నాడు. అతడు ‘ద్యాంక్స్’ అంటూ చెప్పి, పైకిర ఎక్కటోకూన్నాడు. అంతలోనే యేదో మతికి తట్టి, మళ్ళీ కిందికి దిగి, అరిపోయిన పైకిలు దీపమంటించి, శివన్న ముఖం చూసి నవ్వి, బయల్దేరాడు. శివన్న కూడా నవ్వాడు. అతడికి అర్థమై వుంది.

ఇంతకూ వ్యర్థం కాలేదు అంతసేపూ వడిన కష్టం. భాగీ చేతుల్లో ఇంటికి పోవాలి కదా! అంటూ బాధపడుతున్న శివన్నకు ఎనిమిదవాల చిక్కడం సంతోషంగా ఉంది. దూరంలోని గోపురం గంట 12 కొట్టింది. అతడికి బదులుగా వచ్చే పోలీసు వాడూ వచ్చాడు. అతడి దగ్గరనే ఒక వీధి ఇప్పించుకుని, ముట్టించుకుని, ఈల వేసుకుంటూ ఇంటివైపు నడిచాడు. పేర్ హోటలులో గమగమలాడే ఒక లోటా కాఫీ తాగి, ఇక కట్ట వీధిలు కొనుక్కునిపోతే, ముసటిరోజు మధ్యాహ్నం వరకూ ఫరవాలేదు. అయితే చాలా పొద్దుపోవడంవల్ల రోజూలాగ పెళ్ళా

నికీ పూలు తీసుకుపోవడం కాదు కదా అంటూ మనస్సులో వాదించుకుంటున్నాను. అయితే యేం? అమెకూ ఒక పాపు తాళపులిండి కట్టించుకు వెళ్ళితే వరి. ఇద్దరూ వెనురువేయవచ్చు అని నమాదానవడుతూ, హోటల్ దిక్కుగా వేగంగా అడుగులు వేళాడు. అలస్యమైతే అతడు కూడా తలుపులు మూస్తాడనుకుంటూ.

హోటలు తలుపు మాత్రం ఇంకా తెరిచే వుంది. అయితే దాని ప్రక్కలోని వీడిల అంగడి నాయుడు అన్నదే తలుపులు మూయడం మొదలెడుతున్నాడు. అందుచేత హోటల్లోకి వెళ్ళే దుకు ముందే, వీడిల అంగడి కెళ్ళాడు. తలుపులు మూస్తున్న నాయుడు, "ఏం కావాలి, శివన్నా? ఎందుకింత అలస్యం? రోజున మయిందా? లేక, ఇంకా ఇంటికి పోలేదా?" అంటూ ప్రశ్న వరంవర గుప్పించాడు. "లేదు నాయూ. ఇంకా రోజునమూ లేదు; ఏమీ లేదు. ఇప్పుడే డ్యూటీ ముగిసింది. అలా కాసే కాగి పోదామని వచ్చాను. ఒక కట్ట గజేట్ వీడిలివ్వు" అన్నాడు. నాయుడు వీడిలకట్ట తీసియిచ్చాడు. శివన్న అతడికి ఎవిమిదజాల నాణెం ఇచ్చాడు. నాయుడు ఆ నాణేన్ని అలానే గల్లాపెట్టెమీద పెట్టాడు. 'ఇంకా పోంచేయలేదంటావ్. పొగపైన మంచి లేత మైసూరు తమలపాకు లొచ్చాయి. తీసుకోపోరాదా? ఒక రోజు యినా జల్పాచేయి." అన్నాడు. పూలు లేకుండా పోవాలే అంటూ

ఒకడుపడుతున్నాను. శివన్నకు అదీ వరైందని అనిపించింది. "ఓహో తమలపాకులివ్వు. జల్పా చేసివేద్దాం. ఎవరి నాన్న పొమ్మేం పోవాలి?" అన్నాడు. ఒక అనా తమలపాకులు ఎంచి యిచ్చి, మిగిలిన అరజాల పొడిచిల్లర శివన్న చేతిలో పెట్టాడు. నాయుడు. చిల్లర జేబులో వేసుకుని వెళ్ళిపోయాడు శివన్న.

ఇంకా హోటలు వాకిలి కూడా చేరలేదు - శివన్న. అంత లోనే, "ఏయ్, శివన్నా, రా, ఇక్కడ." అంటూ అరిచాడు నాయుడు. ఇదేమి గ్రహచారం దేవుడా అంటూ వెనుదిరిగాడు శివన్న. "మంచి పెద్దమనిషిలా ఉన్నావు కదయ్యా వీవు చీకటి పొద్దంటూ చెల్లని నానాన్నా, వీరిచ్చేది?" అంటూ దన యించి నాయుడు శివన్న ఇచ్చిన ఎవిమిదజాల నాణేన్ని అతని ముఖానికి వట్టి చూపించాడు. శివన్న చూశాడు. చూస్తే చెల్లని నాణెంలా కనవడలేదు. వేలిమీద పెట్టుకుని పైకెగిరించాడు. 'అంగ' అన్నది ఎవిమిదజాలు. కంచుకట్టం! "తరవాలేదయ్యా, పోలిపోదై యలాంటి మోసమా చేసేది? దమ్ము లేకుందే, తర్వాత ఇస్తానంటే అప్పిచ్చేవాడివి కదా?" అన్నాడు నాయుడు. గాయం మీద ఉప్పు సూరినలా అయింది. శివన్నకు నోరు పెగల్లేదు. ముఖం తెల్లబోయింది. తమలపాకులూ, వీడిల కట్ట, చిల్లర దమ్ము - అన్నింటినీ అంగడిలోకే విసరిపారేసి బయలుదేరాడు!

విశ్వ తృష్ణలు శ్రీ చెన్నోజు రామమోహనరావు

దైనందిన జీవన కలత నిదురలు
ఆర్వో కలర్ కలల సిని రీళ్లు
జాగ్రదవస్థ జీవన బరువుల ఋక్కులు
ఈ నిస్తబ్ధ నీరవ చీకటి యామినులు
కీచురాళ్ల కింకృతాలు - శబ్ద పద్మపూహాలు
కృషివలుల ఆహారోత్పత్తి ధాన్య రాకులు
'విమీ కాని-విమీ లేని నుషుప్తి' నైరూప్య చిత్రాలు
రాత్రి రెండు గంటలప్పటి మేల్కొన్న నిశిత నిశ్శబ్దాలు
ఒక ఘడియ నిస్తేజాలు - పర ఘడియ తేజోవంతాలు
కవులు నృప్తించు కావ్యాలు - చదివి వృందించు
హృదయాలు

జీవనహీన జీవరహిత విశ్వ ప్రపంచాలు
శూన్య ఆధ చైతన్యాల ప్రవాహాలు
నిరామయ అఖండ వెలుగులు
తురీయ పిపాసలు - తాదాత్మ్యతలు - నంలీనాలు
శక్తియుత ఆత్మ శకలాల అన్య రాహిత్యాలు
ఇలా—
ఈ అనంత మహా విశ్వానికి
ఎన్నెన్ని అనురాగ తృష్ణలో—
మరెన్ని అందాల అభినయ కౌశలాలో—

అనంత పునరావృత పరంపరలో...

డాక్టర్ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు

ఎన్నాళ్లదో
ఈ సాగర ఘోష
అనంతంగా
అద్యంతం నా అంతరాత్మలా!
కొండ లేన్ని శిలలైనా
శిలలేన్ని శిల్పాలైనా
ఆ శిల్పాలు అణువులై
సాగర గర్భంలో కలుస్తోంది
ఎన్ని చరిత్రలు అందులో కూరుకొనిపోయాయో
అందుకే అంత బడపానలం
నా గుండెలో మల్లే!

శిథిలాలు....
విషాద మధుర స్మృతులు
వగరు తీపి గుడుతులు
గత వైభవ సంకేతాలు
కనుమరుగైన వసంతాలు
అనుభూతులై
మరపురాని ఆంతర్య క్రతుల్లో
కలకలం రేపుతుంది
రేపు అంటే కళ్లు తెరిచే నా ఆశ
రెప్పలు రెప రెపలాడించుకొన్నప్పుడు
నాలో కలిగే కోలాహలం లాగున!

ఆశయమనే
చెలియలి కట్టను చేరుకోవాలని
పరువంపు ప్రాయాల
పరుగు పరుగుల పడచు కెరటాలు
ఎంతో ఆశతో
నాలో ఉన్నంత ఆశతో
ఉవ్వెక్కురుతూ వస్తే

చేరీ చేరకముందే ప్రాణత్యాగం
ఆశ నిరాశై నప్పుడు
నిట్టూర్చలేక నేను
నవ్వుని త్యాగం చేసినట్లు!
తలుపులూ తలపులూ రెండూ వారిపోయి
బీడువడి తల పండిన దేవతల్లో
జీర్ణమైపోతున్న ప్రతిమ ముందు
కొడిగడుతున్న దీపం
గాలి వ్రేటుకు తప్పించుకొంటుందా
ఈ సగటు మనిషి కోరికలా
రెప్పలక్రిందే
గుండె పొరల క్రిందే
అణగారిపోతుంది తప్ప!

శిల్పి లేడు
కళా ఉండదు
చిద్ర శకలాలు ఉండవు
అనవాళ్ల జ్ఞానకాలే ఉండవు
ఈ సాగరం చాల గొప్పది
మధించి పారేస్తోంది!
అంతఃసాగరం దాన్ని మించింది
అనంతాన్ని అద్భుతంగా దాచుకుంటోంది!

అయినా ఆ నీలి కెరటాలు వస్తూనే ఉంటాయి
ఉలి లయలు అలలు అలలుగా వినిపిస్తూనే ఉంటాయి
శిల్పాల కదలాడుతునే ఉంటాయి
మట్టి రేణువులు ఈదులాడుతునే ఉంటాయి
ఈ సముద్రగర్భం అగాధమౌతూనే ఉంటుంది!
ఎంతకూ అర్థంకాని అర్థి పెరుగుతునే ఉంటుంది!
ఈ చర్యలన్నీ చిరంజీవులు!
వీటికి ప్రత్యక్ష సాక్షి నిత్య కాల ప్రవాహం!

డా॥ చిలకమర్తి దుర్గాప్రసాదరావు

వసుచరిత్రకారునిపై కాళిదాసు ప్రభావం

అంద్ర సాహిత్య చరిత్రలో రాయల యుగమొక స్వర్ణ యుగం. ఈ యుగాన్నే ప్రబంధ యుగమని కూడ వ్యవహరిస్తూ ఉంటారు. ఈ యుగంలో వెలువడ్డ ప్రబంధాల్లో వసుచరిత్ర సానలఁదీరిన జాతిరత్నంగా చెప్పబడుతోంది. ఇది ఒక వింక్షణ మైన మహాప్రబంధం. ప్రబంధముల పంక్తిలో దీనికొక ప్రత్యేకమైన స్థానముంది. రామరాజ భూషణుడు ఈ గ్రంథాన్ని రచించడానికి తన యావచ్ఛక్తి ముతయొగించి యున్నాడనియు; వసుచరిత్రమునందు శ్లేషయో, ధ్వనియో, శబ్దాలంకారమో, అపూర్వమగు భావసౌష్ఠ్యమో, వర్ణనా చమత్కారమో లేని పద్య మరుదముట సాహసము కాదని శేషాద్రి పేంకటరమణ కవులు పేర్కొన్నారు. ఈ వసుచరిత్ర తిరుమల దేవరాయనకు అంకిత మీయబడినది.

సాధారణంగా సంస్కృత కావ్యములు తెలుగులోని కనువ దింపబడటం అనాదిగా వస్తున్న సంప్రదాయం. కాని వసుచరిత్ర విషయంలో అది కారుమార్చై నది. ఆ కావ్య సౌందర్యానికి ముగ్ధుడైన కాళహస్తి కవి ఆ కావ్యాన్ని సంస్కృత భాషలోనికి అనువదించడంవల్ల ఆ గౌరవం ముమ్మోదటగా వసుచరిత్రకే దక్కిందని చెప్పాలి. అంతేగాక ఆ కావ్యం మఱిన్నో భారతీయ భాషలలోనికి అనువదించబడింది.

సాధారణంగా ప్రాచీన కవుల పోకడలను అనువదించడమో లేక అనుకరించడమో అర్వాచీన కవులకు పరిపాటి. వసుచరిత్ర కారుడు కూడ ఈ సంప్రదాయాన్నే అనుసరించాడు. ముఖ్యంగా కవికుల తిలకుడైన కాళిదాసు యొక్క ప్రభావం ఆయనపై ఎంతో ఉంది. ఈ తీరాన్ని శ్రీ శేషాద్రి రమణ కవులు తమ వసుచరిత్ర పీఠికలో సంక్షిప్తంగా ప్రస్తావించారు. ప్రస్తుతం ఈ వ్యాసంలో మఱికొన్ని విశేషములు సంగ్రహంగా పొందుపరచ బడుచున్నవి.

వసుచరిత్రకారునకు మహాకవి కాళిదాసుపై అమితమైన గౌరవముంది. ఆయన తన కావ్యాచార్యుని ప్రాచీన కవులను స్తుతిస్తూ “నేను నీవను మాట వెనయించె నెవ్వడు” (1ఆ. 9స) అని పలికాడు.¹ ముఖ్యంగా వసుచరిత్ర కర్తపై కాకుంఠల

1. “త్యమేవాహం న సంశయః”

ఋమార సంభవాలు అధిక ప్రభావాన్ని ప్రదర్శించాయి. అసలు కాళిదాసును అనుకరించడం కోసమే కవి అటువంటి ఇతివృత్తాన్ని స్వీకరించియుండునని భావించడంలో తప్పేమీ లేదు. కాళిదాసుని పాఠ్యతి పర్వత పుత్రిక వసుకారుని నాయకయగు గిరికయు పర్వత పుత్రికయే. అంతేగాక ఆమె త-ద్రీ సాక్షాత్తుగా జగజ్జననికి అనుంగుఁ డమ్ముడగుట విశేషం. మఱియు కాళిదాసుని పాఠ్యతి వలె వసుకారుని గిరికయు ముగ్ధయే. కాని పాఠ్యతిలోని పెట్టుపల, కార్యదక్షత ఈమెలో అంతగా కన్పించవు. ఈ విధంగా పాఠ్యతి గిరికలకు చాల పోలికలు కన్పిస్తాయి. గిరిక బాల్యక్రీడలు, పాఠ్యతి బాల్యక్రీడలవలె కనిచే సహజ సుందరంగా వర్ణింప బడ్డాయి. గిరికపాత్ర ముఖ్యంగా బాల్యమందు పాఠ్యతిని, యౌవనమున శకుంతలను తలపింపజేయును.

వసుచరిత్ర కావ్యనాయకుడగు వసురాజు ప్రవేశము కాకుంఠల పొటకములోని దుష్కంఠుని ప్రవేశమును జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చును. గిరికా వసురాజుల సమాగమం శకుంఠలా దుష్కంఠుల సమాగమాన్ని పోలియున్నది. వసుచరిత్రలోని మంజువాణి కాకుంఠలములోని ప్రియంవదవలె చతురవచో విలాపిని, నాయక యగు గిరికయొక్క చెలులు ఆమె జన్మ వృత్తాంతాన్ని నాయకు డగు వసురాజుకు వివరించుట అభిజ్ఞాన కాకుంఠలములోని శకుంఠలా వృత్తాంత కడనాన్ని పోలియున్నది. ఇతర దుష్కంఠు నకు విదూషకునివలె వసురాజుకు కూడ సహచరుడు కలడు. కాని ఇతడు కాళిదాసుని విదూషకునివలె మృత్విందబుద్ధి కాక మిక్కిలి చతుఁడై గిరికా వసువుల సందానకర్తగా వ్యవహరించును.

కాళిదాసు తన ఋమార సంభవంలో పాఠ్యతియొక్క ముఖ సౌందర్యాన్ని గూర్చి వర్ణిస్తూ.

“చంద్రం గతా పద్మగుణాన్న భుంక్తే
పద్మాశ్రితా చంద్రమసీ మభిభావం
ఉమా ముఖం తు ప్రతిపద్య లోలా
ద్విసంక్రయం ప్రీతి మనావలక్ష్యః” (1సర్గ. 43శ్లో)

అనే శ్లోకాన్ని రచించాడు. ఈ శ్లోకంలోని కల్పనా చమత్కృతిని ఆదారంగా గైకొని వసుచరిత్రకారుడు నాయక

యగు గిరికయొక్క నేత్ర పొందర్యాన్ని వర్ణిస్తూ తనయొక్క పహు శ్లేష కవనా చమత్కృతితో ఇంకను రామజీయకతను చూప చేకూర్చినాడు.

“తన రాజీవ శరం వెలుంగడు విశా తత్వంబు లేగల్య తూ పునకుంజాలను వేగలిల యని యా పూముల్కులెగ్గించి క్రొన్నవ విల్కాఁడు నవాంబుతోత్పల విశాసంబీను మీనాక్షి లో చన ముద్వింబ మఱివఁ బొల్పెనవిని స్తంద్రాంబక భ్యాకులన్”

అమె నేత్రములు తెల్లదామర రేకుల కంటెను, నల్ల గల్య రేకుల కంటెను అతిశయించిన చక్కదనము గలిగి మన్మథ బాణముల వలెనున్నవని వర్ణించుటలో కాళిదాసుని ఉక్తివైచిత్రిని అనుసరించినాడు.

కణ్వుడు శకుంతలను అత్తవారింటికి వంపు సందర్భంలో కాళిదాసు రచించిన శ్లోకములు సార్వకాలికములు సార్వభౌమికములు. అందువల్లనే “కావ్యేషు బాటకం రమ్యం నాటకేషు శకుంతలా, తత్రాపి స చతుర్థోఽకః, తత్ర శ్లోక చతుష్టయమ్” అనే నానుడి పండిత లోకంలో బాగా విస్తరించింది. ఆ శ్లోక చతుష్టయ సౌందర్యానికి ముగ్ధుడైన సుమిత్రాదులు అందరి కొన్ని శ్లోకములను అనుసరించకుండా ఉండలేకపోయాడు. గిరికను అత్తవారింటికి సాగనంపు మట్టంలో కవి ఆ యవకాశాన్ని పూర్తిగా వివియోగించుకున్నాడు.

“యా న్యత్యద్య శకుంతలేతి హృదయం సంస్పృష్ట ముత్కంఠయా

కంఠ స్తంభి త బాష్పవృత్తి కలుష క్షింఠాజడం దర్శనమ్
వై క్షణ్యం మమ తావదీ దృశమహా ప్నేహా దరణ్యోకనః
పీడ్యంతే గృహిణః కథం ను తనయా విశ్లేష దుఃఖైర్నవైః”
(అభిజ్ఞాన శకుంతలం 4.)

“హేమలతా విభాంగికి నదీశ వివేక నవప్రవేశ దీ
క్షా మహనీయ మంగళము సర్వము సాంగముగా చుటించి య
కొమ్మరిఁ జేరఁబిచ్చి తలగ్రుచ్చి కవుంగిటఁజేర్చి భూదర
గ్రామణి వల్కుగాధతర గద్గదికా మన విస్వనంబునన్”
(వసు - 654)

ఇటు “కంఠ స్తంభిత బాష్పవృత్తి కలుషః” - అనే కాళిదాసోక్తిని “గాధతర గద్గదికా మనవిస్వనంబునన్” అని ఎసుకాడు యదాతథముగా అనుకరించుట గమనార్హము.

అదేవిధంగా

“ఓశ్రావస్వ గురూన్ కురుప్రియసఖీ వృత్తం సపత్నిజనే
పర్తి ర్విప్రకృతాపి రోషణతయా మా న్యప్రతీపం గమః
భూయిష్టం భవ దక్షిణా వరిణనే భాగ్యేష్యమత్సే కివీ
యా న్యైషం గృహిణీపదం యువతయోవా మా కులస్యాధయః”

-అనే కణ్వుని బోధనలోని సారాంశాన్ని వసుచరిత్రకారుడు రెండు పద్యాల్లో సరిదిద్దినాడు. మఱియు తన పహువిద్యమైన

శ్లేష కవనా చమత్కృతితో ఇంకా కొంత రామజీయకతను చూప సాదించినాడు.

“జూలు మాటాడదు మఱియైనను గుర్తు
న్యాహారమునకీ యహార్యతనయ
యానప్రమ గతిబూను మానంపు సవతు లే
తైన నీ దివ్య రత్నానుజాత
జాగయై యేర మీ అదొకవృతును మన
శ్రీలఁ బొంగియును నీ పిదుకన్య
యేకాకృతి వహించు విసురాగవృత్తికి
సపరాగ వృత్తికి నబ్జసహు

తే॥ యచ్చెలుపు విశ యబ్బరం బిరిది యనుచు
విశ్వదాత్రీశ్వరులు మెచ్చ వెలయవమ్మ
యమ్మ భవదీయ ద్విత గుణాతిశయము
వలన మాకెల్ల వన్నె రా మెలగవమ్మ (వసు-656)

“పతికృత ధర్మకౌశలము వట్టునఁ దోడగునారి నారి దాఁ
దిత్తు శరణ ప్రసరిత మదిబెట్టక యీశవివేకాత్యయో
పతి సతి రాశికెక్కి యనసత్కృతిఁ గైకొను కన్య కన్య కా
శ్వత మతి విట్లుగా మనిన వామయె వామ గదమ్మ కోమలీ”

ఈ పద్యములలో శ్లేషవలన అర్థస్ఫూర్తికి కొంత అటంకము వాటిల్లినను రామజీయకతకు భంగము వాటిల్లలేదు.
“యా న్యైషదం గృహిణీపదం యువతయో వామా కులస్యాధయః”
అన్న కాళిదాసు వాక్యములలోని అభిప్రాయాన్ని వేటొకరీతిలో
“కాశ్వతమతి నిట్లాగా మనినవామయె వామ గదమ్మ కోమలీ” అని
సంతరించుట గమనార్హము ఇచ్చట వామయెను శబ్దమును
సందర్భానుగుణముగా ప్రయోగించుట కవి దాతుర్యమును
మాచించుచున్నది.

మఱియు అదే సందర్భంలో కోలాహలాడు గిరికతో వర్ణించ వల్కులలో

“ఈశై వాలవరీ ప్రతీర భజనం వీవిర్మం ప్రస్తరో
ద్వేకావాస మువీమ్మగార్భక శకుంతానన్యమున్ లేమి చిం
తాశల్యంబు వహింపకమ్మ” అను పద్యంలోని “మృగార్భక
శకుంతానన్యమున్” మున్నగు పదములు అభిజ్ఞాన శకుంతలాన్ని
సాతకులచే తలపింపఁజేయడానికి కవి ఉపయోగించి యుండనోపు
నని భావించడంలో అసామంజస్యమేదియు నుండబోదని నా
అభిప్రాయము.

ఈ విధంగా వసుకాచుడైన రామరాజభూషణుడు యదావ
కాళం కాళిదాసును అనుకరించి రచన కావించాడు. ఇటువంటి
విశేషములు గ్రంథమందింకను ఎన్నో ఉన్నప్పటికి గ్రంథ
విస్తర వీతిచే వాటన్నిటిని పొందుపఱుప వీలుగామిఁ దాకకుల
స్వయముగా వరయఁ గోరుచున్నాను.

డిసెంబర్...

ఈ జామున మంచు పలుచ

తెల్లకాగితంలా నేలని తాకుతోంది.

చల తన్నంతటి లడను దొరక్క

వీధునీ తిరుగుతోంది.

గడపల దాగి ముడచుకుంటున్న పిల్లి శరీరంలో-

నేలని కొద్దివరకూ తవ్వి-అందులో గుప్పలా ఒదిగిన

కుక్క అంతరంగంలో

ఐలిమేరన దేవాలయంలో

గోడచాటు కూర్చుని చాలని బట్టలతో

వణుకుతున్న వృద్ధ బిచ్చగాడి హృదయంలో

చలి విశ్వరూపం కనిపిస్తోంది.

శాంతి కోసం...

ప్రకృతిని శ్వాసిస్తూ

విషాన్ని నిశ్వాసించే

ఈ మనుషుల మధ్య మనలేక

తగిలిన గాయాలని నెమరేసుకుంటూ

తగుల్తున్న గాయాల్ని ఓదార్చుతూ-

వర్తమానంతో రాజీ కుదరక

బవిష్యత్తు నూపించే ధైర్యం లేక

వి జామురాతో, ఈ విషవలనం నుండి

ఎడారులకేసి దౌడు తియాలని-

నతమతవ వుతున్న నా మనసే సేద తీర్చాలని.

శాంతికపోతాలు-హిమ సమూహాలు-తెల్లగులాబీలు

ఈ అంతులేని ముళ్ల డొంకలని దాటులేవని

దాటి మనలేవని, ఏ రాత్రి గర్భంలోనో

హద్దులే ఆ విశాల ఆడవిలో-వల్లని చంద్రుని నీడలో

ఏ చెట్టు దిండునా అడవే నేస్తం

నిశ్శబ్దంగా పారుతున్న సదియే నేస్తం

అక్కడ తెలగు గీతలు ప్రకాంతంగా

వికసిస్తాయి.

శాంతికపోతాలు హిమ సమూహాలతో

క సన్నేహం ప్రకటిస్తాయి.

వెన్నెల వసంతం

గజల్ ఆస్వాదనలో నన్ను మరచి నడుస్తున్నాను

దారి పొడుగునా మంచు పాడే పాటకు

చర్మం పుకాస్తోంది.

వీధంతా నిద్రమత్తుకు గురికాగా-

రాత్రి సుమాలు శీతగాలి చేత

ఏవో సందేశాలని పంపుతున్నాయి.

పెర్ ఫ్యూమ్ లా అవరించిన

నిశ్శబ్ద నేపథ్యంలో

స్వచ్ఛంగా వెలుగుతూ

నూ, నా నీడకు దారి చూపిస్తున్నాడు చంద్రుడు.

చనంక ప్రియ ఊరిని తన తెల్లని చీర కొంగులో

దాచేసింది.

చలి ముంగు దుప్పటి కూడా

తన కుటుంబాని అంగీకరిస్తోంది.

అగిరుబత్తి గదినిండా పొగలాంటి

తన సోయగపు పరిమళాన్ని పరచి

మళ్ళీ గజల్ వినిపిస్తోంది!

రవి

కుమార భారతి - అభిషేక గాథ

'కుమార భారతి' ఆచార్య కుమృపూడి కోదేశ్వరరావుగారు రచించిన కావ్యకమలము. అందులో కుమారస్వామిని దేవతల వైవాధిపతిగా వియమించే సమయంలో జరిగిన సుందరమైన అభిషేక ఘట్టం - ఈ వ్యాసంలో ప్రదర్శించడం జరిగింది.

కుమారస్వామి తాను పుట్టిన మూడు దినాలకే క్రౌంచ వర్వతాన్ని శివధనుస్సుతో తొలించి రంధ్రం చేస్తాడు. అప్పుడు బ్రహ్మాండమైన శిల్పం ముల్లోకాలు దద్దరిల్లేటట్లు వస్తుంది. ఆ శిల్పం శత్రువుచేమో అన్న భయంతో ఇంద్రుడు తన పెద్ద వైవాన్ని తీసుకొని ఆ శిల్పం వచ్చినవైపు వస్తాడు. పుట్టిన మూడు దినాలకే దిబ్బల జరాల తొండాల నెత్తుకొని ఘోరకారంతో పరిగెత్తునట్లుగా శివధనుస్సును వట్టి పెనెవట్టి అవల వేసినటువంటి కుమారస్వామి జగత్పతాంతం (దీనిపై పూర్తి వివరణ కోసం చూ. 'కుమార భారతి-కుమార జననం', భారతి, ఏప్రిల్, 1989) ఇంద్రుడు బ్రహ్మచేవుని ద్వారా విని, చేప సేనా నాయకత్వాన్ని కుమారస్వామికి అప్పగించడానికి పూనుకుంటాడు.

షష్ఠి నేడు సరస్వతీ పైకరముల
సోమతీర్థాన దేవసేనా మనోజ్ఞ
ప్రభుతకున్ - వీని కఖిల శివంకరముగ
నిర్వహింపుమ - అభిషేక వర్వగారి

(చతుర్థ కమలం - 56)

శరీరింపై కవచం కూడా లేకుండా శివధనుస్సు చేత పట్టుకొని ఉన్న చిట ప్రాయం గల కుమారస్వామి - చాలా విస్తారమైన ఇంద్రుని పైస్యం ముందు నిలబడి ఉంటాడు. అట్టి కుమారస్వామిని (చ 5-4) సేనానాయకునిగా అభిషేకించుమని ఇంద్రునికి బ్రహ్మ చెప్తాడు నేడు షష్ఠి. సరస్వతీ నదీతీరాన గల సోమ తీర్థంలో ఈ అభిషేక కార్యాన్ని నిర్వహించమని బ్రహ్మ నిర్దేశిస్తాడు.

బ్రహ్మచేవుని వాక్కులు ఇంద్రుని మనస్సులో ఛిత్తిని పుట్టించేయగా అర్హతా క్లుప్తితో అధిక తేజోమయుడైన కాగ్నికేయుని చూచి ఈ విధంగా ప్రార్థిస్తాడు (చ.క-57).

క వి రా జ వి రా జిత ము :

"జయ జయ రత్న సుసంగత కంకణ! స్వర్ణకిరీట దృషత్
ప్రసరా!
జయ జయ కుండల సంఘటితారుణి సాంధ్య కటన్ఠల చారుతరా
జయ జయ స్వర్ణ వికాశ సగేశ్వర శక్తివిధారిక శత్రువరా
జయ జయ హే యుతకాసన కారణజన్మ జగద్ధిత కాంతికరా"
(చ క-58)

ఇక్కడ ఇంద్రునిచేత స్కందుని (కారికేయుని=కుమారస్వామిని) కవిరాజ విరాజితములో స్తుతించడేయడం అందంగా ఉంది. కవిరాజ విరాజితమైతే స్తుతి చేసుకోవడానికి వీలున్న నిదక - ఈ సందస్సులో ఉంది. ఇక్కడ వద్యం వాదాలి తప్ప చదువకూడదు. వద్యం పాడినప్పుడే ఎఫెక్ట్ కమ్యూనికేట్ అవుతుంది. (భావల ముక్తసరిగా అభివ్యక్తం అవుతుంది). ఈ వద్యంలో ఒక అంతర్లయ విశ్రుగతిలో ఉంది.

"తల్లి జగత్ప్రసూత మణి తండ్రి జగత్పతి నీవు పుట్టి మూ
న్నాల్లను కాసు లేదు భువనత్రయ దీప్యదుదార ధర్మ సం
వర్ణిత భూతకోల యగు వజ్రము కుంఠితమయ్యె త్వద్విజ్ఞా
వర్ణవితోగ్ర శక్తి - త్రిభువన్ములకున్ వితి వీర కాదగున్"

(చ.క-59)

'మీ తల్లిదండ్రులు జగత్తుకే తల్లిదండ్రులు. మరి నీవేమో ఎట్టి మూనాల్లు కూడా కాలేదు ముల్లోకాలలో ధర్మాన్ని సంరక్షించడానికి తీతలోలయైన పశ్చాత్యుధము ప్రస్తుతం అశక్తమయింది. నీ గొప్ప బుజ పరాక్రిమం చూస్తే నిజ గా ముల్లోకాలకూ పతి అయ్యే తావాల్లు ఏమింది' - అని కుమారస్వామిని మెసినారా ఇంద్రుడు వేడుకుంటాడు.

దేవ సమూహమంతా విశ్మయంగా ఉంది. ఇంద్రుడు అంజలి ఘటించి భక్తితో త్రిదివలోకాధినాథుడైన స్వామిపై పే చూస్తూ ఉన్నాడు. శివరూపాన్ని ధరించినటువంటి కుమారుని ఆత్మ, స్రవించి శబ్దరూపమయింది.

అంతరి పుటించి భక్త్యాత్ముడై నవాని
త్రిదివలోకాదివాకుని తీరు గాంచి
ధృత కుమారతా శివ కృపార్థి కృతాత్మ
పైకి ప్రవీణుడై శబ్దరూపము దార్చి (చ.క-61)

ఇక్కడ శివరూపం ధరించినటువంటి కుమారుని ముందు ఇంద్రుడు ఎంత వినయంగా భక్తిగా ఉన్నాడో ఈ పద్యంచూస్తే తెలుస్తుంది తప్ప వాక్యంలో చెప్పడానికి వీలువదడు. 'శబ్దరూపము దార్చి' అని కవి వాడటం ఇక్కడ గమనించదగ్గ విషయం. శబ్దము కూడా భగవంతుని లక్షణమే అవుతుంది. అంటే భగవంతుడు శబ్దరూపాన్ని దార్చబోతున్నాడు అని చెప్పడం భౌతికంగా మాత్రమే కాదు శబ్దమన్నది భగవల్లక్షణాలలో ఒక ప్రముఖమైన లక్షణం. పేపుడు శబ్ద స్వరూపుడై జిహ్వతో (గురువుతో) చూడుకొని మూగవాని (నలుని) చేత ఇహ పర వాక్కులను పలికిస్తున్నాడు. అనే మర్మగర్భితమైన వేదాంత రహస్యమొకటి మనకు ఉంది. మానవుని మూగతనం. భగవంతుని లక్షణమైన శబ్దం గుండు లక్షణంతో చూడుకొని మానవునిలో ఉన్న మూగతనాన్ని (అచేతనాన్ని) బోగొట్టి శబ్దరూపం ద్వారా పలికిస్తున్నాడు. అంటే అచేతనత్వాన్ని చైతన్యం చేయడం భగవల్లక్షణం. అందుకే ఇక్కడ శివరూపం శబ్దరూపంగా మారిందని చెప్పడం. కవి ఒక శబ్దం ద్వారా ఎంత సత్యాన్ని చెప్తాడో జాగ్రత్తగా చూసుకోక తప్పదు. ప్రతి పదాన్ని పాఠకుడైనవాడు మెలకువగా చూసుకోవాలి. ముఖ్యంగా ఇటువంటి ప్రౌఢ కావ్యాల్లో శబ్దం వెనుక రెండు శబ్దాలను కూర్చడం ద్వారా ఎన్ని లోటలు దాగి ఉంటాయో తెలుస్తుంది. ఇదేమట రెండు రకాలుగానూ చెప్పవచ్చు. ఇంద్రుని చూసి కుమారస్వామి 'ఈ విధంగా చెప్పెను' అంటే పాఠకునికి మామూలు మాట అయిపోతుంది. కుమార రూపం శబ్దరూపం దార్చింది అని ఎప్పుడైతే కవి అన్నాడో మనం కూడా కవి స్థానంలోకి పోయి ఆలోచించక తప్పదు.

కుమారస్వామి ఏమి చెప్తాడో అని దేవు పై విచారించి
ఎంతో ఆనందంగా నిశ్చయంగా ఎదురుచూస్తున్నాడు (చ.క-62)

"కట్టా! మహామృతాంశస్సరిల పూజ్య సామ్రాజ్య ధర్మ
పుట్టాంక పరిపాలనా విషటిత నిర్మల కీర్తి వీవు
పుట్టి మూన్నాళ్లు కాని వసిపూరి విడుగను నేనేడ
ఇట్టి లోకత్రయా భారధృతి యేడ పాడియా నీకు?

మ హా క్క ర :

శశికా ప్నిగ్ధ కోమలాత్ముడు-జ్ఞాధరి ధనుః పాద
పశువతి కృపాలసమ్మి చేపట్టగల్గుదు విస్మిత
వశ పడిన కయ, మున నాయపడగలనేమో కాని
ప్రస్ఫుమర బ్రహ్మ వాక్కుండె పై శివోదార్పణ్యుగా

(చ.క - 63, 64)

మహాక్కర, మహాక్కరిలు సుఖాషణులు అనుకూలంగా ఉంటాయి ఎప్పుడైతే తెలుగు సుడికారాలతో చెప్పడం పై పదాలలో కనిపిస్తుంది. అంటే మహా దుఃఖ దల పరాక్రమశాలి అయినాడా ఈ క్రింద సుడికారాలతో, అది కక్కగా వినియంగా కార్తీయుడు ఇ ప్రసరి చెప్పడో చూడండి. ఇ దేవేంద్రుడని నాయుడు కాదు కదా స్వర్గాధిపతి. అయిపోవాలి అని ఎట్లా వనియో ఎవరి దాని. అందుకే మహాక్కరి, మహాక్కరలు.

'వికాలమైన నా సామ్రాజ్యాన్ని ధర్మంగా పరిపాలించి నిర్మలమై కీర్తి పొంది మహారాజువు నీవెక్కడ! పుట్టి మూన్నాళ్లు చూడ కని పసిబిడ్డను నేనెక్కడ! ఇటువంటి ముల్లోకాలను పరిపాలించే భారం ఎక్కడ! (దీన్ని ఆచారంగా చేసుకునే ఇటీవలి ఆధునిక సుడికారం - నా సక్వీసరం లేదు నీ ఏదో అంటుండటం మనం చూస్తుంటాం. కాకపోతే ఈ ఆధునిక సుడికారంలో తన ఎక్స్ప్రియన్స్ తనే చెప్పుకుంటాడు. కుమార స్వామి వినయశీలుడు కనుక ఇంద్రుని అనుభవ కాలాన్ని (ఎక్స్ప్రియన్స్ ని), గొప్పతనాన్ని గుర్తించి చెప్తున్నాడు).

శశికా ప్నిగ్ధ కోమలాత్ముడు, కొండను విల్లుగా చేసి కున్నవాడు అయినట్టి శివుని కృపచేత పట్ల చేపట్టగల్గి, యుద్ధ ములో ఏమిటే నాయపడగలనేమో కాని ఈ లోకత్రయా భార ఎప్పుడి నాకు నాడ, మా? ఆ పైన బ్రహ్మవాక్కు ఎట్లా ఉంటే లోక శివోదారి, మపుమని అంతటి నీవెక్కడ, పుట్టి మూన్నాళ్లు కాని చెనేక్కడ మనం చక్కని తెలుగు సుడికారం ఇక్కడ ఆ గ ఉండి ఉండో శివుని కృపచేత విల్లు చేపట్టగల్గి, కాని ఆ దిలలో పుట్టె తెలుగు సుడికారం నీకు నాయగా ఉంది. ఈ వి యు ా అన్నది పాత సక్వీకాన్ని ఎక్కడో చెప్తుంది. వాడ ఎ తి ఉన్నదిస్థాయిలో ఉండో సు తెలుస్తుంది అ తటితో ఉడలకుండా 'ప్రస్ఫుమర బ్రహ్మ వాక్కుండె పై శివోదార్పణ్యుగా' అనటంతో ఈ స యు పరాకాష్ఠ చేరుకుంది

లోకాల కన్నకల్లి పొర్వతీదేవి, అగ్నిదేవుడు అందరూ అక్కడికి వచ్చి చేరుకున్నారు.

తనయుని మూర్తముం బుజికి తారకలందు ముద్రకుదించువులే
చినుకగ లుత్తదృష్టియై శ్రీ శివతేజము మూర్తిగొన్న స్కందుని
నును చూర్ణ కుంఠలము దువ్వుచు ముద్దిడుకో త్రిలో
చనుడు విజాకృతిం గవిన చాడున వద్దమునిన్ సుతుం గనెన్

(చ.క - 81)

శివుడు కుమారుని చూసి కనులలో అనందభాస్పాలు పొర్లగా
దృష్టి కొంచెం లుత్తమయింది (లోపించింది). శ్రీ శివతేజాన్ని
మూర్తిగొన్నటువంటి (అకృతి దాల్చినట్టి) కుమారస్వామి
యొక్క తల వెంట్రుకలను విమరుతూ (దువ్వుతూ) ముద్దు పెట్టు
కున్నాడు. అప్పుడు శివుడు తన విజరూపాన్ని అద్దంలో చూసు
కొన్నట్లుగా తన కుమారుని చూసుకొన్నాడు. ఇక్కడ ఒక
తండ్రి తన రూపాన్ని అద్దంలో చూసినట్లుగా 'కుమారుణ్ణి
చూసుకున్నాడు - అనడం ఒక అందమైన పోలిక. చాలా సహజ
మైన పోలిక కూడా.

నన్నయ భారతంలో ఇదే విషయం ఈ భావననే చెప్తోంది.

“....పురుషుండు భార్యయందుఁ బ్రవేశించి గర్భంబున
బుత్రుండై తాన యుద్భవిల్లుఁ గావున నట్లా దట్లాత్సమృదవి
యేను నిది యాదిగాఁ గల వేద వచనంబుల యందును జనకుండును
బుత్రుండును నను భేదంబు లేదు.”

(నన్నయ-మదాంధ్ర మహాభారతము అది. 4.85)

పురుషుడు భార్యలో ప్రవేశించి గర్భములో పుత్రుడవు
కున్నాడు. అంటే తండ్రి కుమారుడిగా ట్రాన్స్ఫర్ అవు
కున్నాడు. తనుక కుమారునికి తండ్రికి భేదము లేదు. తండ్రి
అంగాంగమునుండి కుమారు డదేవిధంగా పుడతాడు.

అందుకే ఇక్కడ శివుడు అద్దంలో తన విజరూపాన్ని
చూసుకున్నట్లుగా కుమారస్వామిని చూసుకున్నాడని కవి అనటం.

అగ్ని అక్కడికి వచ్చి చేరుకున్నాడమకున్నాం కదా.
అగ్ని రాకతో అక్కడి వాతావరణం ఎలా అయింది అంటే.

అవిరళ చంద్రికా మృదు విశాంకువు స్వర్ణభమై వితప్త దు
గ్ధ విధిగఁగా సుధా తుహివశాంతి కవోష్ఠము గాగ వచ్చె తా
నెవని ముఖంబుగా నమరు లెల్లరు తృప్తులు దృప్తు లొదు రా
ప్రవిమల యాజ్ఞికాకృతీయు-నై దిక తేజమునైన వహ్నియున్

(చ.క - 82)

మృదువైన తెల్లని ప్రకాశవంతమైన వెన్నెల మరగ
బెట్టిన పాలరంగులాగా అమృతంనంటి మందువెన్నెల కాంతులు
అగ్ని రాకతో కలగజారివాయి.

ఈ వాతావరణాన్ని, కుమారస్వామికి బరుగుతున్న
వైభవోత్సవాన్ని అగ్ని చూస్తున్నాడు. చూసి తనలో ఈ
విధంగా అనుకుంటున్నాడు.

ఈ మృదువైన తేజమును నేన భరంపడి నేటి దాక ఎ
ట్లో మఱి తార్చియుండిన నహో! ద్రుహితాండము తెల్పుకాళర
త్సామయిక క్షిపాకర ప్రసన్న కళాపిత చంద్రికా యశ
శ్రీమహితుండ నొదువను చింత కుమారుని జూచె వహ్నియున్
(చ.క - 83)

ఇక్కడ అగ్నిదేవుని మనఃప్రవృత్తిని కవి చక్కగా
వర్ణించాడు. సాధారణంగా మనిషి ఫలితం దగ్గరకు వచ్చేటప్పు
టికి మనస్సులో కొంత వ్యాకులం పడతాడు. కష్టపడి అందరూ
ఒక కార్యాన్ని సాధించలేదు. కాని ఎవడైనా తన శక్తిమేరకు
లేదా తన శక్తిని మించి ఆ కార్యాన్ని సాధిస్తే ఆ వచ్చిన ఫలి
తాన్ని చూసి అరే. ఆ కార్యం నేనే చేసిఉంటే బాగుండేదేనే అని
అనుకుంటాడు. కష్టం దగ్గర, కృషి చెయ్యటం దగ్గర అనుకోడు
కాని ఫలితం దగ్గర మాత్రం ఆకిస్తాడు. అంటే ఆ మంచి
రిజల్టు మాత్రం ఆకిస్తాడు కాని కృషిని గురించి ఆలోచించడు.
ఇది మానవుని మనఃప్రవృత్తి. ఇలాంటి మనఃప్రవృత్తినే
అగ్నిదేవుడు తనలో అనుకున్న విధానం ద్వారా కవి చాలా
చక్కగా ప్రదర్శించాడు.

కుమారుని ప్రసవించటంలో గంగ వద్ద బాధ అంతా
ఇంతా కాదు. శివుని మహా వీర్యాణువు అగ్ని మోయలేక
బ్రహ్మదేవుని సాయంతో గంగలో వదులుతాడు. అప్పుడు ఆ
గంగాదేవి ఆ వీర్యాగ్ని తనపై ఉన్నప్పుడు - అడుగున బాగా
మంట మండుతున్నప్పుడు - పొయ్యిమీదున్న కుండలోని నీళ్ళు
బుడబుడమవి పొంగి తెల్లుతున్నట్లుగా బాధపడుతూ ముందుకు
సాగింది. (దీని పూర్తి వివరణకు చూ. 'కుమార భారతి-కుమార
జననం', భారతి, ఏప్రిల్, 1989). ఇలాంటి బాధ - బరువు
మోయలేకనే అగ్ని ఆనాడు గంగాదేవిని వేడుకొని తనమీద మోవ
బద్ద ఆ మహా వీర్యాణువును గంగలో విడిచి పెట్టాడు. ఆ మహా
వీర్యాణువు మంచి ఉద్యవించినవాడే ఇప్పుడు అభిషేకము
చేయించుకుంటున్న కుమారస్వామి. అది చూసి చివరిదాకా
ఎట్లో కష్టపడి మోసిఉంటే ఇప్పుటి మనకీర్తి అంతా నాకే దక్కి

ఉండేది కదా అని కుమారుని చూసి తనలో అనుకుంటాడు. ఈ భావన 'ఎట్టో' అన్న దగ్గర పద్యపాదం తెగిపోయింది. 'ఎ' పైన ఊవిక ఉంది. 'ట్టో' పైన దీర్ఘమూ ఉంది. దీనివ్వారా- ఎట్టో ఒకలాగా కష్టపడి కొంతకాలం కండ్లు (కన్నులు) మూసు కొని కష్టాన్ని భరించిఉంటే ఎంత బాగుండేది కదా అని అగ్ని దేవుని మనోభావన 'ఎట్టో' అన్న పదంద్వారా అభివ్యక్త మవుతుంది.

అగ్ని తర్వాత గంగాదేవి వస్తుంది. గంగ ఎలా వస్తుంది అంటే-

బిందురశీకల శ్వనన వంక్తి కరక్కు కరక్కు గాగమౌ
గంధిక మాత్స వంకజ సుగంధిలముల్ సనుదేర ముందు-స్వ
చ్చేందు మయూఖపాశ మెఱుగెక్కగ జేయుచు రత్నపాదుకా
సుందరభూష-సత్కవి విశుద్ధ వచోదృశ వచ్చె గంగయ్యన్.

(చ.క - 84)

ఎర్ర కలువలు, వినూత్న పద్యముల సువాసనలతో కూడు కొని చిక్కనైన శీతలమైన రేతగాలులు కరక్కు కరక్కుగా స్వచ్ఛమైన చంద్ర కిరణాలను మెఱుగు పరచినట్లుగా - ఒక సత్కవియొక్క పరిశుద్ధమైన వాక్కులాగా గంగ వచ్చింది.

ఇంక కొంతసేపులో గంగ అక్కడికి చేరుకుంటుందనగా ముందుగా పూల సువాసనలతో కూడుకొని శీతలమైన రేతగాలులు వస్తాయి. ఇక్కడ చాలా సహజమైన వర్ణన ఉంది. గంగాదేవి చల్లగా ఉంటుంది. ఆమె వచ్చేటప్పుడు ఆమెమీదుగా నిల్లగాలులు వీచేటప్పుడు నదిలోని నీటిని తాకుతూ ఆ గాలులు రావటంవల్ల గాలి ఇంకా చల్లబడుతుంది. ఇది సహజం. ఇకపోతే చంద్ర కిరణాలు మొదటనే నిల్లగా ఉంటాయి. దానికితోడు గంగ అక్కడికి వచ్చినప్పుడు ఆ వెన్నెల ఇంకా ఎంత చల్లబడుతుందో మనం ఊహించుకోవచ్చు. గంగానది అంటే పరిశుద్ధం చేసే గుణం కలది అని అర్థం. పరిశుద్ధానికి మారుపేరే గంగ అన వచ్చు. ఈ గంగ ఎంత స్వచ్ఛంగా పరిశుద్ధంగా ఉందంటే ఒక సత్కవి వాక్కులాగా ఉంది అనటంలో ఎంత మధురమైన భావన! సాధారణంగా సత్కవి వాక్కు గంగలాగా పరిశుద్ధంగా ఉంది అని చెప్పడం ఒక పద్ధతి. ఇక్కడ సత్కవి వాక్కులాగా గంగ పరిశుద్ధంగా ఉంది అని చెప్పడంవల్ల సత్కవి వాక్కు కూడా అంత స్వచ్ఛంగా ఉంటుంది అని చెప్పడమే కాకుండా గంగ పవిత్రత ఇక్కడ ఎరివేట్ అయింది. భవభూతి నా నోటి నుంచి వచ్చిన మాట గంగలాగా పరిశుద్ధంగానూ, లక్ష్మీలాగానూ

ఉంటుందని తన వాక్కును గంగతో బోల్పాడు. కవి వాక్కు అంత స్పష్టంగా, స్వచ్ఛంగా ఉంటుంది. ఇక్కడ కవి ఏం చేశాడంటే - ఉపమానంగా ప్రసిద్ధమైన దాన్ని ఉపమేయంగా కల్పించి చెప్పాడు. తమక దీన్ని ప్రతీపాలంకారంగా చెప్ప వచ్చు. ఈ కావ్యమంతా అక్కడక్కడ విచిత్రమైనట్టి, విలక్షణ మైనట్టి, అందమైనట్టి మధురభావనతో కూడిన పోలికలు మనకు అగవడతాయి. వాటిని పాఠకులు ప్రత్యేకంగా జాగ్రత్తగా పరిశీలించుకోవాలి.

పై రెండు పద్యాలను (అగ్ని రాకను తెలిపేది-82, గంగ రాకను తెలిపేది-84) పరిశీలిస్తే అగ్ని రావడానికి, గంగ రావడానికి తేడా కనిపిస్తుంది. అది ప్రీ, పురుష స్వభావంలోని తేడా.

అక్కడకు వచ్చిన కేవలందరూ పరస్పరం శ్రేమ సమాచారాలతో కూడుకొన్న సంభాషణలు జరుపుకొన్న తర్వాత గంగను, అగ్నిని రత్నాననముల మీద ఆసీనులను గావించి చిరత్నాలతో వారిద్దరికి పూజ చేశారు. (చ.క-85)

కార్తిక మాస కుహిన శీకర చయమ్ము
వెండి వెన్నెల వెల్లులో కలిసి కురిసి
దేవ సేనాదిపాళిషేకావనరము

తైన పన్నీటి విఱువెల్లయై రహించె (చ.క-86)

అది కార్తిక మాసం. మంచు దిందువుల సమూహం నిర్మలమైన తెల్లని వెన్నెల వెలుగులో కలిసి చిన్న పన్నీటి ప్రవాహంలాగా దేవసేనాదిపాళిషేకం కోసం ప్రవహించింది. కార్తికమాసపు వెన్నెల ఎంత నిర్మలంగా ఉంటుందో, ఎంత తెల్లగా స్వచ్ఛంగా ఉంటుందో అందరి అనుభవంలో ఉన్నదే. ఈ అభిషేకం జరుపడానికికోసమే ఈ వెన్నెల మంచుదిందువుల నీటి సమూహంతో కలిసి కురిసింది. అనడంవల్ల ఇది హేతుత్వేక్ష.

దేవతలు కుమారస్వామికి అభిషేకం చేసేదానికి ముందుగా విఘ్నాధిపతి - వినాయకుడిని పూజించారు. ఆ విఘ్నాధిపతి వర్ణభాళిల్పం ఇక్కడ చూద్దాం.

ఊర్ధ్వకుండాన సర్గ మథోవనత క
రాస లయము, ద్విదాభూతమైనదాన
స్థితిని - సూచించు భంగిమా త్రితయ హస్తు
ప్రణవమూర్తిని విఘ్నాధిపతిని గొచ్చె (చ.క-87)

విఘ్నేశ్వరుని కొండము మూడు రకాలుగా శిల్పించబడి ఉంటుంది. ఒకటి - కొండం పైకెత్తినట్లుగా ఉండటం. ఇది

శూర్యముఖం. రెండు - క్రిందికి దిండుకొన్నట్లుగా ఉంటుంది. ఇది అధోముఖం. మూడు - నడుమ రెండుగా తనదేటట్లు తొండముయొక్క చివరి భాగం పైకెత్తబడి కొద్దిగా దించినట్లు ఉంటుంది. ఇది ద్వీదావ్యావృత్తము. శూర్యముఖం వర్గమును సూచిస్తుంది. అంటే పృష్ఠిని సూచిస్తుందన్నమాట. అధోముఖం ప్రళయాన్ని సూచిస్తుంది. ద్వీదావ్యావృత్తం వర్గ. ప్రతివర్గం లయావ్యత స్థితి నిర్వహణకిది సూచకం. అంటే పరిపాలనా నిర్వహణాన్ని సూచిస్తుందని తాత్పర్యం. ఓంకారంలోని ఆ-ఉ-ఋ-న-ర్గ-లయ- స్థితులకు సూచకాలైతే వినాయకుడు సూక్ష్మమైన ఓంకారం యొక్క వ్యక్తీకృత స్థూల రూపము (కుమార భారతి, పుట-57). అందుకే ప్రతి మంత్రానికి 'ఓం' అని ముందు పలుకుతాము. త్రిభంగిమ - కాలి దగ్గర, హస్తము లేదా మెడవద్ద ప్రీ నాట్యశిల్పం చెక్కబడి ఉంటాయి కొన్నిచోట్ల. ఈ త్రిభంగిమ అందాన్ని సూచిస్తుంది. చిన్నపిల్లలకు డ్యాన్స్ పాటిటీస్. వారికి నాట్యం అనుకూలం. వారిలో అదే ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. ఏ వని చేసినా నాట్యాయమానంగా వారి చేష్ట ఉంటుంది. వర్ణ కళలోనూ కళాతత్వాన్ని కల్గింపజేస్తుంది నాట్యం. ఓంకారానికి ఆకారమిస్తే అదే వినాయకుడు. అందుకే మొదటి పూజ విఘ్నేశ్వరునికి చేయడం. సాంప్రదాయపు సోపానాలు తెలిస్తేనే అందులో భావసౌందర్యం తెలిసేది.

కుమారస్వామికి అభిషేకం చేసే పనులంలో ఎవరెవరు ఏయే వసులను ఎట్లా నిర్వహించారో ఈ కింద చూడవచ్చు.

గంధాంబులు చల్లి - మనసార మృగమదో

జ్వల రంగవల్లు లచ్చరలు తీర్చి
బిడుంబరమయ మృగాంక పీఠిక కుళా

స్తరణములో హిమగిరి రచింప

కృత్తికల్ సప్తమాతృకలు సేసలు వెట్టి

పుణ్యాహ మోషంబు మునులు వలుక

హోమకార్య మమరేజ్యాదు నిర్వహింపగ

గంధర్వ బంధురగాన మెసగ

శంఖతూర్యాది మంగళస్వాన మెసగ

కాంతకుంభ కుంభానీత జహ్నువీ ప

విత్ర సారస్వతాంబుపుల్ విబుధ గణ చ

మూధవోత్తమాంగమునందు పోపె గురువు.

(చ.క - 88)

గంధము, పన్నీలు చల్లి; కస్తూరి, సుమగులతో అప్పరిలు రంగవల్లులు తీర్చారు. మేడిచెట్టు కలవతో చేసిన పీఠంపై మంచి దర్పలతో కూడుకున్న చాప వరదాడు. సప్తమాతృకలైన కృత్తికలు ఆక్షింతలు పెట్టాయి. పుణ్యము, పవిత్రమైన ముహూర్తాన్ని మునులు విశ్వయించి చెప్పాయి. హోమకార్యాన్ని బృహస్పతి నిర్వహించాడు. మేలైన రసపత్రరమైన గానం గంధర్వులు పాడారు. శంఖతూర్యము మొదలైన మంగళ శబ్దాలు మ్రోగాయి. బంగారు కుండతో తెచ్చిన పవిత్రమైన జాహ్నువి వది, సరస్వతీ నదీజలాలు దేవ సేనానాయకుడైనటువంటి కుమారస్వామిపై దేవగురువైన బృహస్పతి పోశాడు.

అభిషేకము = నైదికకర్మ...దైశ శక్తులను అతనిలో నిక్షిప్తం చేయడం. అభి = చక్కగా; షేకము = తడవడము. పై పీఠపద్యం నన్నయ శైలిలాగా ఎక్కడా విరగకుండా పోతుంటుంది.

స్పటిక మూర్తిపై వెన్నెల పాటినట్లు
వకువతి కుమారు తనువునన్ బ్రాకులాడె
చిలు తరగ కట్టి దివ్యాభిషేక సమయ
స్వర్గ గంగా సరస్వతీ స్వచ్ఛవారి.

వకల త్రైలోక్య ధర్మ సంస్థాపనమున
బూనియున్నట్టి కొమరు నా మూర్త్యవదము
విమలజల నేత్ర తల్లి చుంబించినట్లు
తరళజలమూర్తి శ్రీ గంగ దరికలాడె.

(చ.క - 89, 90)

పాలరాతిపై వెన్నెల వరచకున్నట్లు చిన్న చిన్న తరంగాలు కట్టి స్వర్గ గంగా సరస్వతీ స్వచ్ఛజలములు కుమార స్వామి తనువునంతా ప్రాకులాడాయి. ముల్లోకాలలోనూ ధర్మ సంస్థాపనం చేయబూనినట్టి తన కుమారుడిని ఆ మూర్త్యవదమూ తల్లి చుంబించినట్లుగా గంగాదేవి జలం రూపంలో కుమారుని తనువు దరికలాడింది. ఇక్కడ అభిషేకంతోపాటు ఒక తల్లి ప్రేమానురాగానుడవాన్ని కూడా కవి చక్కగా చెప్తున్నాడు. తల మీద పుణిటితో మొదలు పాదంపరకు చెయ్యిపెట్టి విమరిడం. దీన్ని గంగాదేవి ఎట్లా చేసిందంటే ఆమె జలమూర్తి కాగా తల మీద పోయబడ్డ నీళ్లు పాదం పరకు స్పృశిస్తూ చరికలాడింది. ఆమె ఆ విధంగా కుమారుడిని ఆ మూర్త్యవదమూ ముద్దులాడింది. జలబిందువుల్లో కూడా చైతన్యముంటుంది.

ఉండేది కదా అవి కుమారుని చూపి తనలో అనుకుంటాడు. ఈ భావన 'ఎట్టో' అన్న దగ్గర పద్యపాదం తెగిపోయింది. 'ఎ' పైన ఊవిక ఉంది. 'ట్టో' పైన దీర్ఘమూ ఉంది. దీనివ్వారా- ఎట్టో ఒకలాగా కష్టపడి కొంతకాలం కండ్లు (కన్నులు) మూసు కొని కష్టాన్ని భరించిఉంటే ఎంత బాగుండేది కదా అని అగ్ని దేవుని మనోభావన 'ఎట్టో' అన్న పదంద్వారా అభివ్యక్త మవుతుంది.

అగ్ని తర్వాత గంగాదేవి వస్తుంది. గంగ ఎలా వస్తుంది అంటే-

బిందురశీతల శ్వసన వంక్తి కరక్కు కరక్కు గాగ-పౌ
గఱదిక మాత్న పంకజ సుగంధిలముల్ సనుచేర మూడు-స్వ
చ్చేందు మయూఖపాళి మెఱుగెక్కగ జేయుచు రత్నపాదుకా
సుందరభూష-నత్కవి విశుద్ధ వచోద్భవ వచ్చె గంగయిన్.

(చ.క - 84)

ఎర్ర కలువలు, వినూత్న పద్యముల సువాసనలతో బాటు కొవి చిక్కనైన శీతలమైన రేతగాలులు కరక్కు కరక్కుగా స్వచ్ఛమైన చంద్ర కిరణాలను మెఱుగు వరచినట్లుగా - ఒక నత్కవియొక్క పరిశుద్ధమైన వాక్కులాగా గంగ వచ్చింది.

ఇంక కొంతసేపులో గంగ అక్కడికి చేరుకుంటుందనగా ముందుగా పూల సువాసనలతో కూడుకొని శీతలమైన రేతగాలులు వస్తాయి. ఇక్కడ చాలా సహజమైన వర్ణన ఉంది. గంగాదేవి చల్లగా ఉంటుంది. ఆమె వచ్చేటప్పుడు ఆమెమీదుగా పిల్లగాలులు వీచేటప్పుడు నదిలోని నీటిని తాకుతూ ఆ గాలులు రావటంవల్ల గాలి ఇంకా చల్లబడుతుంది. ఇది సహజం. ఇకపోతే చంద్ర కిరణాలు మొదటనే చల్లగా ఉంటాయి. దానికితోడు గంగ అక్కడికి వచ్చినప్పుడు ఆ వెన్నెల ఇంకా ఎంత చల్లబడుతుందో మనం ఊహించుకోవచ్చు. గంగానది అంటే పరిశుద్ధం చేసే గుణం కలది అని అర్థం. పరిశుద్ధానికి మారుపేరే గంగ అన వచ్చు. ఈ గంగ ఎంత స్వచ్ఛంగా పరిశుద్ధంగా ఉందంటే ఒక నత్కవి వాక్కులాగా ఉంది అనటంలో ఎంత మధురమైన భావన! సాధారణంగా నత్కవి వాక్కు గంగలాగా పరిశుద్ధంగా ఉంది అని చెప్పడం ఒక పద్ధతి ఇక్కడ నత్కవి వాక్కులాగా గంగ పరిశుద్ధంగా ఉంది అని చెప్పడంవల్ల నత్కవి వాక్కు కూడా అంత స్వచ్ఛంగా ఉంటుంది అని చెప్పడమే కాకుండా గంగ పవిత్రత ఇక్కడ ఎరివేట్ అయింది. భవభూతి నా నోటి నుంచి వచ్చిన మాట గంగలాగా పరిశుద్ధంగానూ, రక్షిలాగానూ

ఉంటుందని తన వాక్కును గంగతో బోల్చాడు. కవి వాక్కు అంత స్పష్టంగా, స్వచ్ఛంగా ఉంటుంది. ఇక్కడ కవి ఏం చేశాడంటే - ఉపమానంగా ప్రసిద్ధమైన దాన్ని ఉపమేయంగా కల్పించి చెప్పాడు. కనుక దీన్ని ప్రశీపాలంకారంగా చెప్ప వచ్చు. ఈ కావ్యమంతా అక్కడక్కడ విచిత్రమైనట్టి, విలక్షణ మైనట్టి, అందమైనట్టి మధురభావనతో కూడిన బోలికలు మనకు అగవడతాయి. వాటిని పాఠకులు ప్రత్యేకంగా జాగ్రత్తగా పరిశీలించుకోవాలి.

పై రెండు పద్యాలను (అగ్ని రాకను తెలిపేది-82, గంగ రాకను తెలిపేది-84) పరిశీలిస్తే అగ్ని రావడానికి, గంగ రావడానికి తేడా కనిపిస్తుంది అది ప్రేమ, పురుష స్వభావంలోని తేడా.

అక్కడకు వచ్చిన దేవతలందరూ పరస్పరం క్షేమ సమాచారాలతో కూడుకొన్న సంభాషణలు జరుపుకొన్న తర్వాత గంగను, అగ్నిని రత్నాననముల మీద అసీనులను గావించి చిరత్నాలతో వారిద్దరికి పూజ చేశారు. (చ.క-85)

కార్తిక మాస కుహిన శీతర చయేముఖ

వెండి వెన్నెల వెలుగులో కలిపి కురిపి

దేవ సేనాదిపాళిషేకావసరము

తై న వన్నీటి చిలువెల్లియై రహించె (చ.క-86)

అది కార్తిక మాసం. మంచు బిందువుల సమూహం విర్మలమైన తెల్లని వెన్నెల వెలుగులో కలిపి చిన్న వన్నీటి ప్రవాహంలాగా దేవసేనాదిపాళిషేకం కోసం ప్రవహించింది. కార్తికమాసపు వెన్నెల ఎంత విర్మలంగా ఉంటుందో, ఎంత తెల్లగా స్వచ్ఛంగా ఉంటుందో అందరి అనుభవంలో ఉన్నదే. ఈ అభిషేకం జరుపడానికోసమే ఈ వెన్నెల మంచుబిందువుల నీటి సమూహంతో కలిపి కురిపింది. అనడంవల్ల ఇది హేతుత్పేక్ష.

దేవతలు కుమారస్వామికి అభిషేకం చేసేదానికి ముందుగా విఘ్నాధిపతి - విఘ్నాయకుడిని పూజించారు. ఆ విఘ్నాధిపతి వర్ణనాశీల్పం ఇక్కడ చూద్దాం.

ఊర్ధ్వకుండాన సర్గ మథోవనత క

రాన లయము, ద్విదాభూతమైనదాన

స్థితిని - సూచించు భంగిమా త్రితయ హస్తు

ప్రణవమూర్తిని విఘ్నాధిపతిని గొప్ప (చ.క-87)

విఘ్నేశ్వరుని తొండము మూడు రకాలుగా శిల్పించబడి ఉంటుంది. ఒకటి - తొండం పైకెత్తినట్లుగా ఉండటం. ఇది

శూర్యముఖం. రెండు - క్రిందికి దిండుకొన్నట్లుగా ఉంటుంది. ఇది అధోముఖం. మూడు - నడుమ రెండుగా కవచదేటట్లు తొండముయొక్క చివరి భాగం పైకెత్తబడి కొద్దిగా దించినట్లు ఉంటుంది. ఇది ద్వీధావ్యావృత్తము. శూర్యముఖం సర్గమును సూచిస్తుంది. అంటే వృష్టిని సూచిస్తుందన్నమాట. అధోముఖం ప్రళయాన్ని సూచిస్తుంది. ద్వీధావ్యావృత్తం సర్గ, ప్రతిసర్గల లయాన్నిక స్థితి నిర్వహణకిది సూచకం. అంటే పరిపాలనా నిర్వహణాన్ని సూచిస్తుందని తాత్పర్యం. ఓంకారంలోని ఆ-ఉ-మ-సర్గ-లయ- స్థితులకు సూచకాలై తే వినాయకుడు సూక్ష్మమైన ఓంకారం యొక్క వ్యక్తీకృత స్థూల రూపము (కుమార భారతి, పుట-57). అందుకే ప్రతి మంత్రానికి 'ఓం' అని ముందు పలుకుతాము. త్రిభంగిమ - కాలి దగ్గర, హస్తము లేదా మెడవద్ద శ్రీ నాట్యశిల్పం చెక్కబడి ఉంటాయి కొన్నిచోట్ల. ఈ త్రిభంగిమ అందాన్ని సూచిస్తుంది చిన్నపిల్లలకు డ్యాన్స్ పాటిటీవ్. వారికి నాట్యం అనుకూలం. వారిలో అదే ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. ఏ కవి చేసినా నాట్యాయమానంగా వారి చేష్ట ఉంటుంది. సర్వ కళలలోనూ కళాతత్వాన్ని కల్గింపజేస్తుంది నాట్యం. ఓంకారానికి ఆకారమిస్తే అదే వినాయకుడు. అందుకే మొదటి పూజ విఘ్నేశ్వరునికి చేయడం. సాంప్రదాయపు బోసానాలు తెలిస్తేనే అందులో భావసౌందర్యం తెలిసేది.

కుమారస్వామికి అభిషేకం చేసే సమయంలో ఎవరెవరు ఏయే వసులను ఎట్లా నిర్వహించారో ఈ కింద చూడవచ్చు.

గంధాంబులు చర్మి - మనసార మృగమదో
జ్వల రంగవల్లు లచ్చరలు తీర్చ
బిదుంబరమయ మృగాంక పీరిక కుళా
స్తరణములో హిమగిరి రచింప
కృత్తికల్ నవ్రమాత్మకలు సేసలు వెట్టి
పుణ్యాహ మోషంబు మునులు వలుక
హోమకార్య మమరేజ్యుడు నిర్వహింపగ
గంధర్వ బంధురగాన మెనగ
శంఖతూర్యాది మంగళస్వాన మెనగ
ఘంటకుంభ కుంభానీత జహ్నువీ ప
విశ్ర సారస్వతాంబువుల్ విబుధ గణ చ
మూఢవోత్తమాంగమునందు పోపె గురువు.

(చ.క - 88)

గంధము, పన్నీలు చర్మి కస్తూరి, పునుగులలో అప్పులు రంగవల్లులు తీర్చారు. మేడిచెట్టు కలవతో చేసిన పీరపై మంచి దర్పలతో కూడుకున్న చాప వరదాని నవ్రమాత్మకలైన కృత్తికలు అక్షింతలు పెట్టారు. పుణ్యము, ఎవిత్రమైన ముహూర్తాన్ని మునులు విశ్వయించి చెప్పాయి. హోమకార్యాన్ని బృహస్పతి నిర్వహించాడు మేలైన రసపత్తిరమైన గానం గంధర్వులు పాడారు. శంఖతూర్యము మొదలైన మంగళ శబ్దాలు మ్రోగాయి. బంగారు కుండతో తెచ్చిన ఎవిత్రమైన జాహ్నువి వది, సరస్వతీ నదీజలాలు దేవ సేనానాయకుడైనటువంటి కుమారస్వామిపై దేవగురువైన బృహస్పతి పోశాడు.

అభిషేకము = వైదికకర్మ...దైవ శక్తులను ఆతనిలో నిక్షిప్తం చేయడం. అభి = చక్కగా, షేకము = తడవడము. పై పీఠపద్యం నన్నయ కైరిలా ఎక్కడా విరగబుండా పోతుంటుంది.

స్వటిక నూర్తిపై వెన్నెల పాటినట్లు
వకువతి కుమారు తనువునన్ బ్రాకులాడె
చిలు తరగ కట్టి దివ్యాభిషేక సమయ
స్వర్గ గంగా సరస్వతీ స్వచ్ఛవారి.

నకల త్రైలోక్య ధర్మ సంస్థాపనమున
బూనియున్నట్టి కొమరు నా మూర్ధపదము
విమలజల నేత్ర తల్లి చుంబించినట్లు
తరళజలమూర్తి శ్రీ గంగ దబకలాడె.

(చ.క - 89, 90)

పాలరాతిపై వెన్నెల వరచుకున్నట్లు చిన్న చిన్న తరంగాలు కట్టి స్వర్గ గంగా సరస్వతీ స్వచ్ఛజలములు కుమార స్వామి తనువునంతా ప్రాకులాడాయి. ముల్లోకాలలోనూ ధర్మ సంస్థాపనం చేయబూనినట్టి తన కుమారుడిని ఆ మూర్ధపదమూ తల్లి చుంబించినట్లుగా గంగాదేవి జలం రూపంలో కుమారుని తనువు దబకలాడింది. ఇక్కడ అభిషేకంతోపాటు ఒక తల్లి ప్రేమానురాగానుభవాన్ని కూడా కవి చక్కగా చెప్తున్నాడు. తల మీద పుణిటితో మొదలు పాదం వరకు చెయ్యిపెట్టి విమరడం. దీన్ని గంగాదేవి ఎట్లా చేసిందంటే ఆమె జలమూర్తి కాగా తల మీద పోయబడ్డ నీళ్లు పాదం వరకు స్పృశిస్తూ చదికలాడింది. ఆమె ఆ విధంగా కుమారుడిని ఆ మూర్ధపదమూ ముద్దులాడింది. జలబిందువులో కూడా చైతన్యముంటుంది.

దేవగురువు బృహస్పతి బంగారు చెంబుతో స్వామిపై పోవిన నీరు తనువుపై కామరూపం కొత్తరేకులవలే తోచి పేవతో విచిత్ర ప్రణయం జరిగినట్లుగా భ్రాంతి గొలిపింది.

(చ.క - 91)

కుంచిత దేహుడై గుహాదు-గోత్రవిదర్పిత దివ్యకాంతిమత్ కాంచన నన్మజే మకుట ఖడ్గధృతిన్-మృగపీతి వీడుచున్ ప్రాచీత భక్తి నీశ్వర శివానల గంగా నమస్కరియార్థ మే తెంచెను వాల్మీకి మూర్తుల దివ్యక దివోకసు లద్భుతంబదన్

(చ.క - 92)

దివ్యమైన ప్రకాశంగా భావిస్తున్న మణులతో కూడుకున్న బంగారు కిరీటము, ఖడ్గమూ ధరించిన గుహాదు (ఋషారస్వామి), నిస్ప్రభావంతో తన ఆనవాన్ని విడిచి అత్యంత భక్తితో శివునికి, పార్వతికి, గంగకు, అగ్నికి నమస్కారం చెయ్యడానికి వాయిదా రూపాలుగా వీరి ఆనక్తిగా చూస్తున్నట్లువంటి దేవత లందరూ అద్భుతం వడేటట్లుగా వచ్చాడు. ఇక్కడ కుమార స్వామి తన తల్లిదండ్రుల వద్దకు - నలుగురి దగ్గరకు ఒకేసారి వెళ్ళాడు. ఆ నలుగురి దగ్గరకు ఒకేసారి వాయిదా రూపాలతో పోయి వారికి కారతరేకులూ జేశాడు. ఇక్కడ తన జన్మకు కారణభూతులైన వారినందరిని ఒకేసారి వాయిదా రూపాలతో కలుసుకున్నాడన్నది మనం గమనించవలసిన విషయం (యోగ శక్తుల్లో అనేక మూర్తిదారణ చేయటం ఉండటం)

శివ పార్వతులు, మరియు అగ్ని, గంగల ఆశీర్వాదాన్ని పొంది; బ్రహ్మకు, కృత్తికలకు నమస్కరించి, ఇంద్రుని చూపి 'వ్రతా ఆజ్ఞ' అన్నాడు (చ.క-93). ఏమి ఆజ్ఞ ఇస్తారో ఇవ్వండి. మీ ఆజ్ఞను పాటిస్తానన్నాడు.

కుమారస్వామి ఎప్పుడైతే విషయంతో 'వ్రత ఆజ్ఞ' అన్నాడో ఇంద్రుని కళ్ళలో నీళ్ళు సుళ్ళు తిరిగాయి.

కన్నుల గిట్టునవ్ దిరుగగా జలమూర్ 'వ్రత! వచ్చి నేటి కి వన్నును విష్ణవత్రయము - నాకము గావక తారకామర చ్చిగ్న సమస్త వీర్య నను జేరి 'వ్రత' యవ నీకు వ్యాయమా! ఆస్సె! వ్రతుండ నీవు - భటుడై పని విందుగ ఏలుకో వ్రతా!

(చ.క - 94)

కుమారస్వామి 'వ్రతా మీ ఆజ్ఞ' అన్న వెంటనే ఇంద్రుని కళ్ళలో నీళ్ళు గిట్టిన తిరిగాయి. 'తారకామరుని చేత

దెబ్బతిని ఎదుర్కొనలేక ముల్లోకాలను, స్వర్గలోకాన్ని సరిగా పరిపాలించజాలక ఉన్న నన్ను వట్టుకొని వ్రతా! అనడం నీకు వ్యాయంగా ఉందా! వ్రతువు నీవు, నేను భటుడై పని వింటాను'- అని ఇంద్రుడన్నాడు.

అనుచుచువుం గమంగొనుచు వార్ధమనస్కుడు కార్తికేయుడున్ మనసుర వాహినిం గనుడు-కర్పుర వర్వత వావలంబమా గుణము స్ఫులింబుచున్ శివునకున్ పితృదేవునకున్ మనోబ్ధమం దుననె నమస్కరించి కవి దుశ్చ్యవనున్ 'సరియట్లై' యంచనన్.

(చ.క - 95)

ఆ విధంగా అన్న ఇంద్రుని చూసి ఆర్ధ్ర మనస్కుడై కార్తికేయుడు గంగాదేవిని చూస్తూ శివధనుస్సుయొక్క వింటి వారిని స్పృశిస్తూ మీటకూ పితృదేవుడైన శివునికి మనస్సులోనే నమస్కరించి 'సరి అట్లే కావితే' అన్నాడు. 'సరి అట్లే' అనే మాట ఇంద్రుడిని చూపి అనలేదు. తల్లిదండ్రులను చూస్తూ అన్నాడు. కళ్ళు తిప్పటండా చూడటం సిగ్గులేచితనాన్ని చెబుతుంది. తల్లిదండ్రులను చూస్తూ, వారిని స్పృశిస్తూ ఆ మాట అవటంతో ఆతని వినయం వ్యక్తమవుతుంది.

ఇక తూర్పు దిక్కునుంచి ఈ అభిషేకం వేడుకను చూడాలని మూర్ఖుడు ఎంతో ఆనక్తితో తూర్పు కొండను దాటుకొని వస్తున్నాడు. మూర్ఖుడు ఈ సంబరాన్ని (సంభ్రమాన్ని) చూడాలని తొందర పడుతున్నాడు. బంధురమైన కామరూప పంక్తులతో కప్పబడిన కుమారస్వామి వదనద్వారము చూడాలని ఉత్సుకత చూపుతున్నాడు. ఆతని ఆదుర్త ఎలా ఉందో ఈ కింద చూడండి.

పిచ్చుక కుంటు సారథిగ పెట్టుకొనం గడు మోనమిట్లుగా వచ్చెనటన్ త్వరన్ సవిత సారథి రథ్యచయమ్ము తోలుమన్ హెచ్చరికం బొనర్చుకొను చిందుని చూచి క్రుదావ్యధాతుడై వచ్చిన తన్మహస్సు విశి వచ్చినదె యని కుత్స పేయుచున్.

(చ.క - 97)

'సామర్థ్యము లేని సారథిని పెట్టుకొని ఇట్లా మోసం జరిగిపోయింది. రథం వేగంగా పోని కారణంచేతనే కదా నేను స్కంధుని అభిషేకం చూడలేకపోయాను' అని మనస్సులో క్రుంగిపోయాడు మూర్ఖుడు తొందరగా గుర్రాలను తోలుమని అవ్వదవ్వకు దారిలో సారథిని హెచ్చరిస్తూనే వచ్చాడు. తీరా అక్కడికి చేరుకుందామని అనుకున్నంతలో చంద్రుడిని చూపి

రాత్రి ఇంకా ఉండే అని మనస్సులోనే వ్యథ వడుకున్నాడు. ఇక్కడ సూర్యుడి మనస్సును స్పష్టంగా విశదపరిచాడు కవి. ఎవరైనా కాని ఒక సంభ్రమాన్ని చూడాలనుకున్నప్పుడు చూడ లేకపోతే ఆ మనస్సు ఎట్లా ఉంటుంది మరి! అంతేకాకుండా మర్యోదయం కూడా కాబోతుంది అని మనకు తెలుస్తుంది. దీనికి పై వర్ణన బహు సుందరంగా జోడించాడు కవి.

దేవసేనాదివతి దివ్యాంఘ్రి సీమల

పిందూరకాంతులు చిలుకరించి

పార్వతీవతి వదవద్వద్యయమున

కుముద కింజల్కముల్ కుప్పవోసి

స్వర్గాద్యమున సాగు చాదంతి సితదంత

శిథిరాగ్ర సీమలన్ శిశుమోనర్పి

నకల దైవత నదాబ్ధి స్ఫుర్తపూతమౌ

సోమతీర్థము శిరస్సుననమించి

స్కందవాహన పింఛముల్ నవదరించి

ద్యువతగామరాజీలకు సూదులయి గ్రుచ్చి

ప్రాతరభ్యంచితోష్ణ గభస్తిచయము

నకలలోకోర్వగమియై సాగివచ్చె (చ.క-99)

రథికుని మనస్సు తెలుసుకొని పారతి గుర్రాల మూపులపై ములుకోంతో ఒక దెబ్బ కొట్టాడు. ఇంగారు గజ్జెల ధ్వని వ్యాపించేటట్లుగా రథము రివ్వమని ఆకాశంలో తురంగలించింది (ఎగిరింది) [చ.క-99]. అప్పుడు ప్రాతఃకాలపు సూర్యకాంతి కిరణాలు ఎలా వ్యాపించాయి అంటే దేవసేనాదివతి అయిన కుమారస్వామి యొక్క దివ్యమైన పాదాలపై ఎర్రటి కాంతి చిలుకరించింది. పార్వతీవతి శివుని పాదద్వయంపై తెల్ల కలువలు కుప్ప పోసినట్లుగా కాంతి పడింది. స్వర్గమార్గంపై పు పోతున్నటువంటి ఐరావతంచొక్క దంతాగ్రముల (దంతముల చివరి కొనల)పై వదును పెట్టినట్లుగా కాంతి వెదజల్లింది. సోమ తీర్థములోని దేవతలందరి పాదాలకు పూత పూసినట్లుగా కాంతి విరజిమ్మింది. స్కందుని వాహనమైన నెమలి పింఛములపై కాంతి తగుక్కుమన్నట్లుగా పడింది. ఆకాశంపై పు వెళుతున్న అమరులపై ప్రాతఃకాలపు సూర్యకాంతి కిరణాలు వడి సూదులు లాగా గ్రుచ్చుకుంటున్నాయి. ఈ విధంగా నకల లోకాలను ఊర్వ

గమియై సాగివచ్చాడు సూర్యుడు. ఇక్కడ సూర్యకాంతి వర్ణన అందంగా ఉంది. 'ఊర్వగమియై సాగివచ్చె' అనబంపల్ల అమరులు కూడా అభిషేక కార్యాన్ని పూర్తి చేసుకొని ఊర్వ లోకానికి పోతున్నారు అనే భావనను సూచించినట్లయింది.

అమరులందరూ వెళుతూ వెళుతూ ఈ సరస్వతీ నదీతీర ప్రాంతానికి 'సోమతీర్థ' మనే పేరు ఎట్లా వచ్చిందో అని మొదలైన మాటలు మాట్లాడుకుంటూ స్వర్గసీమ చేరుకున్నారు.

'ఇది సోమతీర్థమన్ వ్రథ యెట్లు వడసెనో?'

'అతడిందు రాజసూయము చేసె'

'ఇచటికే రా వాసతిచ్చె నేమి యజుండు'

మనస్వామి నముచి చంపందగిరిన

పావ మీ శైవలవారియే యాశించె

ఈ తల్లి నడవగి కెడద మెచ్చి

మును వశిష్ట మహర్షి పొగడె పద్మక్తి త

త్పరత నాంగిరస మంత్రముల యందు

మంకణ వ్రముల మహర్షి మందలమ్ము

లీ నదీతీర్థములనే తరించె ముమ్ము

ఓహో! యేమి సరస్వతీయో యలంచు

చెప్పకొంచు సురల్ స్వర్గసీమఁజిరి (చ.క-101)

సోమతీర్థమనే పేరు ఈ ప్రాంతానికెట్లు వచ్చిందో! ఇక్కడికే రావాలని బ్రహ్మ ఎందుకు ఆజ్ఞాపించాడో! మన స్వర్గాదివతి అయిన ఇంద్రుడు నముచి అన్న రాక్షసుని చంపగా తగిరిన పాపాన్ని ఇక్కడే వ్రతాశనం చేసుకొన్నాడు. పూర్వం వశిష్ట మహర్షి అంగిరస మంత్రాల (వేదాల్లోని భాగాలు)ను ఇక్కడే చదివాడు. పూర్వం మంకణ మొదలైన మహర్షుల సమాహారంతా ఈ నదీతీర్థాలనే సేవించి తరిందింది. ఓహో ఎంత వచిత్రమైన సరస్వతి నది ఇది! అని మాట్లాడుకుంటూ దేవతలందరూ స్వర్గలోకాన్ని చేరుకున్నారు. ఇంత వచిత్రమైన స్థలం కాబట్టే బ్రహ్మ ఇక్కడ అభిషేకం జరపాలని ఆజ్ఞాపించాడు.

కావ్యంలోని కథనంతా పూర్వవరాలను సమన్వయించిన అభిషేకమన్న నామం కల చతుర్థ కమలమిది. ఈ విధంగా కవి వచిత్రంగా సద్భావంతోనూ, సద్భక్తితోనూ ఎంతో మెలకువగా ఈ గ్రంథాన్ని ఆద్యంతమూ మలిచాడు.

అక్షరాలుగా...!

అక్షరాలలో

అలోచనా కలదలను

అలవోకగా విక్షిప్తపరుస్తాడు!

అసంద బాహుళ్యము

అక్షయవల్లరిగా మార్చుకాడు

కలలకు కమ్మని స్వరాన్ని

జీవితంపై గాఢానురక్తి పురిని ఎక్కిస్తాడు

కోట్ల అనుభవాల్ని....

కోరికల తరంగాల్ని....

కళలుగా, కమ్మని గీతాబుగా....

నిర్వికారాన్ని

నిజస్వరూప రూపాలుగా....

మనస్సులో....

మథనముతో....

అవ్యక్త ఆవేదనలను

అణవణువు స్ఫూర్తితో

వ్యక్తపరుస్తాడు!

అక్షరాలను అక్షుసాక్షిగా నమ్మి

మంత్రాలుగా మలుస్తాడు

అక్షరాలను వెదకల్లి పంథులలో

కవిగా నిలిచిపోతాడు!

శ్రీ అందం

ఆకర్షణ అందానికి

రహదారి....

ప్రకృతి ప్రపాదించిన వరం

సాగను అని చెప్పుకోవాలి!

శ్రీ గొంతు విప్పితే

ఎండాకాలం తల్లని నీడలో

విశ్రమించినట్లు వుంటుంది

నునులేత బుగ్గల మృదుత్వంలో

సమ్మోహనత్వం తొణికిసలాడుతుంది

అకోబరు

కళ్లు విప్పితే చాలు

గుండె గుబులైపోతుంది

నడిస్తే చాలు నయాగరా జలపాతం

వయాధం వారికిపోతుంది

పాదాలు అవనితలాన్ని తాకి

రసోదయాతై రవళిస్తాయి

అవయవాల అమరిక

పరివయంలో ఆప్యాయత విరబూసి

లాలిత్యం సాన్నిహిత్యంలో

రమణీయ సంభాషణ

ఒకో స్త్రీకి ఒకచోట

అందం పాదు పొంగుతుంది

మనోపాయలు

శ్రీగంధమై అలరిస్తాయి!.

సాహిత్యం!

రాజకీయ ఖర్చు

సామాజిక అలంకారిక...

పర్యవేక్షణలను సరచుకొని

లలితకళలను ముందుకొని

అసందానుభూతి ప్రసూతి సాహిత్యం!

లోతులు చూసినట్లు....

లోకం అనుసరించినట్లు....

వికలం....చిశిలం....

విప్లవరీతి హృదయగ్రంథి....

అర్హత సహృదయత

ఉంటే చాలు

సంపన్నులు కావచ్చు

సరదాగా కాలం వెళ్లబుచ్చవచ్చు

నైరాశ్య వత్తగుల్లల్ని చిదిమి

నైర్మల్య కాసారంలో

హాయిగా విహరించవచ్చు

సభ్యత సంస్కృతి....

సాహిత్య సాధనవల్ల

లభించవచ్చు!

తెలుగు కవిత్వం!

పండుగలకు పబ్బాలకు
అల్లం మురబ్బాలకు....
అభినందన నభలకు
ఆరంగేట్రం కచేరీలకు
ముస్తాబు అయ్యేది
కార్పస్ కవిత్వం
అర్పస్ కవిత్వం!
ఉద్యమాల ఉపాించి
మద్యాన్ని సేవించి
ప్రజలను జాగృతపరచ
ఆవేశం నూరి
పరదేశీ సాహిత్యం జ్వరి
ఆచరణకు ఆసాధ్యం
అదే స్లోగన్ కవిత్వం!
పండితుల మెప్పించ
భందోకవిత్వం
అవాద్యులందుకొన
ఆత్మాశ్రయ కవిత్వం
మినమినలాడే మిసి కవిత్వం
గుసగుసలాడే సిసి కవిత్వం
అనుభూతి కవిత్వం
జానరీ కవిత్వం
జాషురి కవిత్వం
పాయలైన
తెలుగు కవిత్వం!

ఇద్దరి ఆశయంబకటే!

అనంత్య ప్తి హాలాహాలాన్ని
దిగ్మింగిస గరళకంఠునిలా
అర్పిసు

అనందామృతాన్ని
నంఘానికి పంచిపెడతాడు!
మాగిన అనుభవాన్ని
మహి ముడలానికి
అందించిన మహాత్మునిలా
మూగగొంతును
మార్కొగేలా చేస్తాడు
అక్షర సంధాని!
వీరిద్దరి ఆశయం
జీవితం సంతృప్తి సాగరం
అయ్యి తీరాలని!

లాలసాన్వేషణ!

లాలస ఓ విచిత్రమైన
విలాస స్వరూపం
కళల విలసనా రంగస్థలం
కంటికింపైన వన్నింటిని
దుప్పటిలా కప్పకోవాలని
చెప్పని కోర్కెలతో
ముచ్చటలాకాలసి
లాలస ప్రేరేపిస్తుంది!
రనదృష్టి
ఆరాధనావృష్టి
సంతోష పరివ్యాప్తి
లాలస లాస్యం!
జీవితంలో రుచుల రూపాలకు
ప్రతిరూపంగా నిలవాలని
క్షణికం నుండి
అక్షయంవైపు
లావణ్య సరసిలో
అభిషేంచాలని
లాలస అన్వేషణా పరమార్థం!

శ్రీ యస్. యస్. రెడ్డి

అనుభూతి కవిత్వం

కవిత్వ ప్రయోజనం పండేళం, ఆనందం అని పాశ్చాత్య విమర్శకులు, హితం 'కాంతా నమ్మిక'గా చెప్పడమని మన వాళ్లు తేల్చిచెప్పే ఉన్నారు. కావ కవిత్వానికి అనుభూతి కవిత్వానికి గల తేడా ఏమిటని చాలమంది నేడు ప్రశ్నిస్తున్నారు. కావ కవిత్వంలో (కాల్పనికవాద కవిత్వంలో) పండేళం, ఆనందం రెండూ ఉంటాయి. అనుభూతి కవిత్వంలో 'అనుభూతి' ద్వారా ఏదీందే ఆనందమే ఉంటుంది, పండేళం ఉండదు! ఉదాహరణకు కీర్తన వ్రాసిన 'నైటింగేర్', 'గ్రీషన్ ఆర్న్' ఖండకావ్యాల్లో లోతైన అనుభూతి ఉన్నది; దానితోపాటు వ్యంగ్యంగా, వాచ్యంగా పండేళం కూడా ఉన్నది. నైటింగేర్ పాట అనుభూతిలో అమృతత్వం ఉన్నదని కవి విద్వేషిస్తాడు. గ్రీషన్ ఆర్న్ చివర 'బ్యాటీ ఈస్ బ్రూక్ అండ్ బ్రూక్ ఈస్ బ్యాటీ' (సౌందర్యమే నత్యం, నత్యమే సౌందర్యం) అనే ప్రవచనాన్ని ఉటంకిస్తాడు. తెలుగులో కాల్పనికవాద కవులందరికీ, ప్రణయం, విరహం, ప్రకృతి సౌందర్యం, దేశభక్తి, దైవభక్తి, ఆత్మ విర్వేదం సామాన్యమైన యితీవృత్తాలు. కృష్ణకావ్య 'ప్రవాసము', 'ఊర్వశి' ఖండికల్ని విడిగా చూస్తే వాటిలో కొన్ని పండేళం ఏమీ లేని అనుభూతి కవిత్వంగానే కనిపిస్తాయి కాని అవి పేర్లేలు ఖండికలు కావు. వాటిలో అంతస్పూత్రంగా ఊర్వశి తత్వాన్ని గూర్చిన అన్వేషణ, దాని క్రమ పరిణామం గోచరిస్తాయి. (చూడు: కృష్ణకావ్య నిర్వేదం : కవి హృదయం — ఆర్. ఎస్. సుదర్శనం). జాషువా, దువ్వూరి రామిరెడ్డి వంటి కవులలో ఆలోచనా, ఊహా ప్రాధాన్యం వహిస్తాయి.

'అనుభూతి' అంటే అన్ని గూర్చి మొట్టాడుకున్నామో స్పష్టంగా అవిగాహనకు రావలసిన అవసరం ఉన్నది. ఆధునిక సమాజంలో మాటలా, ఊహలా, ఏదోకాదా తెలిసిసంతకా మనుష్యులకు 'అనుభూతి' అంటే తెలియదంటాడు వెర్నర్ ఎర్ హార్ట్ అనే మహాశయుడు. దాన్ని తెలియజేసి, మానసిక వైకల్యాన్ని పోగొట్టేందుకు ఇ.ఎస్.టి. అనే ప్యవస్థను నెలకొల్పా దాయన. పదిహేను రోజులు శిక్షణ తరిగతుల్ని నిర్వహించాడు.

కొన్నేళ్ళ క్రితం బొంబాయిలో నిర్వహించాడు కూడా. అయిన అంటాడు - అనుభూతిని గూర్చి మనం ఒక నిర్వచనం యిస్తే, మనుష్యులకు ఆ నిర్వచనమే తెలుస్తోందిగాని, అనుభూతి అంటే ఏమిటో తెలీదు! అనుభూతిని వాళ్లు పొందేలాగ కొన్ని పరిస్థితుల్ని సృష్టించి ప్రయత్నం చెయ్యడమే మార్గం అంటాడు. ఉదాహరణకు: "దబ్బు" అనేది మనుష్యుల్లో 'అభయ'ానికి ఒక గుర్తు. కాని 'దబ్బు' అభయం అనే అనుభూతిని మాత్రం కలిగించదు! అభయం అనే స్థితిని పొందినట్లు అనుకుంటూ దబ్బు యివ్వగల సౌఖ్యార్థి, సాధనర్థి పొందవచ్చు. కాని దబ్బును గూర్చి 'యావ' ఉంటానే ఉంటుంది. 'అభయం' అన్న అనుభూతిని పొందిన మనిషి యీ 'యావ' నుంచి విముక్తుడవుతాడు. అతనికి దబ్బు విలువ ఏమిటో తెలుస్తుంది, కాని దబ్బును అదే పనిగా అన్వేషించడం ఉండదు! దబ్బుని గూర్చిన విలువని కేవలం బోధించడం ద్వారా ఆ మనస్థితి అతనిలో కలిగేలా చెయ్యడం సాధ్యపడదు! 'అభయం' అనే అనుభూతి సిద్ధించి నప్పుడే అది వీలవుతుంది. అనుభూతి బుద్ధితో అర్థం చేసుకునేది కాదు! కొన్ని పరిస్థితుల్ని కల్పించి యితరుల్లో 'అనుభూతి' కలిగే ప్రయత్నం వరకు మనం చెయ్యవచ్చు. అన్నడు కూడా వాళ్లు పొందినట్లు నమ్మి ఊహకుంటే మనమేం చెయ్యలేము. అది పమ్యకమే అవుతుంది తప్ప అనుభూతి కాదు! కవిత్వాస్వాదన కూడా అంతే!

ఆపిల్ వండు వుంది. దాన్ని గూర్చి ఎన్ని విధాలనైనా వర్ణించవచ్చు. కాని దాన్ని కంటితో వస్తువుగా చూచినప్పుడు కలిగేది ఒక అనుభూతి; దాన్ని కొరికి తినడం మరొక అనుభూతి. ఈ రెండూ కాక మూడోరకందాన్ని గూర్చి హెన్రీ మిఖాల్స్ చెబుతాడు. "ఐ పెట్ యాన్ ఆపిల్ ఆన్ ది టేబుల్. డెన్ ఐ పెట్ మైసెల్స్ ఇన్ ది ఆపిల్. వాట్ అట్టర్ కామ్!" ఈ మూడో రకం అనుభూతియే "అనుభూతి కవిత్వానికి" చెందుతుంది

మనం ఎరిగిన కవిత్వాలలో తార్కికమైన, ఆలోచనాత్మకమైన భాగం ఎక్కువగా వుంటుంది. కథ, సన్నివేశం, జీవితాన్ని

గూర్చి వ్యాఖ్యానం, సందేశం వగైరా. అనుభూతికి అంతురం రూపకం, ఉపమ అలంకారాలలో వుంది. 'ముఖచంద్రుడు' అని మొట్టమొదట ముఖానికి చంద్రునికీ సంబంధాన్ని గుర్తించడము కవి అనుభూతి. కర్వాక దాన్ని మామూలుగా, అనుభూతి రహితంగా వాడుకలోకి తెచ్చుకున్నాము. అరిస్టాటిల్ అన్నాడు. "ఎ గుడ్ మెటవర్ ఇంప్లెస్ ది ఇంట్యూటివ్ పెర్సెప్షన్ ఆఫ్ ది ఏమిలారిటి ఇన్ దిసిమిలర్స్." వర్డ్స్వర్త్: "ది స్లెజర్ విచ్ ది మైండ్ డెరైవ్స్ ఫ్రమ్ ది పెర్సెప్షన్ ఆఫ్ సిమిలిట్యూడ్ ఇన్ దిసిమిలారిటీ." ముఖచంద్రుడూ కార్మికంగా భిన్న వస్తువులు - ఏ) ది) - ఏ) కాను ఏ)గా ఉంటానే ది) కూడా కావడం అనేది కవిలో జరిగిన వృద్ధి; అదే అనుభూతి. ఆ అనుభూతి లక్షణం అనందం. ఆ అనుభూతిని భాషలో 'ముఖచంద్రుడు' అన్నప్పుడు, ఆ అనందాన్నే శ్రోత కూడా పొందగలిగితే మంచిది; అలాకాకుండా ముఖం గుండ్రంగా వున్నది, తెల్లగా వున్నది; చంద్రుడూ గుండ్రంగా వున్నాడు, తెల్లగా వున్నాడు అంటూ వ్యాఖ్యానించి, తర్కించి నిరూపించడంవల్ల అనుభూతిని చంపి, ఆలోచనని దాని స్థానంలో విలబెడుతున్నాము! 'ముఖచంద్రుడు' అన్న పదబంధాన్ని పదే పదే ఉపయోగించడంలో కూడా మనం అదే చేస్తున్నాము. అక్కిరాజు ఉమాకాంతమ్ నవ్యకవుల కవిత్వంలో వున్నట్టి, పులుముడు ఉన్నదని విమర్శించడంలో నిజం లేకపోలేదు! విశేషజాలను గుప్పించడం కూడా 'అనుభూతి'ని పలచబరచడమే! మధుర, మృదు, స్వాదు, మంజుల వంటివి మన కార్పనిక కవులు ఎక్కువగా ఉపయోగించారు. కార్పనికవాద కవుల కవితాసామగ్రి ఏమిటో పింగళి కామూరి కవులు జాబితానే యిచ్చారు. ఇవన్నీ కార్పనికవాద కవిత్వంలో 'అనుభూతి' భంగకారే! భావకవిత్వంలో సంగీతం ముఖ్యపాత్ర వహించింది. 'లిరికల్ పోయెట్రీ'కి పర్యాయంగానే 'భావ కవిత్వం' వచ్చిందని కొందరన్నారు. 'అనుభూతి' కవిత్వానికి సంగీతంతో అపసరం లేదు!

ఫ్రాన్స్ లో ప్రతీకవాద కవులు అభివ్యక్తం చేసిన కార్పనికవాదం లోకాన్నీ, భాషనీ దాటిగా దాపకాల్లో, ఏదో మార్మితి అనుభూతి పరింపరలో పహరించే ప్రయత్నం దానికి ప్రతిక్రియగా 'ప్రతిమావాదం' వచ్చింది. ఈ లోకం, ఇందరి ఎప్పుడు పులూ వీటిని మించిన ప్రపంచం లేదు. "ఎ రిటర్న్ టు థింగ్స్ ఇన్ దెస్సెన్స్" అన్నారు ప్రతిమావాదులు కవిత్వానుభూతికి మూలకందమైన 'రూపకం'లోని సూత్రాన్నే సంక్లిష్టంగా విర్వచించారు. 'ఇమేజ్' విషయంలో— "ఇమేజ్ ఈజ్ నాట్ ఎ

కంపారిజన్ ఆర్ పిమిలి. ఇట్ ఈజ్ ఎ వాసెల్ ఎంటైటి, ఏచ్ రిజర్ట్స్ ఫ్రమ్ ఎ క్రియేటివ్ ఆర్ట్ టై ది పొయట్ హు డ్రింగ్స్ టుగెడర్ టు రియాలిటీస్ ఏచ్ ఆర్ నాట్ నార్మల్ డాట్ ఆఫ్ యాన్ హేవింగ్ ఎసిటింగ్ ఇన్ కామన్.... ఫార్ ది రీడర్ ది ఆర్టిస్ట్ ఎమోషన్ స్టాండ్స్ ఇన్ డైరెక్ట్ ప్రొపోజిషన్ టు ది ఇంటెన్సిటీ ఆఫ్ ది పారడాక్స్ ఇన్ హెరెంట్ ఇట్ ఇట్-యాస్ ఎ కాన్సియస్ ఎవర్ ఈజ్ రిక్వయిర్డ్ టు రికగ్నయిజ్ ది పెర్సెన్సెంట్ కామన్ పీచర్ ఇన్ టూ డిస్టింక్ట్ అండ్ సీమింగ్లీ అన్రిలేటెడ్ ఎలిమెంట్స్." "తడుముతో చీకటి జిప్పుని కొద్ది కొద్దిగా విప్పుతూ ముందుకు సాగుతోంది కాదు.... ప్రయోగాలి లేత రంగులకేసి, వెలుగులు జారే సున్నదనాలకేసి, మెత్తటి రాత్రి స్లాంకెట్లోకి, మృదువుగా, మత్తుగా, ఇంకా లోతుకి ప్రయాణం" (రాత్రి కారు ప్రయాణం -ఇస్కాయర్) ఇదీ అనుభూతి కవిత్వం- ఇమేజిస్టులనుంచి నేట్సుకున్న శిల్పం.

అయితే ఇమేజిస్ట్ కవులందరూ అనుభూతివాద కవులు కాదు! టి. ఎస్. ఎలియట్ ఇమేజిస్ట్ కవి, కాని అనుభూతి కవి కాదు! కార్పనికవాదకవులు 'సెంటిమెంటలిజమ్'లోకి తరచు దిగజారిపోవడం కవిపిస్తుంది. అనుభూతి కవిత్వంలో అది కనిపించగూడదు; కవిపిస్తే 'అనుభూతి' భంగమౌతుంది! "సెంటిమెంటలిటీ ఈజ్ ఎ సెయిల్యూర్ ఆఫ్ పీరింగ్ " కార్పనికవాద కవుల్లో శృంగారం, కరుణ వంటి సాంప్రదాయకంగా గుర్తింపదగిన రసపోషణ, పాత్రపోషణ, పన్నిపేళ చిత్రణ ఉంటాయి. అనుభూతి కవిత్వంలో అనుభూతి నిర్దేశం పారకునికే పడక పట్టబడింది. ప్రేమదాహరించిన ఇస్కాయర్ రచనలో 'శృంగారం' వుందని అనుకోవచ్చు. అలా అనుకోవడంలో పారిమడు తో అనుభూతికే అవరోధం కల్పించుకొని పేట గుర్తి ఎతో శృప్తి వదులున్నట్లవుతుంది! పేదాగతమైన గుర్తిలపులూ, ఎల్లేషబిలూ, తర్కాలూ వ్యక్తి అనుభూతిసాంద్రతలు సజకారే తప్ప దోహదాలు కావు. "యాస్ ది రీజన్ డెస్ట్రాయ్స్ టు పొయట్ మస్ట్ క్రియేట్" అన్నాడు వాలెంట్టీవ్ ఎ అతే ఏవి కవి సృష్టించిందాన్ని - అనుభూతిగా స్వీకరించుకొనడా తర్కించడం కూడా దాన్ని వాడు చెనుకోవడమే అవుతుంది!

అందువల్ల అనుభూతికి అవరోధమయ్యే ఆలోచనా సామగ్రిని వర్జించడమే అనుభూతి కవి లక్ష్యం. ఈ లక్ష్యం సాధించే దేమిటి? వ్యక్తిపరంగా, సమాజపరంగా? మార్కూజ్ అంటాడు. "ది బ్రిటిషనల్ ఫార్మ్ ఆఫ్ రీజన్ ఈజ్ టు ది రెజెక్టెడ్ ఆఫ్ ది డేవిన్ ఆఫ్ ది ఎక్స్పీరియన్స్ ఆఫ్ థియింగ్-యాస్-ఎండ్-ఇన్

ఇట్లెవ్వ యాన్ జాయ్. ది డైరెక్ట్ ఆన్ ది కమింగ్ ఓవర్ బీయింగ్ షిప్ ది బ్రోకెన్ ఇన్ మ్యాన్ ఈజ్ టు కమ్ టు హిస్ సెర్వ్ ఇన్ ఎ వరల్డ్ విచ్ ఈజ్ ట్రూలీ హిస్ ఓన్" జీవితం యొక్క లౌకిక పరిణామంలో విత్య నైమిత్తికాల్లో, ధర్మార్థ కామ మోక్షాలనే పురుషార్థాల అన్వేషణలో విమగ్నుడైన మానవుడు తన అస్తిత్వాన్ని, దాని అనుభూతిని విస్మరిస్తున్నాడు. అ అనుభూతి స్వరూపం ఆనందం. దాన్ని దాటిన గమ్యం ఏదో ఎక్కడో లేదు. అస్తిత్వపు లోతుల్ని తాకినప్పుడు, మనిషి యితర లోకాల్ని గూర్చిన వెర్రి అన్వేషణ మానుకొని, తనదైన ఈ ప్రపంచంలో, స్వస్వయాపజ్ఞానంతో, ఆనందంతో బ్రతుక గలుగుతాడు. ఇందులో మోక్షం అనే పురుషార్థం కూడా ఒక మరీచికే! "దిస్ విల్ హేవన్ ఓన్లీ వెన్ ది ట్రాన్స్సెండెన్స్ హ్యాజ్ బీన్ క్వోర్టెడ్ ఆండ్ ఎటర్నిటీ హ్యాజ్ ది కమ్ ప్రెజెంట్ ఇన్ ఓ హియర్ ఆండ్ నో." మార్క్సాక్-హెన్రీ వి దృక్పథంలో ముప్పు అపసర అలవాడు. ప్రకృతిమీల (వైస్సు ద్వారా), లోటి హెన్రీ లిఫ్ట్ (రాజకీయ ద్వారా) అధికారాన్ని, దిశాని పొందాలనే సంస్కృతిని ఎ దయల పడా "ఎ ఎన్ఫీరీయన్స్ ఆఫ్ ఎ పెర్సన్ దట్ ఈస్ నాట్ ఓ ది మ్యాన్డ్ అండ్ క బ్రోర్స్ ఐట్ టు ది రిటరెటెడ్ ది అప్రోజిషన్ బిట్టెన్ మాన్ ఓ నేచర్ నబ్బెట్ ఆ 5 అబ్జెక్టు టు ది ఓపెరకమ్ బీయింగ్ ఈ టు ది ఎన్ఫీరీయన్స్ యాస్ గ్రాటిఫికేషన్ నాట్ ది ఫస్ట్ ఆఫ్ ఎన్ఫీరీయన్స్ ఐట్ ఎన్ఫీరీయన్స్ ఇట్లెవ్వ ఈస్ ది గోల్డ్" (మార్క్సా)

ఇక్కడ విషయ-విషయము అంటూ పెండుగా కావించి దుటా, తత్త్వవిచారణను, ముఖ్యంగా పాశ్చాత్య తత్త్వ పితా రణను - పరాపిత చేస్తున్న దృంద్వాలను గూర్చి కొంత ప్రసంగిచారి ఈ దృక్పథంవల్లనే తాపవడం - లౌకికవాదం వై డై బా, సాహిత్యంలో కాలికవాదం (అత్మాశ్రయం)- వాస్తవికతావాదం విభేదాలా ఉద్భవించాయి. 19 శతాబ్ది పాశ్చాత్య సాహిత్య గోగో, పెండు ఎ బి యుక్త రూపం గిన సాహిత్య పరిణామాల గోగవి (ఇలియట్, హెన్రీ జాయ్, శూడ్స్) కాల్పనికవాదానికి వాస్తవికతావాదానికి మధ్య సం ద్భావన, సాహిత్యం ఈ వానె ఎప్పుడి (దిస్సి గూర్చి 'సాహిత్యం - ఆధునికత' అన నా వ్యాస లో వివరంగా చర్చించాను). అనర్థ కరమైన విషయములు చే పెండిన ప్రపంచ ములం కాలంలోనూ

* "సాహిత్యం - ఆధునికత" — అధ్యయన కవిత్వానంతర రోరణులు, 1987 వరంగల్.

అటుతర్వాత, సాత్రే, కేమూవంటి రకయితరద్వారా పినామెనాలజీ అస్తిత్వవాదం ప్రాముఖ్యం వహించాయి. పినామెనాలజీ అనుభవానికే ప్రాముఖ్యం యిచ్చి, అనుభవాన్నే విశ్లేషిస్తుంది తప్ప అత్మాశ్రయ, సప్తాశ్రయ విభేదాన్ని గుర్తించదు. ఈ పరిణామం సాహిత్యంలో వస్తుందని 1930లోనే ఎడ్మండ్ విల్సన్ అనే ప్రముఖ విమర్శకుడు ఊహించాడు కూడా.

విషయ-విషయము అనే దండ్యాన్ని ఎరిత్యజించి చూచి నప్పుడు సత్యంపట్ల దృష్టి మారుటంది. సత్యం వస్తాశ్రయంగా, సామూహికమైనదిగా కాక కేవలం వ్యక్తిపరమై, సాపేక్షమైనదిగా భావిస్తుంది "ఈస్ ఇట్ ట్రూ:" అనికాక "ఈస్ ఇట్ ట్రూ ఫార్ మీ?" అనేది ప్రాధాన్యం వహిస్తుంది.

'అనుభూతి కవిత్వా'నికి 'అస్తిత్వవాదా'నికి చాలగ్గర సంబంధం ఉంది. అస్తిత్వవాద దృక్పథంలో మనిషి దాహ్య ప్రపంచానికి గల సంబంధం ఆత్మీయమైనది, ఆలోచనార్హం కాదు. అస్తిత్వ వాదంలో మెలిగే విధానంలో ఆలోచన కంటే ఆత్మీయమే ప్రాధాన్యం వహిస్తుంటుంది - ఉదాహరణకు పైకి, కా, చేతిర్ర పంటివాటిని గూర్చి బుర్ర ఉపయోగించి ఆలోచనక కంటే, మొదట మన శరీరం వాటితో సమన్వయం కుదుటకుంటుంది. "ఉయ్ మీర్ వెమ్ షేర్ ఇన్ ది ఎన్ఫీరీయన్ ఇన్ స్పేస్ ఆఫ్ ది బాడి యాగ్ సెన్" మెర్లిన్ పొంటీ అంటాడు: "ఎ పెర్సన్ ఈస్ నాట్ వాట్ ఐ థింక్, ఐట్ వాట్ ఐ లివ్" అలా ప్రపంచాన్ని ఆత్మీయం గుర్తించడమే 'అనుభూతి'. 'మనిషి'ని గురించే ప్రాథమిక నిర్వచనం అంటూ ఏమీ లేదు; ఎతం, సైన్సు, రాజకీయాలు, తత్త్వశాస్త్రం. వీటినుంచీ 'మనిషి'ని గూర్చిన నిర్వచనాన్ని ఎప్పుడు తెచ్చుకొనలసిన అపసరం స్తిత్వవాద రచయితలు లేదు ఇదే అనుభూతివాద కవికి ఎర్తిస్తుంది.

19 శతాబ్ది ప్రాతా ఇ గ్లండులో, అమెరికాలో 'నేర్డ్ ఫొ ట్రీ' 'ఓవర్ పొయిట్రీ' — కన్నకవిత్వం, ఎగి బర కవిత్వం, 'కాఫిడెన్షియల్ పొయిట్రీ' ఆర్ 'పొయిట్రీ ఆఫ్ ఎన్ఫీరీయన్స్' - అనుభూతి కవిత్వం పేర్లతో త్రివిధత్వం వెలువడి ది. దీని రెండుగురి పచ్చిన 'దిగంబర కవిత్వా'నికి పేరులో తప్ప యితర సామం లేదు. అలాగే 'పొయిట్రీ ఆఫ్ ఎన్ఫీరీయన్స్'కి తెలుగులో 'అనుభూతి కవిత్వా'కి ప్రేరణలో కాన్ని పోలికలున్నా, స్వరూపంలో లేదాల్సాయి. గార్బర్ట్ లోవెర్ (లైవ్ స్టడీస్, 1959), డబ్ల్యు. డి. స్నాడ్ గ్రాస్ (హార్డ్ సీడిర్) ఆన్ సెక్సువన్ (ది బెల్లామ్, 1960), సిర్వియా

ప్లాట్ (ఏరిర్, 1965) ఈ కోవకు చెందిన కవులు. తార్కిక శక్తిని ఆవలనుంచి, మనస్సులో ఉన్నదంతా వెళ్లబోసుకోవడం ద్వారా, వ్యక్తి అనుభూతి లోతున్న తాకటానికి కవితారచనలో ప్రయత్నిస్తున్నానంటాడు లోనర్. జేమ్సుడిక్కి (హెల్ మెడ్స్, 1964) అదే ధ్యేయాన్ని చెప్పాడు. ఈ కవులు ఇమేజిస్ట్ శిల్పాన్నిగాని, మరే శిల్పాన్నిగాని త్రోసి విడిచడం కోస్తున్నారు. ఆ విధంగా పాఠకునిలో కేవలం అనుభూతిని కల్పించే ప్రయత్నం చెయ్యవచ్చునని వాళ్ల గట్టిక. ఈ విషయంలో తెలుగు కవులు ముఖ్యంగా ఇస్మాయిల్, ఇమేజిస్ట్ శిల్పాన్ని నేర్చుగా, శ్రద్ధగా ప్రయోగించి ధ్యేయాన్ని సాధిస్తున్నారు.

అనుభూతి కవిత్వం ఎక్కిపరిగా, సమాజవరంగా సాధించేదేమిటి? పైనున్న, సజీయాల్లా, దర్శనోదయ దీపి మనిషి చైతన్యాన్ని ఆ కవికి, మనిషి సత్ప్రపంచంలో లీ అస్తిత్వంద్వారా పొందే సహజ స్పృహను ఆనందాన్ని అంది వేసి, త్రొక్కిపెడుతున్నాయి. ఆ ఆనందానికి, సహజమైన అస్తిత్వ అనుభూతికి సముచితమైన స్థానాన్నీ, విలువనీ ఎర్పరిచే ప్రయోజనమే అనుభూతి కవిత్వం చేస్తున్నది. ఇ. జి. పి. రానప్ మ్ ఆనే అమెరికన్ కవి అభిప్రాయం.

ఎక్కి అనుభూతి విశిష్టమైనది అన్నప్పుడు వారికులం అది ఎలా అందుతుంది? అది సాహరణీకరణం చెందడం సాధ్యమా? అన్న ప్రశ్నకు రాబర్ట్ పెన్ వారన్ కవి యిలా చెబుతున్నాడు. అనుభూతి కవితను పాఠకుడు బుద్ధిలో వ్యాఖ్యానించి, అర్థం చేసుకునే ప్రశ్న యిక్కడ ఉదయించదు ఈ కవిత్వ లక్షణం అది కానే కాదు! ఈ కవిత వెలుతురు వంటిది, వెలుతురులో కనిపించే సుస్థువువంటిది కాదు. అంటే కవిత అనే ఈ వెలుతురుతో పాఠకుడు తనలోని అనుభూతుల్ని రక రకాలుగా గుర్తించి ఆనందించడానికి అవుతు ఉన్నయ్యాడు.

ఉదాహరణకు ఇస్మాయిల్ వ్రాసిన 'గోడ' అనే చిన్న కవితను తీసుకుంటే "పైనున్న ఉదార్పనవేషతో... ఉండార్పనవేషతో అన్న తెలుగు ఐతే, ఈ కవికి ఇక్కడే ఏ?" ఈ కవిత కవి అనుభూతిని ఒక్కొక్క ఒక్కొక్కరూ గా పొంది వివరిస్తే చెయ్యవచ్చు అం అన్వయం చెప్పవచ్చు. కాని అదొక సరియైనదన్న సమర్థనకు వీలులేదు! వారణా ఈ కవిత చిన్ని గూర్చి తెలియ. గోడను హర్షి ఉదా, గోడ తననుగూర్చి చెబు తున్నది కదా! ఏం చెబుతున్నది? అది నా అనుభూతికి చెంది అభివ్యక్తి నేనుగా వెదుక్కుని గుర్తించుకోవాలి. నా ములుకు నాకు 'గోడ' విషయనీ (లోపల ఉండార్పనది) విషయాన్నీ

(బైట ఉండార్పనది) వేచేస్తున్న తార్కిక దృక్పథానికి, అనుభూతి, 'కీటికీ'లా రెంటింటినీ కలుపుతున్న సత్యమని వ్యాఖ్యానించుకుంటాను. అనుభూతిలోనే ద్వంద్వాలు కలుస్తాయి! అయితే యది ఆ కవితను 'అర్థ'మని చెప్పడానికి కవితలో ఏ ఆధారమూ లేదు. వ్యాఖ్యాన నాలోని అనుభూతికి ఒక అభివ్యక్తి మాత్రమే! కవిత ఒక శబ్దసమ్మేళనం, దానిలో తార్కికత, విపరీతాల్ల మైన అర్థం అయిన ఒక్కటే పుండదు! అంటే చాలా పుంటాయి; ఏమీ లేకుండానూ పోవచ్చు!

మార్కస్, ఆ నాడు మనిషి ఓడలో పని ఎంత ముఖ్యమో తేల ఆంత ముఖ్యం అని ద్వారా లభించి నిర్దిష్ట మైన కలుతార్థం తేల ద్వారా లభించేది దానిక గమమైన అనుభూతి కవితాను సూడేశాలూ, లక్ష్యం యచ్చే 'వని' నిర్వహిస్తే, అనుభూతి కవితా ఆనందాన్ని, జీవితా నందాన్ని, కేవల జీవితదా ద్వారా మనిషి పొందే ఆనందాన్ని నిర్దిష్టం చేసే 'మల'

'కళ కళ కోసమే' అన్న సిద్ధాంతం గాఢద్యోపాసనకు, కళకు (ఎంటిసిజమ్) సాక్షుడించినది. అందులో బౌద్ధ వియమ విబుధులూ, సగస్కారం, సంప్రదాయం చాలా ఉన్నాయి. అవేమీ లేని - ముఖ్యంగా సంప్రదాయం సోకని - కవిత్వం అనుభూతి కవిత్వం

అనుభూతి కవితగా గుర్తుపట్టడానికి ప్రధానమైన లక్షణం: కవిత చదివిన రిగ్నాత మిగిలేది ఒక సందేశం, ఒక భావం, ఒక ఎక్కిపరిగా కాకుండా కేవల అనిర్దిష్టమైన అనుభూతి కావాలి. అది పోలిక ద్వారా, ఉపమాల అగ్గికిల ద్వారా, ఇంద్రియ సందేహన చేస్తూ చేసే రిగ్నాత కావచ్చు - కాని అందులోని సవ్యత వ్యాధి నూని వాచ్చుకొనే అనిర్వచనీయమైన, అనిర్దిష్టమైన అనుభూతిగా మిగలా ఇస్మాయిల్ గ్రామఫోన్ రికార్డు, టీ కప్పు, ప్లేయింగ్ మే, సిసా, గాడిద, ఫ్యానుకింగ్ లోకా, అవి, చె, కోగిన మూడిమి, గోళికాయలు, మిథాను గేలవంటి కీర్తి రో వ్రాసి ఎదా ఎక్కొక్కటి ఒక ప్రయత్నికాను భూతికి అయ్యి, దీనిని ఆ గిరి ఆనందాన్ని క్రింద పై న్నాయి మర్రిణ, సిద్ధాంత ఎక్కడా కనిపించదు.

ఇస్మాయిల్ కీర్తి పదచిత్రాలతో, భావసంక్షిప్తతతో కూడిన ఇమేజిక్కి అన్నయ క్లిష్టత - ప్రతీకవాదుల సంప్రదాయానికి సంబంధించినది - ఎక్కడా కనిపించదు. స ప్రదాయం కాలపవిత్రవాది ద్వాయం ఎక్కడా సోకవు.

- తే మరోవైపువిక పిద్ధాంతాలనూ, సందేహాన్ని చేరవేసే దుకు
 క ఆస్తిత్వం అనుభూతివి ఎంతగా విమూర్తంగా అవిష్క
 రించి స్పష్టతకలదు శ్రీరామకర్మ కవితల్లో రచిస్తాయి
 'దీనిని చాలామూ మత్తని ఎలకూ ఎంతెంత చూ ల? నా
 అస్తిత్వం విడువ కొండ అలాగన చొట్టమొప్పుగా నిలిచిన
 బ్రహ్మరాని తీరు! రోయ నా మౌనం" (రోయ) అంటాడు.

బాగంగాధర్ తిలక్ రచనలు కాన్నింటికో ప్రారంభ
మైన అనుభూతి కవిత్వ, ఇస్కాయర్, శ్రీకాంతశర్మ కవిత్వలో
ఒక స్పష్టమైన కవిత్వ విప్లవంగా రూపుదిద్దుకొని, రహస్య, చివ
పీఠభద్రుడు, శిఖామణి వంటి యువకవుల్లో వికాసం చెందుతూ,
తెలుగు కవిత్వం యొక్క నవనవోన్మేషిత్యాన్ని విరూపిస్తున్నది.

నే నె వ ర్ని...?!

శ్రీ విఠేశ్వర నాగభూషణాచార్య

మా సరిక హృదోగపు పొరల్లో పెరిగిన
అనాధను
మత్తిష్కపు నరాల్లో పాశే కంఠుతో ఆరోచిస్తే
పనిరాన బెర్గున్న కా చ్చు బాబు
నన్నవ అనాలు పట్టలేరు
ఎంగిలి దు ఎల స్థలు
2 మ్రోక్క జీని తెరచ మర
ఈ శిశువు పా ల ఒప్ప కోవాలి
హ య నే ఉంచుకోవా
దీ వ ప
భ
గ ర భి ల
గ తు కొవల
ర
0 కుం న్ననాం చూస్తున్నపు
వ 3 ఎల కొసన?
నా మంత దు కున్న దోసిల్లు రింగులు మార్చాయ్
అకోబరు

జవనశ్వాలున్నంతవరకు అరచేతి బొంగరంలా
అడించుకున్న పందికొక్కుల కక్కల్లేను
చివరి నేనెవరి కక్కరకొస్తాను వేస్తా?
పిలిచింది నా శరీరాన్ని నిలుపుదోపిడి చేసే
కార్ల దుర్లు అహ్వోస్తాయి
నా శరీరపు దురంధా భరించలేని
సజారూ అహ్వో సాయ్
నా ముత కంఠా చదగంగం
నా పాపుల చేకూర్చుకున్నా
నా లాభా దేహానా
నా విషాదా వేశార
నా కీర్తి ధీమా నా పాదాలపై
అధికారి అమ్మమ్మకు దండార
నా లాభా దేహానా నా కళ్లు
అకాశాన్ని కౌగిలించుకుంటాయి
నంద్రపు కెరటాల్లా ఎగిరిపడే జనం
నా కళ్లు అకాశంవైపు దారుల తీస్తారు.

మధుర స్మృతి

నా

నవనాడుల్ని పులకింపచేసే నీ కంఠధ్వని-
 ఉహలోకమందున్న మనసుని తట్టి పిలుస్తుంది.
 ఆ 'స్వర్గ' వ్యర్థ సుఖాల్ని ధిగమిస్తుంది
 కలవరపరచే ఆ కళ్ళు ఆకరిదప్పుల్ని మరపిస్తే
 కమలవిందైన నీ కోమల రూపాన్ని కళ్ళు-
 'రెప్పపాటు' మరిచి చూస్తే
 'మనోవ్యధ'ని విడమరిచి చెప్పుకో వాలనీ పెదాలు-
 ప్రతి గడియూ అదరులై
 'అనే మాట' వినాలనున్నట్లు 'శ్వాస' కొద్ది-
 క్షణాలు నిశ్శబ్దాన్ని భరిస్తుంది
 నీ రాక రేపిన 'అలజడి' మరో రాక కోసం-
 'ఎదురుచూపే' మిగులుతుంది.

దీపమె వెలుగుతాను

చీకటి దారిన పోయే మనిషితో
 రంగుల పూలు అశాశ్వతాలని
 నీటిబుగ్గలు దాహాన్ని తీర్చలేవని
 సర్వమానవ సౌభ్రాతృత్వ సాధన-
 'సంఘసేవ'తోనే ఆరంభమని గ్రహింపచేస్తాను
 పరిపూర్ణత, సత్ఫలత, మానవతలు
 హృదిలో స్థిరమైయున్నప్పుడు
 ఎక్కడా ఓటమి పరిహసించదని
 సమాజంలోని మారిన్యం యీషణ్మాత్రమైన చొరబడదని
 సంపూర్ణమైన, దృఢమైన విశ్వాసంతో

అక్టోబరు

వేసారిని ప్రతిగుండెనూ తట్టి వినిపిస్తాను
 చీకటిలోనే వెలుగు అవసరమని
 వెలుగే చీకటిని గెలుస్తుందని
 ఎదురుచూసి ఎర్రబడ్డ ప్రతి కంటిముందు చిత్రికరిస్తాను
 శ్రమలో, చర్మ రంధ్రాల్లోంచి ఉబికొచ్చే ప్రతి స్వేద
 బిందువూ
 గమ్యం తెలీసి జీవన సాగరంలో,
 గోరంతదీపమై మార్గదర్శకమౌతుందని తెలిచెప్తాను
 యీ బధిరమైన జగత్తులో
 మార్గాన్ని చూపే మణిదీపమై వెల్లుతాను.

(డా॥ సి. నా. రె. గార్కి కృతజ్ఞతలతో)

శ్రీ మాధవుడు మంగివూడి

BHARATHI (Monthly) ADVERTISEMENT TARIFF

Effective from 01.08.1989
 (ALL FLAT RATES)

INSIDE PAGES:

Full Page	Rs	400 00
Half Page	Rs	200 00
Quarter Page	Rs	100 00

COVER PAGES:

4th Cover	Rs	600.00
2nd or 3rd Covers	Rs.	450 00

Concessional rate for short advertisements of
 Authors & Publishers

Rs 8/- per col. cm.
 (Minimum Size 5 cm x 1 col)

LANGUAGE: Telugu

FREQUENCY: Monthly

డా॥ పెన్నా శివరామకృష్ణ

శేషేంద్ర కవిత - సామాజిక చైతన్యం

ఆర్థిక వ్యవస్థ పునాదిగా ఆయా కాలాలలో ఉండే వర్గాలను, వాటి స్వరూప స్వభావాను అవగాహన చేపికొని తన రచనలలో ప్రతిబింబింపజేసే రచయిత సామాజిక స్పృహ కలిగినవాడని చెప్పవచ్చు. వర్గసంఘర్షణను పటిష్టంగా చిత్రీకరిస్తూ, శ్రామికవర్గ వియంతృత్వ పాదనకు, పీడితవర్గంపై పు విలంబదే రచయితను సామాజిక చైతన్యం కలిగినవాడని భావించవచ్చు. 'స్పృహ అనేది హృదయసంబంధి అయితే చైతన్యం క్రియాసంబంధి.'¹

వి వి ద్ధ త

తెలుగు సాహిత్యంలో వర్గసంఘర్షణ సిద్ధాంతం అధ్యుడయ్యే కవిత్వంలో ప్రథమంగా ప్రతిబింబించింది అనాటినుండి వివిధత (డిమిట్ మెంట్) విషయంలో చర్చలు జరిగినప్పటికీ వి.ర.నం. అవతరణతో దీనికి బాగా ప్రాధాన్యం వచ్చింది.

“విప్లవ పార్టీకి సాహిత్య సాంస్కృతికరంగంలో విప్లవ మాత్రా ఉంటుంది. విప్లవాన్ని సమర్థించే రచయితలు విప్లవ రాజకీయాల ఆదేశాన్ని అంగీకరించి తీరాలి.... ప్రజల విప్లవ కార్యచరణలో భాగంగానే సాహిత్య రంగంలో ఎర్గపోరాటం చేయటం సాహిత్యంలో వివిధత. రచనతో బాటు రచయిత కూడా విప్లవోద్యమంలో భాగస్వామి కావటం వివిధత ప్రధాన లక్షణం”²

అన్నాడు త్రిపురనేని మధుసూదనరావుగారు. దీనితో రచయిత విప్లవానికి విసుగుపడు అయితే మరీ మంచిది; వివిధుడు కావటం తప్పనిసరి అనే దృక్పథం వ్యాపించింది.

“కవిత్వకాకాదు సంచూనికి దాస్యం చేయాలి. అయితే తల్లి తన సంతానానికి కేసే దాస్యంలాంటిది. ప్రజలమీద ఒక ప్రెవిలెంట్ పేటర్లో ఉండాలని తనవ పదే రాజకీయవజ్రానికి దాస్యం చేసే కవి సంచూనిన్నదూ తన కళద్వారా సేవ చేయలేడు. అలాగా పక్షంలో ఒక కార్యకర్త కాగల్గితే తప్ప మరేమీ కాలేదు. అందుకని సంకుచిత పరిధుల్లోంచి పార్టీ రాజకీయాల కుట్రలూ,

కుహకాలమంచి కవి తన కళాప్రత్యేకతల్ని నిల్పుకోవడం వల్ల సంచూనికి చేసే సేవ విశిష్టమైంది.”³

అవి భావిస్తూ వివిధతను వ్యతిరేకిస్తూ, సాహిత్య స్పృహను విస్మరించరాదనే దృక్పథం నేటి సాహిత్యవేత్తలలో బలంగానే ఉంది. ఈ దృక్పథం శేషేంద్రలో ఉద్యమమూర్తిని పొందింది. రచయిత పార్టీకి బావిసయిపోవటంవలన అభివ్రా వికారదృష్టి లోపించింది. పార్టీలలో విభేదాలు కవులను వివిధ వర్గాలుగా విడదీసినాయి, విడదీస్తున్నాయి. వస్తువైవిధ్యం నశించింది; శిల్పగీతంపై సిద్ధాంత వివరణ ఎక్కువయింది. ఇట్టి స్థితిలో కవి తన అనుభూతి పరిణామంచేత ఏ రకమయిన అధర్మాన్ని సహించలేని నాజుకుజీవి అవుతాడని అట్టి కవి వికార మనవతకు బాధ్యుడని సామాజిక చైతన్యం అచైతన్యంలో ఒక భాగమేనని కనుక కవి త్రికరణబుద్ధితో కూడిన అనుభూతికి వివిధుడు కావాలనేది శేషేంద్ర అభిమతం.

అ.ర.నం, వి.ర.నం. ఇత్యాది సాహిత్య సంస్థల విషయంలో శేషేంద్ర అభిప్రాయం గమనించదగినది. విప్లవం విషయంలో ఆయా సాహిత్య సంస్థల జనకపార్టీలయిన రాజకీయ పార్టీలతో శేషేంద్రకు ఏ విధమయిన క్లేశమూ, విభిన్న దృక్పథమూ లేదు అయినా సంస్థలు ఆయా పార్టీలకు ప్రచార సంస్థలుగా సామాజిక చైతన్యవ్యాప్తి కృషిచేస్తూ పర్జిల్లవలసిందే. కాని ఆ సంస్థలు తమకు వివిధులు కాని, లేదా సభ్యులు కాని విప్లవకవుల్ని విప్లవ నిరోధకులని నిలబంచటమూ ఇత్యాది చర్యలు సమర్థనీయం కావనేది ఆయన దృక్పథం. “ఈ సాహిత్య సదృశ సంస్థల్లో సాహిత్యకృషి, కావ్యవిప్లవ, అధ్యయనశీలము, విప్లవీక విమర్శ మొదలైన జీవతుల్య సాహిత్య లక్షణాలు తక్కువగా కనిపిస్తాయి” అన్నాడు.⁴

“కవి జ్ఞాని నైతికవి శు. సమస్త మానవాళి బాధ్యుడు. ఇంత బాధ్యత ఉన్నవాడు ఒక్క ధర్మవక్షు వినా మరెవ్వరి పక్షమూ వహించలేడు. కవి ఏ అధికార సంస్థతోను ఏ రాజకీయ వక్షంతోనూ ఐక్యం చెందలేడు. ఆ సంస్థ

తన గౌరవాన్ని సామూహిక కోల్పోయినప్పుడు దాన్ని
ఎదుర్కొంటే స్వేచ్ఛ విలువ కోడానికి. కవి అట్లా విలువ
కున్న స్వేచ్ఛ మూలంగానే చేకానికి క్షమం కలుగు
తుంది." (కవిసేన మేనిపెట్టో పుట. 256)

పార్టీలు రాజకీయాలు లేకుండా విప్లవం రాదు కావి కవి
వాటికి బావిపైతే స్వేచ్ఛ కోల్పోతాడనీ, కవి ధర్మాధర్మ విచక్ష
ణతో పర్యవరంగాలలోని లోపాలను గుణాలను ఎదుర్కొనగలిగే
విర్భుకశక్తిగా రూపొందాలని అట్టి కవి పర్యవధ వైఖ్వావిక
తరగతులకు ఎత్తైక ప్రతినిధి సాగందని పేర్కొన్నాడు.

ఈ సందర్భంలో ప్రసిద్ధ విమర్శకుడు ఎవెనెర్ ట్సన్
మాటలు గమనించదగినవి

"జెస్యూన్ కమిట్మెంట్ ఈజ్ ఓన్లీ ఫౌండ్ ఇన్ దోక్
వర్క్సు, ఇన్ విచ్ ది ఎసెన్స్ ఆఫ్ ది ఆర్టిస్ట్ ఇమేజెన్
వర్వన్ టు అడ్వాన్స్ ది కాజ్ ఆఫ్ కమ్యూనిస్ట్ ఎడ్యు
కేషన్ ఆఫ్ ది పీపుల్, దజ్ హెల్పింగ్ ది పీపుల్ అండ్
ది పార్టీ టు విత్ ఎ న్యూ లైఫ్."

వర్గ చైతన్యం :

'వక్షలు' కవితా సంపుటిలోని విశ్వమోష, జ్వాల, అవి
వార్యం, ఆత్మజ్యోతి, జీవనగంగ, ప్రపంచ మానవులు,
మృత్యుంజయులు మొదలయిన అంధికలలో ఆకలితో మరణించే
నోరు లేని నిసువుల గురించి, అధిరాంధక పీడితుల గురించి
వర్ణించినాడు. ఋతుమోషలో కూడు, గుడ్డ, నీరు లేక చరి పులి
వోక దొంగల వదారులు చేయుచునుండ ఇత్యాది పద్యాలలో ఊరి
కావల పెనుమర్రి నీడలో నె అయే దీపముగా విద్రిస్తున్న
పసిపాపల గురించి, విమోక్షాన్నత వీధులలో పలుగెత్తుతూ రిషా
లాగలేక పేసవికాగలేక దారిద్ర్య దుర్విధిని తట్టుకోలేక కన్నీరు
దెట్టు కార్మికుని గురించి వర్ణించినాడు. "వ్యధితానేక మనుష్య
బాన్సజలముల్ వరాశియై పొంగు చో నుడయించున్ సముద్ర
విప్లవము తానుచ్చె శ్రవణబోయనన్" అని విప్లవం రాకతప్పదని
అభిగ్రహించి జయము తప్పదని ఆశించాడు

"శ్రమియించే శతకోటి మానవుల కాళజ్యోతి లేదా? వి
క్రిమి బాధామయ కాళరాత్రికి ఉషశ్రీరేఖ జన్మించదా?
సమసౌభాగ్య దినంబు వచ్చి జగతి సంగ్రామ రంగములన్
రమణీయోజ్జ్వల కాంతి సౌఖ్యమయ సామ్రాజ్యంబు వర్ధిల్లదా?"
(వక్షలు, పుట-20)

నవ ప్రపంచం ఉదయిస్తుందో లేదోననే సంశయమూ వ్యక్తిం
చేసినాడు. శేషజ్యోత్స్నలో కూడా

"కాలచక్రం తిరిగి తిరిగి
జీవితాన్ని క్రాసుగా ఎనిపిని కైస్తుగా
మరిచిన ఈ రోజు
ఒక నాతనయుగ సూర్యుడు ఉదయిస్తున్నాడు
మనకొక కామకగా పట్టుకొస్తున్నాడు
ఒక నాతన యుగ గీతను
విప్లవాన్ని వీరమండలాన్ని ఉద్దోషంచే ఉచ్చైస్వరగీతను"

అని విప్లవాన్ని ఆహ్వానించినాడు వక్షలు, ఋతుమోష
ఇత్యాది గ్రంథాలలో వర్గ దృక్పథం కనిపిస్తుంది ప్రభుత్వంగా
మందే న్యాయుడులో వారంధాయి నా ఒకం నా ప్రజలు,
గొర్రెల్లా, అడ్రీపర్వం, ఆధునిక మహాభారతం మొదలయిన
కావ్యాలలో వర్గచైతన్యం, వర్గ సంపర్కాలు, సాయుధ పోరాట
తంధా వటివ్వంగా చిత్రికరింపబడింది.

దోపిడి వాస్తవికత :

రైతు అంటే ఎవరని నిర్దిష్టంగా విర్వచించుకోవటం
కష్టం. కానీ తానూ, తన కుటుంబ సభ్యులు శ్రమిస్తూ పొంత
ఉత్పత్తి సాధనాలతో వ్యవసాయం చేసే వ్యక్తై రైతు అని
చెప్పవచ్చు¹ కూరీలు (హెయిర్డ్ లేబర్) భూమిపై అధిపత్యం
కంట్రోల్ పంటి అంశాల చృష్ట్యా మరొకరకంగా విభజించుకో
వచ్చు. కూరీలను ఎక్కువగా ఒవయోగించేవాడిని ధనికరైతు
అని ప్రధానంగా తన కుటుంబశ్రమపై ఆధారపడేవాడిని మధ్య
తరగతి రైతు అని, కుటుంబం మొత్తం శ్రమను వినియోగించి
టానికీ అపసరణయినంత భూమి లేనివాడిని పేద రైతు అని
విర్వచించుకోవచ్చు ఆస్తి సంగతిధారను, ఆస్తి సామ్రాజ్యముబట్టి
కూడా వర్గీకరించుకోవచ్చు.

శేషేంద్ర కవిత్వ లో రైతు భూమిపై శాశ్వతంగా గాని
దీర్ఘకాలికంగా గానీ ఏదో ఒకరికమయిన యాజమాన్యం కలిగిన
రైతులు, పేదరైతుల ప్రతిఘటన మోస్తూ

"రైతు నాగరి మోస్తున్నాడు
క్రిస్తు శియవ మోపినట్లు"

అనేక సామాజిక సమస్యల విషయాలలో చిక్కుకొని,
దోపిడిదొంగ భూస్వాముల మరింత్రాల వలన రైతులు శ్రమ
ఫలాన్ని పొందలేకపోయినారు. దినమంతా శ్రమచేసిన రైతులు

ఎంగల తలపాగాలతో; రిక్తహస్తాలతో వెళ్ళిపోతుంటే దాన్యపు రాలు మిలియన్ల గొంతులెత్తి ఏడుస్తున్నాయి. అందుకే కాగళ్లు రైతులకు ఉత్పత్తి సాధనాలుగా కాక పద్యశిలలవుతున్నాయి; తియిపాటిటి శిలువలవుతున్నాయి

నేటి విద్యావిదానం పాలకపర్గి స్వభావాన్ని ప్రతిబింబిస్తున్నది. పాలకపర్గి ప్రభావంతో ఎక్కువన్నది భూస్వామ్య యుగపు ప్రభావాలకు లానై నేటి విద్యావిదానం ఆశాశ్రయ రిణులను పోషిస్తున్నది దళాద్దాలవాడు సాగే విద్యాభ్యాసం ప్రియతమిని వృత్తివిద్యకు మాత్రమే కాక, ఉదర పోషణకు కూడా మించి వస్తున్నది. నిడుద్యోగం, అవిద్య వ్యక్తులను నిర్మిర్యం చేస్తున్నాయి. ఈ దౌర్భాగ్య పరిస్థితుల నుద్దేశించి “మీ పరికా పుస్తకాలు పట్టుకుని పోతుంటే బాబూ మీ శిలువలు మోస్తున్న బల్బ్ క్రైస్తుల్లా కనిపిస్తాయి” అన్నాడు. (మృతుల బాగుల బుచ్చు మోత అనేకమంది పాఠశాల పిల్లలలో అంగవైకలానికి దారితీస్తున్నట్లు ఇటీవల వైద్యవిపులుల బృందం తిరిగి సర్పెలో వెల్లడయింది) నేటి వీరకాయలాంటి ఈ విద్య కూడా అందరికీ అందుబాటులో లేదు సుదీర్ఘకాలం విద్యార్థనలో గడవ లేని విరుపేడ పిల్లలు తిండి లేక బాల కార్మికులుగా మారు తున్నారు. పరికా పుస్తకాలు పట్టుకోవలసిన పనిచేతులు శ్రమకు గురి అవుతున్నాయి. ఎక్కడ పనితనం కూడా ఐతకదానికి పని చేయాలో అక్కడ నా కాళ్లు విజంగా తెగిపోయాయి అన్నాడు.

స్వతంత్ర జీవనాన్ని, శ్రమపట్ల గౌరవాన్ని లోపిపడేసే విద్య నిరర్థకమయిపోయి విద్యార్థులను గుమాస్తాలుగా తయారు చేస్తున్నది. ప్రభుత్వోద్యోగ వ్యవస్థ మనిషిని చావుబ్రతుకుల మధ్య విష్ణుయోజనం చేస్తున్నది “నీవు కాలేజీ గోడల్లోకి పోతావు అక్కడ్నించి గవర్నమెంటు గోడల్లోకి పోతావు. అక్కడ్నించి ఎన్.డూ ఎస్.డూ తిరిగిరాని గోడల్లోకి పోతావు. ఇక నీవు బ్రతికిందెప్పుడు” అన్నాడు.

పెట్టుబడిదారీ సమాజంలో నగరాల్లో పారిశ్రామిక వాడలయినా నాగరికతకు ప్రతీకలయిన నగరాలలో ప్రకృతితో పాటు మానవ ప్రకృతికూడా కలమవయిపోయింది. నగరాలలో జీవితం మోసపూరితమయిన పనుగు వందెం అయింది. వ్యాపారం మోసంగా; కుట్రలుగా, కుతంత్రాలుగా తయారియింది. అమానుషత్వానికి నిలయమయింది నగరాల స్థితి ఈ విధంగా ఉంటే గ్రామాలు ఇప్పటికీ భూస్వాముల అధికార దురహంకారానికి బలి అవుతున్నాయి. దాములు కడుపునూ భూములు దున్నుతున్నా

వరితం దక్కక బాధపడుతున్నారు గ్రామీణ శ్రామికులు. భూములను పోగొట్టుకుని శిథిలమయిన రైతాంగం కార్మికులుగా మారు తున్నారు. అందుకే విడి నా చేతికిచ్చిన విషపాత్రిక ఈ నగరం, “అరే ఇవా నగరం ఒక చంబర్ వ్యాబీ, గ్రామం ఈ దేగానికి కూరీ” అన్నాడు శేషేంద్ర. నేటి సమాజ జీవితం ఎలా తయారయిందంటే చావు నెడుర్కొనడంకంటే బ్రతుకు నెడుర్కొనడం పెద్ద సమస్య అయింది అంతకంటే భయంకర వమస్య అంతా బాగుండని అందరమూ కలిసిపాడాలి. అన్నాడు.

నా దేశం నా ప్రజలు 1975 మే నెలలో వెలువడింది. అదే సంవత్సరం దేశంలో ఎమర్జెన్సీ ప్రవేశపెట్టబడింది. ప్రజల ప్రాథమిక హక్కులు కాలరాయబడిన ఆ కాలం అంధకార యుగంగా పేర్కొనవచ్చు. వత్రికా, వాక్ స్వాతంత్ర్యాదులు నశించిపోయాయి. చైతన్యనకులయిన కవుల కలాలకు సంకెళ్లు విగింపబడినాయి కవులు నిర్బంధానికి గురయినారు. నిరంకుశత్వం తాండవం చేసిన ఆ కాలంలో (1976 జూలై) రచించబడిందే గొర్రెల్లా కావ్యం. కాని ఈ కావ్యం 1977లో కాని వెలుగు చూడ లేదు. ఎమర్జెన్సీనాటి రాజకీయ దుస్థితి, భారతదేశంలో ప్రజా స్వామ్య వ్యవస్థలోని దుర్లక్షణాలు విపులంగా విస్తృతంగా కవిత్వీకరించినాడు శేషేంద్ర

“మనుషులు తనస్సు చేసి చేసి ఒక పామును వుట్టించారు. విరివిగా ఓట్లనే ఓపటి - ఓట్స్ దాన్యపు గింజలు వేసి పెంచారు. దాని వడగ నీడల్లో హాయిగా బ్రతుకవచ్చునని ఊహించారు. ఆ పాము చట్టాలనే గుడ్లు పక్రమంగా పెడు తుంది. తరచూ తన గుడ్లు తానే తింటుంది. కానీ తన జాతిని పెంచుకుంటుంది. నాగస్వరం ఊడేవాళ్ళమందే శిరస్సు ఆడిస్తుంది లేకపోతే కస్సుమని కాటువేస్తుంది”

రాజ్యాంగబద్ధంగా ప్రజాస్వామ్యం వధించబడింది దేశంలో. ప్రభుత్వం చట్టాలనే గుడ్లు పెడుతుంది. తన చట్టాలను తానే స్వప్రయోజనాల కనుగుణంగా సవరించటమో, రద్దు చేయటమో చేస్తుంది. అంటే తన గుడ్లను తానే తింటుంది స్వార్థంతో తన ఆధిపత్యం అంగీకరించే మురాలితే ఎది ప్రయోజనకారి అవు తుంది. స్వప్రయోజనాల కోసం ఎంతటి నైచ్యానికయినా పిద్ద వదే రాజకీయ నాయకుల గురించి, బానిసలయిన ప్రజల గురించి “అనతి కాలంలోనే నాలుగు ముష్టిగింజల కోసం నాగస్వరం ఊడే తెగ తెగపెరిగింది దేశంలో: ముఝాలు మనుష్యులకు మసలే చోదే లేదిప్పుడు నా దేశంలో; ఈనాడు ఇదే నా దేశచరిత్ర.” అన్నాడు శేషేంద్ర. ప్రజాస్వామ్యం పేరు చెప్పి ఎందరి

“పోయిందే!”

మృదువైనది
కోమలమైనది

మేలుపరచబడిన అమృతాంజన్ వాడడంతో.

కోమలమైన అమృతాంజన్ ను చాలా సులభంగా
రాసుకోవచ్చు.

మృదువైన అమృతాంజన్ తో చాలా సులభంగా 'మర్తబా'
వేయవచ్చు.

తలనొప్పిలను, వొట్సు నొప్పిలను, కీళ్ళ నొప్పిలను,
కండరాల నొప్పిలను మరియు దెబ్బకులను
మేలుపరచబడిన అమృతాంజన్ మునపటికంటే అతి
త్వరితంగా వుపశమింపజేయగలదు !

మేలుపరచబడిన

అమృతాంజన్

Amritanjan Limited

మీ మోముపై చిరునవ్వులను శీఘ్రంగా- నిరీగి ఎక్కువజేయగలదు!

ప్రాణాలో తీసే ఈ దున్న వ్యవస్థలో భాగస్వాములై కాము బలి అవుతూ ఇతరులను బలి కావివ్వకూడదని" నాగవ్యసం ఈదే తీవ్రవిద్య నేర్చుకోకండి, పామును చంపే ఉన్నతవిద్య నేర్చుకోండి" అని హెచ్చరించివారు.

"దెమోక్రసీ ఈజ్ ఎ ఫిలాసఫీ ఆఫ్ లైఫ్ అండ్ నాట్ ఎ పొలిటికల్ థియరీ. దట్ ఈజ్ వై టు డివైజ్ ఎ పాటర్న్ ఆఫ్ గవర్నమెంట్ టు నెక్యూర్ దెమోక్రసీ అండ్ హోప్ టు వర్ పెయ్యుయేట్ ఇట్ క్రూ ది మిషనరీ ఆఫ్ ది గవర్నమెంట్, ఈజ్ ఎ ప్యూర్లైర్ ఎలెంట్ దెమోక్రసీ ఈజ్ హైరీ రిఫైన్డ్ బడియా ఆఫ్ ఎ మోస్ట్ పివిలైజ్డ్ హ్యూమన్ మైండ్. ఎ హోర్ మాన్ ఆఫ్ అండర్ దెవలప్డ్ అండ్ ఆన్ దెమోక్రాటిక్ పీపుల్ కెన్ మెవర్ ఫంక్షన్ దెమోక్రాటికల్ అండ్ గిన్ దెమోక్రాటిక్ అడ్మినిస్ట్రేషన్ ఈవెన్ ఇన్ దె పార్క్ ఎ దెమోక్రాటిక్ గవర్నమెంట్. ఇట్ ఈజ్ ఎ సేన్షియల్ టు అండర్ స్టాండ్ దట్ ఎ దెమోక్రాటిక్ గవర్నమెంట్ ఈజ్ ఓన్లీ ఎ ప్రాక్షన్ ఆఫ్ ఎ వైడర్ స్కేప్ ఆఫ్ హ్యూమన్ లైఫ్ అండ్ అనలైస్ ది స్కేప్ ఇట్ పెర్స్ ఈజ్ దెమోక్రాటిక్, ది మియర్ పార్క్ ఆఫ్ ఎ గవర్నమెంట్ విర్ నాట్ ఫైండ్ ఎ మీటియమ్ టు లైఫ్."

(రక్తరేఖ. పుట-115)

ప్రజాస్వామ్యం ఒక జీవితకర్తవ్యమే తప్ప రాజకీయ విద్వాంసం కాదు. ఒక ప్రభుత్వ విధానాన్ని ఏర్పరచి దానిద్వారా ప్రజాస్వామ్యాన్ని సాధించాలనుకోవటం వ్యర్థ ప్రయత్నమే. నాగరికుడయిన మేధావియొక్క పరివర్తనయిన ఈహా ప్రజాస్వామ్యం. విరక్షరాస్యత ప్రబలంగా ఉన్నచోట ప్రజాస్వామ్యం పార్థకం కావాలనుకోవటం ఎగటి కలే. "ప్రపంచ వటంమీద నా దేహాన్ని వేలుముద్రలా వేళాడు" అన్నాడు.

"అపెంట్లీ మనమే కదలాము అకాదమీలు విలబెడతాము జాతి కీర్తికి మనమే గాంగోపురాలు శేషతాము, వాణ్ని కుర్చీలో కూర్చోబెడతాము మనం వాడి ఇటుకల కింద వరిగి చస్తాము"

ప్రజలు ఎవరికి ఆధికారాన్ని అప్పగిస్తారో వారే ప్రజల పాలిటి శత్రువులవుతున్నారు. ఈ వ్యవస్థలో ఏది సక్రమంగా లేకపోయినా ఎన్నికలు మాత్రం విరవ్యహితమైనవి. అధికారాన్ని ఆశించేవారికి కావాల్సినది ఓట్లు తమక అలేదు. దేశం మీదే

మిచ్చింది మీరెగరేసే జండా ఏమి తెచ్చింది, బదేళ్ళ కొకపారి ఓట్లు, ఆ మధ్యలో కువికిపాట్లు పారితుల పీడకుల వ్యాపార వ్యవస్థలో మనిషి మనిషిగా కాక మనిషి ఒక ఓటుగా పరిగణించబడుతున్నాడు.

"ఈ దేశంలో వంగేవాడికి ఒంగి నలాం చేసేవాడు పుడు తున్నాడు. జాగ్రత్త...వాణ్ని చంపేయండి, పాములు వంటకటవే చస్తాయి. అసలు వాణ్ని మాతృగర్భంలోనే పవిత్రపాత్ర పంపించండి. ఈ దేశపు గారి పీల్చడానికి గానీ, ఈ దేశపు నీరు తాగడానికిగానీ, వాడికి హక్కు లేదు."

ఈ దేశంలో ప్రజాస్వామ్యం శాశ్వతంగా మిగిలిపోవటానికి బ్రతుకు దావుకు వర్యావదంగా మారటానికి కారణం ప్రజలలోని దానిన మనస్తత్వం, విశ్వాసం. తర తరాలుగా ప్రజల రక్తంలో జీర్ణమయిన దానిన మనస్తత్వమే మన శత్రువు. "ఏ శత్రువు నీ బయట లేడు, నీ శత్రువు నీలో ఉన్న దానినత్వమే. ఇక్కడ ఏ చెరసాల లేదు. ఇండియాకంటే పెద్ద చెరసాల లేదు" అన్నాడు.

"స్వేచ్ఛ మనిషికి మొదటికావాలి. అది నీ రక్తపు నదీన కాదు. భూమినించి నీవు నీ చివరి అడుగు తీసేవరకు విలుపుకోవలసిన ఒకే రక్తం"

నా దేశం నా ప్రజలు పుట - 46

దానిన మనస్తత్వం వలననే వ్యక్తి అన్ని రంగాలలో సహజమయిన స్వేచ్ఛను కోల్పోతున్నాడు. ఉత్పత్తి సాధనాల మీద, ఉత్పాదక-వస్తువులమీద క్రామికుడికి ఆధిపత్యం లేదు. "మళ్ళీ స్వేచ్ఛ ఈ దేశంలో తిండి లేనిదై గడ్డి తిని బ్రతుకు తోంది" (గొ. పు. 54) స్వేచ్ఛ ఒకరు ఇస్తే వచ్చేది కాదు. దానంతటా పోయేది కాదు. సహజమయిన మన స్వేచ్ఛను మన గుర్తించినప్పుడే మన హక్కులను విలబెట్టుకోవటానికి ప్రయత్నిస్తాము.

"చ-వి కొండల్లో పారేసిన వాడి శరీరం

రాగం కోసం విగించిన పిడేలులా వడి ఉంది ..."

— "అడవిలో నీకోసం మరణించిన ఆ పీరుడికి

ఎవడు కట్టగలడు ఎత్తయిన సమాధి...."

— "నా అశ్రువులే వాడిమీద రాలుతున్న పూలు"

—“ఎవడు అడవిలో వదింపబడ్డాడో
వాడే అకాశాన్ని పెరిగిస్తాడు
మన కన్నుల్లో సాక్షన రేఖలు గీస్తాడు”

—“తమ్ముడు అడవిలోకి వెళ్ళి
మిళ్ళి రాకపోతే
తడి కన్నులతో విరిక్షించకు
నా దేశమంతా వాడి విశ్వరూపమే
మరచిపోకు మరణించిన వీరుడు
ఈ ధరిత్రికి ఒక కొత్త నక్షత్రం....”

ఎన్.కొండర్ల పేరుతో జరిగే అమానుష కృత్యాలను గురించి పై విధంగా పేర్కొన్నాడు.

ఈ వ్యవస్థలో క్రామికుని ఉత్పత్తి నాశనాలకు, ఉత్పాదక వస్తువులకే కాదు, క్రామికుని బ్రతుకుకు కూడా రక్షణ లేదు. ఈ బూర్జువా రాజకీయ వ్యవస్థ దురాచారాలకు అంతులేదు. చంపి కొండల్లో పారేస్తుంది. చెట్లకు కట్టి ఉరి తీస్తుంది. ఇలాంటి అకృత్యాలను చూపి వెనకడుగు వేయవద్దని మరణించిన కర్మ వీరులే మన తక్షణ కర్తవ్యాన్ని నిర్దేశిస్తున్నారని మన కన్నుల్లో సాహసరేఖలు గీస్తారని అన్నాడు.

“దాములెందుకు కడుతున్నాన్తో భూములెందుకు దున్ను
తున్నాన్తో నాకే తెలిదు నా బ్రతుకొక మన్నా కానీ
వదుస్తున్నా” బా.నా. పు-22.

దాములు కడుతున్నా, భూములు దున్నుతున్నా ఏ రకంగా క్రమించినా వండిందంతా చూస్తూ దూరంగా కూర్చుంటున్నాడు క్రామికుడు. విస్ఫారంగా బ్రతుకు గడుపుతున్నాడు. కవీనం చెట్టులా ఉన్నా ఏడాదికి ఒక వసంతమయినా వచ్చేది. మనిషయి ఉండి అన్ని సుఖాలకు దూరమవుతున్నాడు.

—“ఉదయించే సూర్యుడిని ఊడబీకి వచ్చిమాడ్రికి విసి
రేస్తున్నారీ. మహాగ్ర దౌర్జన్యంతో.... కానీ నా ప్రజలు
చేతులు ముడుచుకుని కూర్చోవి ఉన్నారు.”

—“అరే ఈ గుంపుకు ఎలా మేల్కొనాలో తెలిదు.
ఎలా బాహువులు జాపి తన ఇనవకాళ్లు ఇలాతలం మీద
మోపాలో తెలిదు.”

ప్రత్యక్షంగా పరోక్షంగా జరుగుతున్న అక్రమాలను దోపిడీలను గమనించలేకపోతున్నాడు. ఈ మట్టి శక్తిని తమ శక్తిని తెలుసుకోలేకపోతున్నాడు. తాము నిర్జైతన్యపు నిద్రలో

ఉన్నారని తెలిదు. సరి అయిన నాయకత్వం లేక ఎలా ఉద్యమించాలో తెలిదు. ఇక్కడ ప్రతిదీ వరాయాకరణకు గురవు తున్నది. ఎవరు ఈ దేశాన్ని చేస్తారో, ఎవరు ప్రజల చరిత్రను వ్రాస్తారో, ఎవరు ప్రజల స్వప్నాల్ని నెరవేగస్తారో అ క్రామికునిలో నిస్తల్లిత అవహించింది. ఈ పరిస్థితి రాళ్ళుడిగా కాదని ఎది సకేస్తుందని “బాబూ నదిలో ఇవాళ మే (తా మునిగిపోతే పోవచ్చు కానీ రేపు ఏదే సముద్రంలో మునిగిపోయే రోజు బాదా రాకపోదు” (గొ.పు.26) అని హెచ్చరించినాడు. వర్గచైతన్యాన్ని ప్రేరేపిస్తూ “చెమట పరిమళమే వాళ్ళ పవిత్ర శరీరాలనుంచి మానవజ్ఞాన త్రవ్వితీయూ” అన్నాడు. ‘వర్గచైతన్యానికి ఈ కవి పెట్టిన పేరే మానవజ్ఞాన’

తిరుగుబాటు శక్తిని కోల్పోతున్న జాతిని పై నీ “తమ్ముడా నీ గాయాల చైతన్యాన్ని చూడలేకున్నాను. కానీ నీ అత్య తిరగబడం అనే నా బాధ” (గొ.పు.30) అన్నాడు.

“ఇక్కడ దున్నుతున్న ఓ అన్నా నీవు ఒంటరివాడవు కావు....ఈ రాళ్లలో నీవు పెట్టిన ప్రతి అడుగు కలిపే సోదరుడు మరొకడున్నాడని మరచిపోకు ఈ భూగోళం మీద ఇరాక్ లో, ఇరాన్ లో, మెక్సికో లో, మంగో రియాలో....”

క్రామికుడు తిరుగుబాటు చేస్తే ఈ వ్యవస్థ నశించి తీరు తుందని, దోపిడీ కరుగుబాటు ప్రపంచ వ్యాప్తమయినదేననీ, ప్రపంచ క్రామికులలో తానొకడనే భావనను కలిగిస్తూ ఉద్యమ మూర్తిని కలిగించినాడు కవి.

“మనిషి నగరంలో వందలాది మనుషులెందరున్నా కాలావిదే పై చేయి. దాని గొంతే వినిపిస్తుంది మనిషి చేసిన అన్ని పురియన్ల గొంతులా అదిగమించి కోటాను కోట్ల గడియారాల్లో దాని ఉగ్రహస్తాల వేళ్లు ప్రద ర్శిస్తుంది. క్రూరంగా నొక్కివేస్తుంది. మనిషి గొంతును తన అనివార్యపు చేతులతో”

క్రామికుడు ఎప్పుడూ ఉత్పత్తి సంబంధాలలోని వైరుధ్యా లకు బలి అవుతున్నాడు. పెట్టుబడిదారుల వ్యాపార ఖతంక్రాలలో చిక్కుకుంటున్నాడు. ప్రభుత్వ శాసనాలు పెట్టుబడిదారులకు అధియ హస్తాలయి క్రామికుల గొంతు ములిమేస్తున్నాయి. అన్ని వ్యవస్థలలో అనుమితంగా ప్రవహిస్తూ మనిషి జీవితాన్ని యాంత్రికంగా తయారుచేస్తున్న అధికార వర్గంపై తిరుగుబాటుకు పురికొల్పుతున్నాడు కవి.

కవి శ్రామికునిలో వర్గచైతన్యాన్ని తాగ్మతిని కలిగించటంతోబాటు, మధ్యతరగతి వర్గానికి శ్రామిక విప్లవ సామర్యాలను కలిగిస్తున్నాడు. శ్రామికేతరులలో మధ్యతరగతి వర్గం శ్రామికుల తిరుగుబాటులో విప్లవకమయిన పాత్రను వహిస్తుంది. మధ్యతరగతి వర్గం కూడా పీడితులే కనుక తాము వర్గచైతన్యాన్ని కలిగి ఉండి విప్లవ వైఖ్యానికాది రంగాలలో ముందున్న తాము శ్రామికులలోని విరుత్సాహాన్ని సారద్రోలుతూ, వారిలో సోదర భావాన్ని కలిగి ఉండాలన్న ఉద్దేశంతో “నీకు తిండిగింజలు ఎలా వస్తున్నాయో తెలుసా, ఈ నేల ఎవరు దున్నుతున్నారో తెలుసా....మట్టికత్తి అవగాహన చేసుకో విద్వా” అన్నారు.

“ధనమనగా ఒక మానవత్వమే దాన్ని మలచుచే ధర్మంరా! కనుక ధనికులనూ అధికారులనూ ద్వేషించే ఈ నేర్పు మూలా!”

శ్రామికులు కోల్పోయిన స్వేచ్ఛను సాధించుకోవాలంటే అధర్మవతులమీద ద్వేషం కలగాలి. ద్వేషం తీవ్రతరమయితే క్రోధంగా ప్రవర్తిస్తుంది. చైతన్యం లేనివాడికి పీడన స్వభావం అర్థం కాదు. ఎవరికో బానిసగా ఉండి సుఖిస్తున్నామని భయపడేవాడికి పీడకునిమీద ద్వేషం ఉండదు. అందుకే నవ్వు మొహాని రాసినవాళ్ళను చూస్తే నా చెయ్యి దాంబుకోసం వెతుకుతుంది అన్నారు. మొదట శత్రువు ఎవరో తెలియాలి. తరువాత వాడిమీద ద్వేషం కలగాలి. ఎవరిలో శత్రువుమీద ద్వేషం పెరిగినప్పుడే తిరుగుబాటు సఫలమవుతుంది. కనుక ద్వేషించటం కూడా ఈ సందర్భంలో కళే. “ద్వేషించే విద్య నేర్చుకోగిడి. ద్వేషం ఎంత వనిత్రసుయ్యక పస్తువో బోధించనీండి, ద్వేషించడానికి కావలసిన స్పృహని నా రక్తంతో దానం చెయ్యనీండి.”

“వినండి వాడు మన విజయమైన శత్రువు. నా గుండెల్లో బిగించిన క్రూర రాక్షసులందరినీ వాడిమీదికి విడుదల చేస్తాను వాడి విధ్వంసం కోసమే విద్రావ మేల్కొంటాను.”

ఆ క్రూర రాక్షసులలో “కడు ద్వేషం, మరొకడు పగ, ఇంకొకడు విధ్వంసం చెప్పే హింస, ఇవన్నీ యీ వ్యవస్థ అనే ఏకమన్నా చంపాలి. అప్పుడే యీ దేశంలో ప్రజలు స్వేచ్ఛతో ఉండగలుగుతారు. అందుకే ద్వేషరాక్షసుడిని ఎంతో వనిత్రసుయ్యవారుగా కవి చెబుతున్నాడు. ప్రజాతాళి కాపాడే సమయంలో గరళమయినా అనాదరణీయం కాదు; యీ దృష్టితోనే కవి ఇక్కడ ద్వేషాన్ని ప్రబోధిస్తున్నాడు.¹⁰

* * *

విప్లవ వివరణలే ప్రజలను చైతన్యవంతులను చేయలేవు. కళా సాంస్కృతిక రంగాలు ప్రజలను చైతన్యవంతులను చేయటంలో ప్రధానపాత్ర వహిస్తాయి. ఒక విప్లవ గ్రంథం చేయలేని ఏదీ ఒక విప్లవ ప్రక్రియ సులభంగా చేయగలుగుతుంది. సామాజిక చైతన్యం కలిగిన కళాకారుడు వర్ణాత్మక వా ప్రజలకు అంకితం కావాలనే స్పృహ శేషేంద్రలో కనిపిస్తుంది. నా గొంతు ప్రజల కంకితం చేశాను అన్నారు. ఆదిమకాలంనుండి కవి అధర్మ-వ్యతిరేకంగా ఉంటూ ఆ యుగధర్మాన్ని, ఆధర్మాన్ని ప్రబోధిస్తూనే ఉన్నాడు. ఆ విధమయిన ‘వైఖ్యానిక చైతన్యం’, ‘మానవ చరిత్రకు తెలివైన ఏ హద్దులూ తెలివి లేక ద్రిమ్మరి అన్ని కాలాలలో అన్ని దేశాలలో అచైతన్యం ఉంటుంది.

“నా అవయవాలకు నీచంగా వంగే భంగిమలు తెలివు. నేను సత్యాగ్రహి, నా కళ్ళు శరీరాన్ని దగ్ధం చేసుకుని తన పాపానికి ద్రవంగా ప్రవహిస్తున్నాను.”

విప్లవ ఆయన కవి పీడకవర్గం చూపే ఆశలకు, అపకారాలకు లొంగిపోకుండా సత్యాన్ని అవిష్కరించటానికి తానికి తన గొంతును అంకితం చేయాలి.

“నేను యింట్లోనుంచే నేను వచ్చాను అలాంటి వంచి పెట్టడానికి, అరస్తున్నాను అర్పిని తరిమేద్దామని రండి నానో నా ప్రజలారా రండి”

అలా “నే నాయకుడయి ప్రజలముందు విలించినాడు. ‘పొంత పాట పదిలేసి ప్రజల పాట పాడాలనీ, వడ్డాల బిందూకులు ఓలించి జేగల్లా రండి’ అని “నీ యుద్ధాగ్నులు నీ దేశపు యుద్ధాగ్నుల్లో కలపాలి....పొంత గోడల్ని చాటి రండి ప్రజా సముద్ర తరంగాల్లో క్రీడిద్దాం రండి” అని సోదర శత్రులను, “మన ఉషస్సును పాతిపెట్టి మన దేశంలో మనల్ని బానిసలు చేసిన వాళ్ళ ప్రాణవాయువులు పీలుద్దాం పదండి” అని ప్రజలందరినీ ఆహ్వానించినాడు; తాను వారిలో లీనమయినాడు.

పా యు టి పో రా ట మార్గం :

“వ్యధితానేక మమషా బాష్ప జలము వారాశియై పోంగుచో మదయించున సముద్ర గ్ర విప్లవము” (1951) అని, “వరద వచ్చిందోయి వరద వచ్చింది....పాతకోటలు తాకి వగల గొట్టింది” (1952) అంటూ సాగిన ఆరింబడికలోని కవిత్వంలో అత్యుదయ భావన స్పష్టంగా గోచరిస్తుంది. సుమారుగా 1972 వరకు శేషేంద్ర సాహిత్యంలో అత్యుదయం ఒక అంశగా మూత్రమే కనిపిస్తుంది. “ఏరస్తా యుద్ధాలు చేస్తుందో ప్రజాతాళి

అటవంతుల్లా విపరేస్తుందో, గెలుస్తుందో ఓరుతుందో, కానీ ముందుకు పోతుందో అదే నా రస్తా" అంటూ మండేమూర్కుడుతో తన కవితా ప్రస్థానాన్ని విప్లవంపై పు సాగించినాడు. ఈ ఏడాది మొలిచిన పైర్లకు దుఃఖం తీరకపోతే, వచ్చే ఏడాది చట్టి కొడ వళ్ళు వట్టుకున్న పిడికిళ్ళే మొలుస్తాయి. అని మండేమూర్కుడు లోనే సాయుధ పోరాటమే విప్లవానికి మార్గమని సూచించినాడు. నా దేశం నా ప్రజలు, గొర్రెల్లా తడితర కావ్యాలలో సాయుధ పోరాటాన్ని మరింత స్పష్టంగా నిర్దిష్టంగా తీవ్రంగా ప్రభోదించి నాడు.

సాహిత్యం ప్రజల ఉద్యమాల వంటిపెట్టుకుని నడవాలనీ, ప్రజల ఉద్యమాలు కనబడనంతగా సాహిత్యపు కళ్ళు మూసుకు పోగూడదని చెప్పినాడు శేషేంద్ర.¹¹ అయినప్పటికీ ఆయన కవి త్వంపై సమకాలంలో జరిగిన, జరుగుతున్న సాయుధ పోరాటాల ప్రత్యక్ష ప్రభావం కనిపించదు. సాయుధ పోరాట మార్గాన్ని సుస రించే వామపక్ష రాజకీయ పార్టీలతోగాని వాటి అనుబంధ సాంస్కృతిక సంస్థలతోగాని శేషేంద్ర ప్రత్యక్ష సంబంధం కలిగి ఉండకపోవటం కూడా ఇందుకు కారణం కావచ్చు. విస్తృత మయిన కమ్యూనిస్టు పద్ధంతాపగాహన, శ్రీకాకుళం, వడ్డలూరి మొదలయిన ప్రాంతాలలో జరిగిన సాయుధ తిరుగుబాట్ల పరోక్ష ప్రభావం శేషేంద్ర సాయుధ పోరాటాన్ని ప్రభోదించడానికి కారణాలని చెప్పవచ్చు.

“నా కవిత్వం ఏ తెండాను ఎగరేయదు కాని నా చేతులు నా చేకపు బద్దాలు” (ఆ.భా. పు.94) “రష్యా కాదు చైనా కాదు విప్లవం మాత్రం అజరామరం” (ఆ.భా. పు.161) అవటంలో శేషేంద్ర కవిత్వం అన్ని సిద్ధాంతాలకు అతీతమయినదని అర్థం కాదు. ఏ ఒక్క రాజకీయ పార్టీకి తన కవిత్వం ప్రచారం కాదని అర్థం. పీడిత ప్రజల విముక్తే తన కవిత్వ ద్యేయమని ఎప్పటి కప్పుడు తిరుగుబాటు ద్వారా ప్రజలు ఉన్న వ్యవస్థనుండి ఉత్తమ వ్యవస్థపై పు ప్రయాణిస్తారని అన్నాడు. అందుకే నేను మాత్రం అభ్యుదయ కవిత్వం కాదు విప్లవ కవిత్వంపై పే మొగ్గుకాను (ర.రే. పు.87) అన్నాడు.

తనకు సామాన్యుల జీవితాలతో పరిచయం లేదనే విమర్శ మద్దేశించి శేషేంద్ర ఇలా అన్నాడు. “ముప్పివర్ కమీషనర్ గా మున్నె అయిదేళ్ళపాటు నొకరీ చేశాను. మురికివాడల్లో తిరిగాను. పేదలపొట్లు చూశాను. జీవితపు తుకతుకలు చూశాను. ఎన్నో అవమానాలకు అన్యాయాలకు గురి అయ్యాను. అమాయాగ్రస్తుల

ద్యేషాలకు బలి అయ్యాను. నాకు ప్రజలతో సంబంధ బాంధ వ్యాలు లేవంటే ఏమనా?”¹²

కార్మిక కర్షక పీడిత తాడిత ప్రజల జీవితంలో మాడ్కూ మాడ్కూకాల వివరణలు శేషేంద్ర కవిత్వంలో కనిపించవు. శేషేంద్రది ప్రధానంగా ప్రతీకాత్మక రైలి కనుక ఆయా ప్రజా జీవితాల సారాంశాలు, పీడకవర్గంపట్ల క్రోధం ఆయన కవిత్వంలో ప్రముఖంగా కనిపిస్తుంది.

“ఐ రిమెంబర్ ఆఫ్ యాన్ అతేషన్ వెన్ హి రెడ అటాట్ గెనోనైడ్ ఇన్ వియత్నాం అండ్ హాడ్ టు టేక్ ఎ ప్లీసింగ్ టాల్డెట్ టు ప్లీవ్ దద్ వైట్. హి ఈక్ ఆల్ట్రా-సెన్సిటివ్ టు పీపుల్ అండ్ పిట్టయేషన్స్. ఓన్ మినిట్ హి మెల్ట్స్ ఇన్ టు ఎ పీ, అనదర్ హి స్టాండ్స్ వారిడ్ రైర్ ఎ హిర్, సైలెంట్. అండ్ ఎద్ అనదర్ మూమోట్ థ్లోస్ రైర్ ఎ వాయిరెంట్ విగ్. నెవర్ రిమెయిన్స్ ఎట్ ది సేమ్ పాయింట్ రైక్ ఎ రివర్. ఐ నో ఐ హావ్ మారీడ్ ఎ గ్రేట్ స్టార్క్”¹³

శేష ప్రజలపట్ల సానుభూతి, వారి విముక్తి విషయంలో ఆతురత, పీడితలపట్ల ఆవేశం ఆయన అణువణువునా వ్యాపించి ఉన్నాయని అంటూ శ్రీమతి ఇందిరాదేవి ధనరాజ్ గిర్ చెప్పిన పై సంఘటన శేషేంద్ర మనస్తత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది.

“ఒక చెట్టుగనక పర్వతాగ్రానికి శేకవేస్తే చెట్లు గుంపులు గుంపులుగా పస్తాయి...తిరస్కార సూచకంగా తలుపులు దూరాలు ద్వారబంధాలు కుప్పీలు బల్లలు అన్నీ చెట్లుగా మారి బయటకు వచ్చేస్తాయి....దానివల్ని తయారుచేసే కర్మాగారాలు కూలిపోతాయి. కర్మ అగి పోతుంది కర్త మారిపోతాడు.”

పై వాక్యాలు చెట్టును క్రామికునిగా సంకేతిస్తూ చెప్పినవి. కార్మికులు క్రామికులు తమకు జరుగుతున్న అన్యాయాలకు తిర స్కార సూచకంగా వదిలి వ్రంభింపజేస్తే ఉత్పత్తులు అగి పోతాయి. సమాజం అల్లకల్లోల మవుతుంది. అది తిరుగుబాటుకు సమయం అని సూచించినాడు. ఇక్కడ జీవితం కుళ్లిన పండులా శిధిలమైపోయింది. విషవృక్షంలాంటి వ్యవస్థను నిర్మూలించక తప్పదు.

“ప్రపంచంలోని వివిధ ప్రాంతాలలో తిరుగాడే దేశాధిపతి. విప్లవం మన వీధిక్కుడా వస్తుంది. వసివిల్లలు విద్రలో బాంబుల కోసం కలలు కనే రోజు వస్తుంది.” శ్రమజీవమల గొంతు సులిమే అధర్మవరులను నశింపజేయడం అమలిన హింసే నని, పవిత్ర హింసేనని చెప్పి అలాంటి క్రియాశక్తిని గొర్రిల్లాగా సంకేతించినాడు. గొర్రిల్లాలో శేషేంద్ర క్రోధాదులు స్వరంతో వర్గరహిత సమాజ స్థాపనను స్పష్టంగా సూచించినాడు.

ఈ తిరుగుబాటుకు తటస్థవాదులు చైతన్యం లేనివారు బీబువులు పనికిరారు. ప్రాణాలు అటంకుల్లా విపరీయగరిగినవారే విప్లవాన్ని తేగలరు. దారిబాడుగునా గుండె నెత్తురులు తర్చులు చేస్తేనే కలలుగనే మరో ప్రపంచం సృష్టించుకోగలం. కవి ప్రజానాయకుడుగా రూపొంది ప్రతి ఒక్కరితో ఈ విధంగా అన్నాడు.

“వస్తున్నాను నీ గుమ్మం తొక్కి నీ ప్రాణం చండా అడగడానికి మన దేశపు వీధుల్లో రాటోయే రక్తప్రవాహాల మహోత్సవాల కోసం ఇంత భయంకర గ్రీష్మాన్ని ఒక విననకర్రతో విసిరి పారేద్దామనుకున్నాడేమో..... ఎన్ని మైళ్లు అవి కాదు ఎన్ని శవాలు ముందుకు పోయిందో మన ఉద్యమం కొలుచుకో”

ఈ పెట్టుబడిదారీ సమాజం అనే గ్రీష్మాన్ని ఒక చిన్న ఉద్యమంలాంటి విననకర్రతో పారద్రోలలేము. తీవ్రతరమయిన హింసాత్మకమయిన విప్లవమే శరణ్యం. ఉద్యమంలో ఎంత త్యాగం చేయగలననేదే కాదు, ఎంతమంది పీడకులను నాశనం చేయగలిగావనే దానిమీదనే ఉద్యమ ఫలితం ఆధారపడి ఉంటుందన్నాడు.

శ్రమించే కందలు రోగ్గెల సమాధులు కావని తెలిపి “ఆకలికి అడ్డొచ్చినవాళ్ళని ఆహూతి చేయడం ధర్మమేనని నాగరకత, మానవతలను నిలబెట్టడం కోసం చేసే హింస హింస కాదని అన్నాడు. “నీ చేపుడు నీ కుపాకీ కందల్లోనే విదురిస్తున్నాడు. అది పేలిన శబ్దం నీ చుట్టూ సుడి తిరిగితే ఒక గుడిగా పెరిగితే అప్పుడు నీ యుగం దిగివస్తుంది భూతలం మీదకి.” సామాజిక వైరుధ్యాలు నశించి సమానత్వం ఏర్పించడానికి మార్క్సిజమే పరిష్కారమని సాయుధ పోరాటమే మార్గమని ధృఢంగా చెబుతోంది శేషేంద్ర కవిత్వం.

శిశు వాత్సల్యం :-

పాపం పుణ్యం ప్రపంచమార్గం కష్టం సౌఖ్యం తెలియని శిశుమనస్తత్వానికి కవి మనస్తత్వానికి సామ్యమైంది. “ఎ చైల్డ్స్ థింకింగ్ ఈజ్ ఆర్ వేస్ అసోసియేటివ్; హి థింక్స్ ఇన్ కంపారిజన్స్, ఇన్ ఇమేజెస్, దట్ ఆర్ అఫెన్ సో ఫావిఫుల్ అండ్ అనెక్స్ పెక్టెడ్ దట్ గ్రోన్ అవ్ ఎలాన్ ఫెయిర్ లు అండర్ స్టాండ్ డెమ్”¹⁴ అన్నట్లు కార్యకారణ సంబంధాలు అవగాహన లేని శిశువులు ప్రకృతిలోని అంశాలకు, సన్నివేశాలకు ఏ విధంగా అనుకూతి పొందుతారో, వ్యక్తీకరిస్తారో కవి కూడా అదే విధంగా వర్ణించిస్తాడు. “కవిగా ఈ రోకానికి వచ్చిన ఒక శిశువు ప్రతి వస్తువునుంచీ ఎంతో కొంత కవితను పిండుకుంటాడు” అన్నాడు శేషేంద్ర. (శే. జ్యో. పు.) సూర్యాస్తమయాన్ని చూసి పిల్లవాడు “సూర్యుడు విశ్రాంతి తీసుకోవడానికి వెళ్ళిపోయాడు” అని, తీవ్రమయిన మార్మరశ్మిని చూసి “సూర్యుడు నివృత్తజాలు చల్లుకున్నాడు” అని, నీటిబిందువులు ఆవిరయిపోతాన్ని గమనించి “ఈ చిన్న నీటిబిందువుల్ని సూర్యుడు తాగేస్తున్నాడు” అని అంటాడు. ఈ వాక్యాలలోవెనే పిల్లల అనుకూతినుండి వచ్చే వాక్యాలలో ఎన్నో భావచిత్రాలు కవిపిస్తుంటాయి. అందుకే పిల్లవాని ప్రపంచ దర్శనం అద్వితీయం అన్నాడు సుహోష్టిన్ స్కీ.¹⁵ కవి వస్తువుల బాహ్య దర్శనంతో తృప్తిపడక శిశువులా తత్త్వ జిజ్ఞాసను కలిగిఉంటాడని కనుక వస్తుతత్త్వ దర్శన, ప్రదర్శనలలో కవి తిరిగి బాల్యావస్థను [రెండవ బాల్యావస్థ] పొందినట్లు వ్యవహరిస్తాడు అన్నాడు శ్రీమతి ఇందిరాదేవి ధనరాజ్ గిరి.¹⁶ పాదారణంగా శిశువులను గూర్చి కవిత్వం రాయని మహాకవి ఉండడు.

శేషేంద్ర కవిత్వంలో శిశువుల బాధలు, గాధలు అనేక సందర్భాలలో ప్రసక్తమయినాయి. దారిద్ర్య పీడితులయిన శిశువులను గూర్చి “అనువుల్ నాకులు నోరులేని విసువుల్ హా ఆకలితో యాచు, పలి పురివోలె దారుల పదారులు చేయుచునుండ ఊరి కావల పెనుమర్రి క్రింద నెలవంకయె దీపముగా పరున్న పని పావల పట్ల “కాలమే విష పద్యకమయి వారిని ఆకలితో నశింప చేస్తున్నదన్నాడు. వ్యక్తిని అన్నివిధాల విర్వీర్యుణ్ణి చేస్తూ బ్రతుకుదారి చూపించలేని విద్యా విధానానికి ఐరి అవుతున్న

శేషేంద్ర కవిత్వం - సామాజిక చైతన్యం

విద్యార్థులను చూసి “బాలకైస్తుల్లా” ఉన్నారన్నాడు. “ఎక్కడ తిండిలేని వనివాడు దూడను మేతకు తీసుకు పోతున్నాడో ఎక్కడ వనితనం కూడా బతకటానికి వని చెయ్యాలో అక్కడ బాగా విజంగా తెగిపోయాయి” అంటూ బాలకార్మికులను చూసి ఆవేదన చెందాడు. “పిల్లలు పూల మిరియన్నయ్ పొలాల్లో గంతులేసే రోజుకోసం” కిలలు కన్నాడు. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు [ఎలాగో ఒకనాడు ఆ శిశువులే ఇందానమోగాక.... ఇత్యాది. యు.పొ. పు.55] ఆ శిశువులే ఇందానమవుతారని వారి “హృదయాగ్ని వర్షత మహావిర్హోష రోషానల జ్వాలా జ్వాల కరాళ శిష్యాకలు తుచ్చుబైన ఈ లోకముం గూలంతేయును గాక” అని ఆకాదావాన్ని ప్రకటించినాడు. పిల్లలు అడుకునే గోరిలే రేపు బిందూకులెక్కి కొత్త రోకాన్ని నృప్తిస్తాయని ఆ పిల్లలే పావన నవజీవన బృందావన నిర్మాతలవుతారన్నాడు.

“నవ తరాల పిల్లలారా యువతా వలకలార
కడదాము రండి కాలపు తీరాలమీద బొమ్మరిల్లు
.....
మబ్బులమై వాన కురిపి మడిచేలు పెంచుదాం
గగనాలకు ఇంద్రధనుసు కానుకగా ఇద్దాం
.....”

పిల్లలందరినీ ఆహ్వానించి వసుధమీద అందరికీ వసంతాలు వంచుదాం అంటూ వారితో తాదాత్మ్యం చెందినాడు. శ్రీ శ్రీ ప్రైవ గీతిలో పాటిరాగం ఈ గేయం ‘గొర్రెల్లా’కు భరతవాక్యంగా చేర్చబడింది. ‘విహ్వల’ కథా సంకలనంలోని బదు కథలలో విహ్వల, రంగులచేవ, ఎగిరిపోయిన హంస, అనే మూడు కథలలోను పిల్లలే ప్రధాన పాత్రలు కావటం గమనించదగినది.

కు క వి వి ం ద :-

శేషేంద్ర కవిత్వంలో కవిపించినంత కుకవివింద మరే అరువిక కవి కవిత్వంలోను కవిపించడు. ‘చంపూవినోదిని’ [1961]లోనే కేవలం వచనాన్ని నిలుపుగా పేర్చి కవిత్వంగా భావించేవారిని ‘గేయానురుల’న్నాడు. శేషేంద్ర వచన కవిత్వం వ్రాయటం ప్రారంభించేనాటికి కవిత్వం రాజకీయ పద్ధంతాం సామాజిక రుగ్మతల వివరణగా మారింది. కవికాస్పృహను కోల్పోయింది.

స్వప్రయోజన కాంక్షతో విప్లవ భావాలను వల్లెస్తూ కవిత్వానికి విప్లవానికి హావి కలిగిస్తున్న కవులను సూర్య “విప్లవ వీరాని వయం చేస్తే కవులు గాడిదలై పుగతారవి”, “ ప్రజల రిన్నీళ్లు పుస్తలాలుగా మార్చి అమ్ముతుతినే కవుల్ని కాసేపు మరిచి పోదామి”ని, “నీ చేతిలో వద్యం భజన వాద్య, నా చేతిలో వద్యం గొర్రెల్లా గర్జ” అని అన్నాడు.

“వాడు ఒక కవిత్వపు కొళాయి
వాడ్ని తిప్పకున్నంతసేపే మనస్సుకు హాయి
తిప్పితే వాడు మనపాటికి కసాయి
కవిత్వమంటే భయపడే
కరియుగంలో వాడు
కవిత్వంలో భూకంపం సృష్టిస్తానంటాడు”

[ఆ. భ. పు-194]

సామాజిక స్పృహ పేరుతో ప్రజల కష్టనష్టాలను సాధారణ వచనంలా రాసేవాళ్లు, కేవల కట్టలంకారాలతో భావ చమత్కారానికి దూరమయినవాళ్లు, విస్పృశిక దోరణి నమసరించని విమర్శకుల వలన, సాహిత్య పరిచయం కూడ కేవలం అధికార బలంలో కవులుగా చెలామణి అవుతున్నవాళ్లు కవిత్వమంటే ప్రజలకు అసహ్యం పుట్టించినారు. వీళ్ళవలన కవిత్వం ప్రజాకర్షణకు దూరమవుతూ వచ్చింది. ప్రజలను ఆకర్షించలేని కవిత్వం సమాజ పురోభివృద్ధికి దోహదకారి కాలేదు. మరే దశాబ్దంలో రాసుకు కవిత్వం 1970-80 సంవత్సరాల మధ్య వచ్చింది. ఈనాటికి విలిచిన కవిత్వం ఎంత అవి పరిశీలింతుకుంటే విస్ఫూర మయిన కవిత్వం ఎంత వచ్చిందనేది అర్థమవుతుంది. ఇలాంటి కుకవులను, అకవులను ఉద్దేశించి శేషేంద్ర కాకుల్లా కాలపు మేకు లుబ ప్రేలాడే కవులు అన్నాడు.

సూచికలు :

1. టి. ఎల్. కాంతారావు : సాహిత్యంలో సంప్రదాయం, ప్రగతి. పు-108.
2. మార్క్సిజం - సాహిత్యం [వ్యా] : సృజన మాసపత్రిక. సెప్టె. 1979.

3. ముదిగొండ వీరభద్రయ్య : రచయితలారా మీరెట్లు[వ్యా] పాదన మానవత్రిక.

4. అభిప్రాయ వేదిక - ఆంధ్రజ్యోతి వారపత్రిక.

5. పొందేషన్స్ ఆఫ్ మార్క్సిస్టు ఈస్టేటిక్స్. పేజీ-288.

6. రైతు నిర్వచనానికి సంబంధించిన ఇతర వివరాలకు చూ. భారత చరిత్రలో రైతు : ఇర్వాన్ హబీబ్. హైద్రాబాద్ బుక్ ట్రస్టు : హైద్రాబాద్-1985.

7. గ్వాలియర్ : మే. 25 మూర్ డ్యాగ్లర్ బరువు మోత అనేకమంది పాఠశాల విద్యార్థులలో అంగవైకల్యానికి దారితీస్తున్నట్లు ఒక వైద్యవిపుణుల బృందం అరిపిన సర్వేలో వెల్లడైంది. చిన్నపిల్లలు చక్కగా విలంబిత పోవడం విటామిన్ డిఫిసీసీవడంవల్ల బాగా అంగ వైకల్యానికి దారితీయవచ్చు. ఈ బృందం ఇటీవల గ్వాలియర్లో 1343 మంది విద్యార్థులను పరిశీలించగా వారిలో 547మంది చెన్నునొప్పి భుజాలు ఎ.గి ఉండటం మోకాళ్లు వంచి సడవడం కనుగొన్నాయి అయితే పంవత్సరాల వయస్సు గల విద్యార్థులు కొన్ని కిలో బరువు గల మూర్ డ్యాగ్లర్ భుజాలకు తగిరించుకొని నడవడంవల్ల భుజాలు క్రుంగిపోవడమే గాక మోకాళ్లు పంగిపోతున్నాయని ఈ బృందం పేర్కొన్నది.

—వార్త. ఆంధ్రప్రభ దినపత్రిక 26.5.1987.

8. “గొర్రెల్లా ప్రింటయిన వరలక్ష్మి ప్రెస్వారు దాన్ని 1976 జులై ప్రింటచేసి చాలాసార్లు తమదగ్గరే ఉంచారు నా కోరిక మీద. మా ఆవిడ మీకు చెప్పింది ఏమిటంటే— అలా గొర్రెల్లా ముందే ప్రింటయినప్పటికీ దాన్ని కొన్నాళ్లు ప్రెస్సులోనే వుంచి ముందు వీరై పారిపోయింది తీసుకు వచ్చామని, ఎందుకంటే ఆ రోజుల్లో శేషేంద్రమీద కొంత ప్రభుత్వ క్రోధం ఇమిడింది. కనుక గొర్రెల్లా

ప్రింటలో ఉన్న దాన్ని తాత్కాలికంగా అవి వీరై పారిపోయింది బయటకు తీసుకువచ్చాము అన్నది.” [సోమసుందర్ గార్కి శేషేంద్ర లేఖ] సోమసుందర్. “ఒక చిలకముక్కులో ఇరవై ఇంద్రధనుస్సులు” [వ్యా] నమాలోచన మాసపత్రిక సెప్టె, అక్టో. 1978.

9. ముదిగొండ వీరభద్రయ్య : నా దేశం నా ప్రజలు - విప్లవ కావ్య విమర్శ. పు-16.

10. పైడే. పు-54.

11. “ప్రశ్నలు - జవాబులు” ఆంధ్రజ్యోతి వారపత్రిక 3.4.1987.

12. “ఆధునిక తెలుగు కవికకు నరికొత్త లక్ష్యం శేషేంద్ర కవిత” [ఇంటర్వ్యూ] వి. వి. శేఖరరావు. మయూరి వారపత్రిక 28.6.1985.

13. శేషేంద్ర : డి పోయెట్, మై హాజ్డెండ్[వ్యా]యుగకవి శేషేంద్ర పు-2.

14. మార్క్సిస్టు రివిజిస్టు ఈస్టేటిక్స్ అండ్ రైన్. పు-226.

15. పిల్లలకే నా హృదయం అంకితం. పు-71.

16. “ఎ పోయెట్స్ థాట్ అండర్గోస్ ఎ బోటర్ ట్రాన్స్-పార్మేషన్ అండర్ ది మూన్ డే ఇట్స్ ఆఫ్ హిజ్ ఇన్నర్ వరల్డ్. హి హాజ్ ఇన్ హిమ్ యాన్ ఎంటైర్ రిలర్ట్ ఆఫ్ క్యూరియాసిటీ అండ్ రైక్ ఎ చైల్డ్ రిలర్న్ హి రీన్స్ నా అబ్జెక్ట్ ఆఫ్ క్రియేషన్ అన్ టుకెడ్, అన్ పెర్ట్ అండ్ అన్ టామ్పర్డ్ బు ఎప్పీమిలేట్. ఇట్ ఈజ్ దిన్ పెకండ్ చైల్డ్ హుడ్ దట్ రెయితెస్ రైక్ ఎ చైల్డ్ సన్ అండ్ త్రోవ్ మ్యూలప్టర్ ఆఫ్ అబ్జెక్ట్స్ విత్ నా టుక్ బు హిమ్ ఇన్ దెయిర్ ఎసెన్షియల్ బియింగ్స్.”

“పింఛల్స్ ఇన్ ది పోయెటిక్ డెర్మి ఆఫ్ శేషేంద్ర” [వ్యా] యుగకవి శేషేంద్ర. పు-6.

కలగూరగంప

విశ్వనాథ పంచశతి - సమీక్ష

'జ్ఞానపీఠము' అవార్డును పొందిన కవిసామ్రాట్ విశ్వనాథ పత్యనారాయణ ఆధునికాంధ్ర కవుల్లో అగ్రగణ్యుడు. విశ్వనాథ పత్యనారాయణ రాసిన ఖండకావ్యాల్లో 'విశ్వనాథ పంచశతి' ఒకటి. విశిష్టమైన పరిశీలనా దృష్టితో, వ్యంగ్య దోరణిలో అయిదు వందల పద్యాల్ని రచించి పంచశతిగా విశ్వనాథవారు 1953లో ప్రకటించారు. ఇది విశ్వనాథవారి లోకజ్ఞతకూ, సమకాలిక సంస్కృతికీ, నాగరికతకూ, మానవుల విభిన్న మనస్తత్వా లకు అద్దం వంటిదని చెప్పవచ్చును.

పంచశతియందు విశ్వనాథవారు సాంఘిక వ్యవస్థలోని చిత్ర విచిత్రాల్ని, దాంపత్య జీవితంలోని రమణీయ నన్ని వేళాల్ని, ప్రేమకుల చిత్తవృత్తుల్ని అదిక్షేన, హాస, హాస్య, వ్యంగ్య దోరణిలో వ్యక్తీకరించారు.

ఈ పద్యాల్ని వ్రాసేప్పుడు, ఎవర్ని ప్రత్యేకంగా దృష్టిలో పెట్టుకొని వాటిట్ల ద్వేషాభిమానాల్ని వహించలేదని, మానవ మనస్తత్వాల్ని, విభిన్న పరిస్థితుల్ని చమత్కారపూర్వకంగా చిత్రించడమే ద్వేయమని విశ్వనాథవారు స్పష్టపరిచారు.

గృహ జీవితానికి, సంసారానికి సంబంధించిన దై నందిన సమస్యల చిత్రణం యీ ముక్తకాలంలో అధికంగా కవిపిస్తుంది.

అత్తవారింటనుండి భార్యను వెంటడించుకొచ్చిన భర్త మనస్తత్వం, రైలుస్టేషన్లో వేచివున్న దంపతుల యాపుల్లోని ప్రణయ భావనా, అలకల అల్లదా, ప్రతప్త పీట్లపై కూర్చున్న ధర్మపత్ని భర్త కఠీర స్వర్గతో సాత్విక భావోదయాల్ని పొందడం, అప్పుడప్పుడే పెండ్లాడిన సామాన్య ఉద్యోగి తన తల్లిని పొరిగింటి ప్రీతితో శ్రీకైలయాత్రకు వంపడం, పుట్టింటికి వంపని భారతాన కోపంతో కూరలో అర్థమణుగు భారప్పొడి వేసి ఇల్లాలు తన కోసాన్ని వ్యక్తపరచడం, భర్తను చేరేదానికి భార్య చేసిన ప్రయత్నం పైట కదిలినంతనే ఉలిక్కిపడి లేచిన శిశువువల్ల భగ్నమైన విధం, పుట్టింటికి వెళ్ళిన భార్య చిరకాలానికి వస్తుందనే వార్త వచ్చినపుడు భర్త రైల్వేస్టేషనుకు వెళ్ళి ఆడవాళ్ళ పెట్టెపై దృష్టి విలవడం, పండిత పుత్రుడైన భర్తను అమాయకురాలైన భార్య వండితుడిగ భ్రమించడం, గృహభార్య

భాగాన మధ్యాహ్న సమయంలో దుసరుసలాడిన గృహిణి రాత్రి సమయాన జాబిల్లివలె ప్రసన్నమవడం అనే అనుకూల దాంపత్యా వికాసంబంధించిన విషయాల్ని విశ్వనాథవారు పంచశతిలో వ్యక్త పరిచారు.

గృహిణి నెలల పనివానిని అందిస్తూ సాత్విక భావాల్ని వ్యక్తీకరించడం, పెండ్లిపీట్లపై కూర్చునివున్న నవవధువు, జియగు కంఠంతో అశీర్వాదించే కవి కుమారుణ్ణి ఓరకంట చూడ దాన్ని, "పెండ్లి పీటలవయిననే పెద్ద పదవినున్న నవభర్తతో గూడుతుండి పడతి జియగు కంఠంబుతో వాశీర్వాదించు కవి కుమారుతో జాపులు కలిపినంత" అనే పద్యంలో వర్ణించిన విధం,

తన భర్త ఉద్యోగానికి ప్రమాద మేర్పడినపుడు గృహిణి ఇల్లు కదలి వెళ్ళడాన్ని "అతని ఉద్యోగమున కెప్పుడైన మంత, యొడిదుడుకు వచ్చెనే నిలువెడలుగాని, అతని భార్య లేకున్న కుద్ధాంతవాని, నంత తీవ్రత పెరిగెనులందు లేదు" అనే పద్యంలో చెప్పిన విధం,

భర్త రైల్వే ఉద్యోగంలో రాత్రివేళ రాని స్థితిలో ఒంట రిగా భయమని, దృఢకాయుడైన వ్యక్తిని తనయింట రాత్రి గడిపి వెళ్ళునుడాన్ని "మావారికి రైల్వేలో వే వెసిక లేదు రాతిరెల్లను పనియే, మావాడి దొంగభయమును, ఏవో నిలకాలి వుండి వీళ బోరదో" అనే పద్యంలో వ్రాసిన విధం,

పెండ్లివా సొక కుట్టరికాన్ని వదలక పరపురుషుల్లో ముఖించడం, గృహస్థుడు పనిమనిషిని కామించడం,

భార్య లేని సమయాన కూరగాయలమ్మేందుకు వచ్చిన జారిణితో ముఖించడాన్ని, "అతని భార్య పుట్టింటికి పరిగె వాడు వంట చేసుకొనుచుండే దానొంటరిగను, అంతసేపున్నదే 'కూరలమ్మి' లోన, నెన్ని కూరలు కొన్నాడో యేమో కాని" అనే పద్యంలో వివరించిన విధం గమనించదగింది.

పంచశతిలో వుండే కొన్ని పర్థవలు గాఢపంచశతిలోని కులబల్లి, జారపురుషుల్ని స్మరింపజేస్తున్నాయి.

అధికారులు తన కార్యాలయంలో పనిచేసే గుమాస్తా భార్యకు చీరలంపడాన్ని, ఉద్యోగాన్ని అశించి వచ్చిన

యవకున్ని బాళిన్ని తెలుసుకొని చెప్తానని ఇంటికి రప్పించు కోవడాన్ని, “కలవో లేవా అనలు బాళిలు మరి, తీరికయును లేదయివుడు కాగితములు చూతు రాతిరికిని నుంచరి. రమ్మ రాతిరికి గంట లెమ్మిదింటికైన” అనే పద్యంలో విశ్వనాథవాలు వివరించిన విధం,

దాక్షిణ్య పృత్తిరథాన్ని గుగలో కలిపి క్లోరోపారంలో పెన్ను ముదరి అంగ సంస్కర్ష ముఖాన్నమభవించదం, ప్రీలమ కామంచి వారిని పొం దుకు ప్రయత్నించదం అనేవి - వివిధ పద్యుల్లో పున్న ఎటువంటి చిత్తృత్తిని, కామప్రపృత్తిని విమర్శించేవిధంగా వుంది.

పంచశతిలో భార్యభర్తల, బావమరదండ్ర పరిహాసాలు కొన్ని రమణీయంగా వర్ణింపబడ్డాయి. ఇంటినుండి బయటకు వెళ్ళేప్పుడు మాత్రమే మంచి చీరల్ని కట్టి అలంకరించుకొనిపోయే నుండరాంగుల్ని భర్తలు మందలించదం, పుట్టింట్లో వున్నప్పుడు తల్లిని వదలవద్దని హెచ్చరించదం,

తన బావ చీర కట్టితే జనున సౌభాగ్యం దర్శనీయమని మరదలు, “అడవారి పిలుదులరసి యూరక యిట్లు బ్రమసిపోదు గాని బావ నీవు, నీవు చీరకాల్చు నీ పిలుదుల సోకు నరసి జనుముతెంత మురియగలరొ” అని పరిహాసించదం,

దార్శిన్ పరిణామ సిద్ధాంతానికి బావగారి అంజనేయ విగ్రహం ప్రతీకయని గేరి చేయదం - మొదలైనవి హాస్యాస్పదాలు

మన్మథుణ్ణి గూర్చి విశ్వనాథవారి అభిప్రాయాలు మరళతిలో కొన్ని క్రిందివిధంగా పున్నాయి. విశ్వనాథ దృష్టిలో మన్మథుడు ‘మిలిటరీ డిక్టేటరు. పూర్వపు మన్మథుడికి ఆయుధం చిగురాకు బాకు. కానీ నేటి మన్మథుడు అంట పిరంగులవాడనీ, అతణ్ణి మించిన కాస్తోపాటన్ మరొకడు లేడనీ, జాతి ఎత కుల పర్వాల తారతమ్యం ఏని, ఎమోటీదాల్నిగాని పాటి పని వాడనీ నల్లని భార్యను ఇష్టపడని భర్తకు ఎదో ఒక మంత్రమూడి ఆముక దాసాదులునిగ చేసే మహామాంత్రికుడనీ, వాని పరస్పర లేని పెద్దొడ్ల దేయించేవాడనీ, ఆ బోలుపెద్ద ఆవును కట్టివేయ, గుమ్మంపెద్ద నిలుచున్న ప్రీని కదలనియ్యనివాడనీ, జాతి చేదగ లేక మలయానిల ప్రేరితమైన ఆడసింహాన్ని దుప్పితో అడిగ మింపజేసేవాడనీ విశ్వనాథ మన్మథుని గూర్చి వ్యంగ్యంగా తన అభిప్రాయాల్ని వ్యక్తపరిచాడు.

విష్ణువు కుమారులలో చిన్నవాడైన మన్మథుడే మహా భాగ్యవంతుడనీ, అగ్రజుడైన బ్రహ్మకు ఒక్క అలయో గూడ లేదనీ, కాని మన్మథులయాల కోటానుకోట్లనీ, “అ రోడ్డుపై ప్రీ పురుషులు జారత చోరతము జేపి సంపాదించన్” అను పద్యంలో జారచోర రతినిగూర్చి చెప్పిన విధం వ్యంగ్యంగా, అధిక్షేప ప్రధానంగా వుంది.

పూర్వ ఆచారాలపై విశ్వాసాన్ని కోల్పోయిన ఆధునిక విద్యావంతుల మళ్ళర్యల్ని విశ్వనాథవాలు విమర్శించారు. “తెలుగులకాన యువకులు త్రిదశులైరి, మొట్టమొదట శాస్త్ర పురాణముల నిరసన, సైన దేవుడు లేడన్న వట్టుదలయు, మాటిగా జిట్టచివరకు సోషలిజము” అనే పద్యంలోను, “మతము లేదందురే కాని మహితమకులు, గాంధీ యస్థికల్ నడులలో గలుపుతెంతో” అనే పద్యంలోను విశ్వనాథవాలు విమర్శించారు.

పరదేశభామినాన్ని నిరసిస్తూ, స్వదేశభామినం గర్హి ఉండాలని, “భార్యయందున శాంతికో బడయు సుఖము, కామ దహనాగ్నిగమ జారశాంతయందు, పరమశాంతికి స్వదేశ భావ ముల యందు నలవి జాతీయములతోడఁ గలక బ్రదుకు” అనే పద్యంలో తెల్పారు.

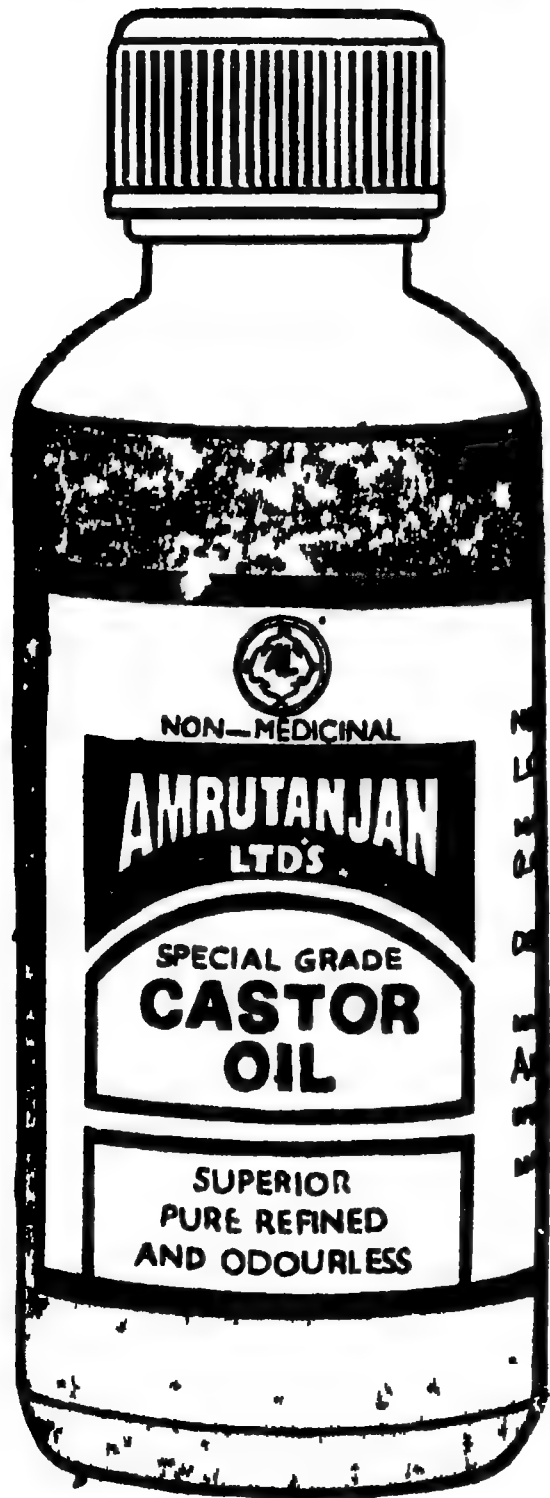
పాశ్చాత్య వ్యామోహాన ప్రీ పురుషులిద్దరు భ్రష్టులైనారని విశ్వనాథవాలు, “తండ్రి! చదువులకై పరస్థలము దూరమయిగు చుంటివి! యదిగాని మరచిపోకు, పేర్ని బ్రాహ్మణుల్ నీసైన బెట్టి కొంటి, మీను మువరిని నీభార్య తేనెవాక” అనే పద్యంలోనూ, “జనులు పరభాష చదివిన విని గమకము లేని యాహా విధుల ఏ టరి, జను వారివాద వైభవ మనలముచే బ్రేమదీప్తమగు నన్నట్టుల్” అనే పద్యంలోను హాసన చేశారు.

పురుషుల్లోబాటు ప్రీలు అగ్గవిద్యల్ని అభ్యసించి సరి కొత్త పనుస్యల్ని స్వీకరించా నీ, మెట్రిక్ పాస్సైర కస్య కలెక్టరేన్సి వివాహమాడానికి వట్టువట్టితే, 11 ఎ , 12 ఎ , పాస్సైర విద్యాస్థలకి ఇంకను ఉన్నతోద్యోగా లివ్వవలసి వస్తుందని కవి చమత్కారపూర్వకంగా విమర్శించారు.

వాశ్చాత్య వాగవికలా వ్యామోహమగ్నమైన సాంఘిక శూన్యమ విశ్వనాథ నగ్నంగా చిత్రించి, సూయంలో ఏర్పడిన మూపుల్ని విమర్శించారు.

ఆంగ్ల విద్యలకూ, కోట్ల వ్యవహారాలకూ ఎందరి ఆస్తులో కర్పూరంపర హరించుకొని పోయాడనీ, ఉద్యోగాల్లో బ్రాహ్మణ, బ్రాహ్మణేతర వర్గాలను తారతమ్యాలెంచదం పరి

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్ వారి విశిష్టమైన ఆముదము

శుద్ధి
చేసినది,
వాసన
లేనిది.

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్ 42-45, లజ్ చర్చ్ రోడ్డు, మద్రాసు 600 004

Amrutanjan Limited

పాటైందనీ, ఉద్యోగానికి దరఖాస్తు ఫీజు మొదలు లండన్ వరకు వేలు గుమ్మరించడం, చీకటి బజారు వ్యాపారం దీనినాభివృద్ధి నొందడం, దాక్షిణ్య వర్ష ఫీజులనీ, మందుల బియ్యాలనీ రోగుల్ని పీల్చి పిప్పి చేయడం అనే మొదలైన అంశాల్ని కవి అదిక్షి పించారు.

తైత్తిరవమతవ్యాప్తి పేర, అంగనల్ని మిషనరీల పేరుతో వివిధ ప్రాంతాలకు వంపే విధానాన్ని, వరుల శాశ్రయించి, లంచాలిచ్చి, ప్రీలకు కానుకలిచ్చి ఉద్యోగాలు సంపాదించే మానవుని నైతిక పతనావస్థనూ కవి విమర్శించెను.

వరుల కొంపలాల్చి తిరుపతికి పోయేవారినీ, దుష్కార్యాలు చేసి సహస్ర గాయత్రి చేసేవారినీ, లంచాలు మేసి సప్తాహాలు చేసి మేదలు కట్టేవారినీ విశ్వనాథ అదిక్షిపించెను.

విశ్వనాథ కవుల్ని విమర్శించిన తీరు పరిశీలించతగింది. పామాన్య కవులకు కీర్తి కంఠాతి అధికమైందనీ, దిల్లర గ్రంథాలు వ్రాసి క్షణంలో కీర్తి సంపాదిస్తున్నారనీ, కవిగా చెలామణి కానివారు నివిమారంగానికి వరుగై పేంకొద్ది అర్జించి విద్రవీగుతున్నారనీ, అస్తానకవులకు వట్టవగ్గాలు లేవనీ, వారికి అహంకారం అధికమనీ, కవులతోకాదు విమర్శకుల స్థాయిగూడ తగ్గిందనీ, గుణదోష విచారంపట్ల వారికి నిష్కణా జ్ఞానం కూన్యమనీ, అంధ్ర భాషాభిమానం లేనివారు భాషాబోధకులనీ, భాషా జ్ఞానం లేనివారు పరిశ్రావీకారులనీ, తైత్తిరవ మిషనరీలవారు తెలుగు భాషాపొగసును మంటగలిపినవారనీ విశ్వనాథ వివరించాడు.

విశ్వనాథవారి చమత్కారానికి క్రిందిపద్యాన్ని మూడవచ్చు.

“తిండి లేనట్టివారికి దిండియిడడు,
తిండిగల వారిదగ్గర దీయు బిమ్మ
ఉర్వివతికంటె తంతవై దుయ్యండు నయము
పన్ను కట్టును లేనట్టి వాడు చనిన”

విశ్వనాథవారు ఇండు అతి పామాన్యమైన దృశ్యాల్ని గూడ ఏదో ఒక సందర్భంలో వర్ణించారు. పేదరేపే ప్రీతి, పేడి పేడి వడ్డనాన్ని చూసి సంద్యాపాదనాన్ని పంజాబు మెయిల్ వరకొందరగ పరుగుత్తించే యజమాన్ని, గొర్రెబొచ్చువంటి రోమాలు గల నైష్ఠవృద్ధి, కందిగింటలాంటి కళ్లుండే కొండవి, నూటయిరపై నెంబయి చీరవి గూడ విశ్వనాథవారు వర్ణించి తన లోకజ్ఞతను ఎక్కువ చేశారనవచ్చు.

విశ్వనాథవారి ‘విశ్వనాథ పంచకతి’లోని అన్ని పద్యాల్లో విమర్శనం, హాసం, అదిక్షివం అనే గుణాలు ముచ్చటప్రాయంగా

నైనా గోచరిస్తాయని చెప్పవచ్చు. పంచకతిలోని పద్యాలు, ‘కొన్ని కేవలం వర్ణనాత్మకాలనీ, మరికొన్ని వ్యంగ్యచమత్కృతి పూర్ణాలనీ, మరికొన్ని రమణీయ వాచ్యదోరణిలో పాగివాణునీ విశ్వనాథవారే స్వయంగా వివరించారు. విశ్వనాథవారి ‘పంచకతి’ అదిక్షివ కావ్యంగా గుర్తించవచ్చు.

డా॥ ఎ. పద్మబాల

“వీర శైవ” పద చర్చ

“భారతి” (ఆగస్టు 1989)లో “వీరశక్తి” అనే వ్యాసం చదివి, “వీరశైవ” వదాన్ని విర్వచించే కొన్ని శ్లోకాలిస్తున్నాను.

1. శ్రీకర కావ్యము :

విశదే నోచ్యతే కందుః ద్వానివర్ణిత మంత్రతః
శేష శబ్దేన కారీరో యథాగ్నేరితి మంత్రతః
అద్వైతేన భవేత్ యోగో యోజన ద్యాదితి ప్రతా.

2. సిద్ధాంత శాఖకుః :

విశదే నోచ్యతే విద్యా శివశేషైశ్చ బోధితా
తస్యాం రమంతయే శైవా వీరశైవా ముతేమతాః

వేదాంత జన్యం య జ్ఞానం విద్యేతి పరికీర్తితా
విద్యయా రమతే యః సవీర ఇత్యధిధీయతే

పిద్యాయాం శివరూపాయా రమతే యే విశేషతః
తస్మాదేతే మహాభాగా వీరశైవా ఇతివస్తుతాః

విద్యాయా రమతే యస్మాన్ మాయాం హేయాం శ్రవద్రహేత్
అనేనైవ వియతేన వీరమాహేశ్వరాః కృతాః

జ్ఞాన గమ్యం రహస్యంచ శైవల్య వదకారణం
వీరశైవ మితిజ్ఞేయం ఏతల్లక్షణముచ్యతే

3. ఉత్తర వామాల ఆగమము :

శివేన సహనందం శైవమిత్యాదృతం ముదైః
ఉతయోస్సంస్సుటే భావాత్ వీరశైవ మితివస్తుతం
విశుద్ధోత్ర వికల్పార్థో ర శబ్దో రహితార్థకః
వికల్ప రహితం శైవం వీరశైవ మితివస్తుతం

4. క్రియాసారము

విశదేనోద్యతే విద్యా శివతేనై క్య బోధిసి
తస్యాం రమంతే యే శైవా వీరశైవాః ప్రకీర్తితాః
వి శబ్దోవా వికల్పార్థః ర శబ్దో రహితార్థకః
వికల్ప రహితం శైవం వీరశైవం ప్రచక్షతే
విరోధాద్ధో విశద్ధఃస్యాత్ రశబ్దో రహితార్థక
విరోధం రహితం శైవం వీరశైవం విదుర్బుధాః

5. శంకర సంహిత :

యో హ స్త పీఠే విజలింగ మిష్టం
వివ్యస్య తల్లిప మః ప్రచారః
వాహ్యక్రియా సంకుల నిస్సృహత్వా
సం పూజయత్సంగ ప వీరశైవం

పై శ్లోకాల వలన

- * శివతేనై క్యమనే విద్యతో రమించువాడు వీరశైవుడు
- * వికల్పార్థ రహితమైంది వీరశైవం.
- * విరోధ రహితమైంది వీరశైవం.
- * హస్తపీఠమున ఇష్ట విజలింగమునుంచుకొని, వాహ్య క్రియలలో నిస్సృహతో పూజించుట వీరశైవం.

అని తెలియుచున్నది. తామసభక్తిని, సాత్వికభక్తిగా మార్చేందుకే పై శ్లోకాలు వ్రాసివుంటాడు.

మల్లికార్జున వండితారాధ్యులు “శివతత్త్వసారము”లో “వీరభక్తి”ని ప్రతిపాదించినారు. శివునకు కూడా భయం గొల్పే వసులు శివభక్తులు చేస్తే వారిది “వీరభక్తి” అవుతుంది. రావణుడు సామవేదం పాడుతూ తన తలను నరికికొని ఈశ్వరునికి పూజాపుష్పంగా సమర్పించినాడు. మరికొందరు శివభక్తులు తమ తలను ఒక్కసారి కాదు కదా అనేకసార్లు తరిగికొని శివునకు నైవేద్యంగా పెట్టినారు. శివానుచరులైన వ్రాహ్మణులను వీరభక్తుని అనుచరులను పరిగణిస్తే వీర, భయానక, రౌద్రరసాలు కల భక్తి వీరభక్తి అనీ ఆ భక్తి కలవారు వీరభక్తులనీ చెప్పవచ్చును.

“వీరశైవ” వదం పాల్కురికి సోమనాథునినుండి వచ్చింది. అతని పూర్వులైన కన్నడ కవులు “వీరశైవ”

పదాన్ని వాడలేదు. . ఐనవేళ్ళరుని “వచన”ములలో ఈ వదం కనబడదు. వారిని వీరకూహేళ్ళరులు, శరణులు, శిలావంతులు అనే పేర్లతో పిలిచేవారు.

భక్తి, సాత్విక, రాజస, తామస రూపాల్లో ఉంటుంది. పామరుల తామస భక్తిలో “వీర”రసం ఉంటుంది.

“క్రిడాఖిరామం” అనే వీధి వాటకంలో “మైలారదేవర వీరభటులు” అనే శివభక్తుల చర్యలను గమనింపుడు.

సీ. అవ అవ మండు నెఱ్ఱవి చండ్రమర్లెల
చోద్యంపు గుండాలు చొచ్చువారు
కరవాడి యలుగులఁ గనప పాతర్లలో
నుట్టి చేరులు గోపి యులుకువారు
గారంపుఁ గొంకిఁ గంకాళచర్యము గ్రుచ్చి
యరు వీధి నుయ్యెల లూఁగువారు
కటికి హొన్నాళంబు గండ గత్తెర వట్టి
మిసిమింతులును గాక మ్రొగువారు

నందులను వారసంబులు నలుపువారు
యెడమ కుడి చేత వారకులిచ్చువారు
సాహసము మూర్తి గైకొన్న నరణి వారు
దీర హృదయులు మైలార వీరభటులు

గీ. వీరు మైలార దేవర వీరభటులు
గొండ్లి యాడించుచున్నారు.

మైలారదేవ వీరభటులు. సాహసము మూర్తిగా ఉన్న వారు అగ్నిగుండం త్రొక్కుతారు. పాతర్లలోకి ఉరుకుతారు. చర్మానికి కొక్కెం తగిలించుకొని ఆకాశంలో వూగుతారు. కత్తెరను మ్రుంగుతారు. వాణాలతో గ్రుచ్చుకొంటారు. ఆరకు లిస్తారు. “గొండ్లి” అనే నృత్యవిశేషం ఆడిస్తారు. వీరిది వీరభక్తే.

ఒర్కి దేశంలో మూసీ తత్వావలంబకులు “దర్వీషు”లనే విక్షగాండ్లున్నారు. వీరు పెద్దగా కేకలువేస్తూ అల్లా కీర్తన చేయుచు అగ్నిగుండాలు త్రొక్కుతారు, కత్తులతో బొడుచు కొంటారు. వీరికి అద్భుత మహిమలు కలవని జనులు నమ్ముతారు. వీరికి “అరచే దర్వీషు”లని పేరు. ఈ రకం దర్వీషులు మన మైలారదేవ వీరభటులను బోలుతారు. ఇంకొక రకం

“దర్శితు” అన్నాయి. వీలంతగా ఉన్న గాను, కోణాకారం బోపి పెట్టుకొని అల్లామీద పాటలు పాడుతూ కుడికాలిమీద గిర గిరా తిరుగుతూ, పిల్లనగ్రోవి, దమరుకాలూ వాయిస్తూ (మన మైలార వీరభటులు “మండ్ర మధ్యతార మానత్రయా భిన్న, మహిష శృంగవాద లహరి, గూడి, దమరు దిండిమంబు దమ దమ ద్వని” మ్రోయిస్తాను) నృత్యం చేస్తారు. వీరికి “పాడే దర్శితు” అని పేరు. కర్నూలు (నెరవేలి, శ్రీకైలం), అనంత పుర ప్రాంతాలలో వుండే “గౌరవయ్య” అనే శివభక్తులు (వీరి పృథ్వి విజ్ఞానమే) ఉన్న గాను, ఉన్న బోపి పెట్టుకొని, వరుగురు గుండ్రంగా తిరుగుతూ పిల్లనగ్రోవి ఉడుతూ, దమరుకం వాయిస్తూ “మల్లయ్య” (శ్రీకైలం మల్లికార్జునుడు) అని పాడుతూ నృత్యం చేస్తారు. వీరూ అగ్నిగుండం క్రొక్కే సాహసాలు చేస్తారు. గౌరవయ్యలు, “పాడే దర్శితు” అను బోలుతారు. గౌరవయ్యలపై సామూహ్యతనంలో గౌరవం పెచ్చు.

“త్రి”

లేఖలు

విజ్ఞప్తి

ఆంధ్రభాషకు మాత్రమే వరిమితమైన అవధాన ప్రక్రియ ఒకప్పుడు ఉజ్జ్వలస్థితిలో ఉండింది. ముఖ్యంగా తిరువతి వేంకట కవుల కాలం అవధాన సాహిత్య పరిక్రమ మరపురాని స్వర్ణ యుగము.

నేడు కూడ వరువులు తమ ప్రతిభా విశేషంతో ఈ అవధాన ప్రక్రియను నిర్వహించి రసజ్వలమైన అరిష్టానే ఉన్నాయి. బనా, అవధాన ప్రక్రియకు తగిన ప్రోత్సాహము ఆదరణ కొర వడుగున్నవనే చెప్పవచ్చు. అందుకే అవధాన ప్రక్రియను బహు అనాదరణీయంగా మార్చేందుకు విత్యసాదనతో శ్రమించి “పంచాక్షర గుణిత దళావధాన” విధానమొకటి నేను సాధించగలి గాను. వలమంది పృచ్ఛకులు కల్గిన ఏదీ అవధానాలు ఏక కాలంలో నిర్వహింపబడటం ఇందులో విశేషము. ఈ కార్య క్రమానికి వారం రోజులు పట్టగలదు. ప్రతిరోజు మమారు నాలు గైదు గంటలు కార్యక్రమ నిర్వహణ జరుగుతుంది. ఈ రకంగా

పంచాక్షర గుణిత దళావధాన మొక చక్కని సాహితీ సప్తాహంగా భావించగలదు.

‘భారతి’ పత్రికాముఖంగా ఆంధ్ర భాషాభిమానులకూ, సాహితీ సంపేదనలో పురోగమిస్తున్న సాహిత్య సంస్థలకూ, తదితర వ్యవృంద సంస్థలకూ ఒక విజ్ఞప్తి చేస్తూ ఈ లేఖ ముగిస్తాను. కొడిగడుతున్న అవధాన సాహితీశోధిని పును ప్రజ్వలీతం చేయటానికి ఉద్యమించిన నా ఈ బృహత్పర్యాయ త్నాన్ని మన్నించి ప్రోత్సహిస్తూ కార్యక్రమ నిర్వహణలో సహకరించవలసిందిగా ఆంధ్ర రసజ్ఞ మందరిని అభ్యర్థిస్తున్నాను. ఆసక్తి గలవారు సంప్రదించగలరు.

ఇట్లు

గడియారం శేషభణిశర్మ

ఇంటి నెం. విజ్ఞ 86, వి. కాలని

పాల్యం - 507 115, విజ్ఞం జిల్లా.

లేఖ!

ఆగస్టు 1989 భారతిలో (పేజీ-60) ద్వంద్వకాదిత్యుడు శిర్దికని రెండవ పేరాలో “మార్తాండుదంటే మృత అందము నుంచి పుట్టినవాడు అని” శ్రీ రాగవతుల ఉమామహేశ్వర శర్మ గారు తమ లేఖలో పేర్కొన్నారు. మొదటి పేరాలో పేర్కొ న్నట్లు ఇది వారి “ఉహ” కావచ్చును. కాని ఒక పదము యొక్క పునర్వృత్తిని అర్థమును ఊహించుట పొరబాటు.

మార్తాండః శబ్దముయొక్క పునర్వృత్తి, అర్థమును “అనుర కోశము” ఈ క్రింది విధముగా ప్రతిపాదించుచున్నది.

(1) మృతం న్యవత్త్యం మార్తాండః అంటే మృతండు దనువాని కొడుకు (2) మృతం బ్రహ్మాండం జీవయంతి మార్తాండః అనగా సజీవిన బ్రహ్మాండమును బ్రతికించువాడు అని అర్థము. కావున వారి “ఉహ”కు ఆధారమైన నిర్వచనమే తప్పుగా తోచుచున్నది.

జి. వి. ఆర్. చంద్రమౌళి

నేలకొండపల్లి - 507 160

1989

నన్నెపరూ మరల్చలేదు
ఏ విధంగానూ కదల్చలేదు
నేను నేనే!"

ఒక మంచి కవితా సంకలనం చదివానున్న సంతృప్తి
కలుగుతుంది. అందరూ కొని చదవదగిన కవితా సంకలనం ఇది.

కృష్ణ చైతన్య

అని కవి స్వయంగా వివరించాడు. సత్యాన్ని, నవ్యతను నింపు
కున్న సంగ్రహదాయం నిత్యనూతన జీవన సౌఖ్యాన్ని అందిస్తుం
దనే బెప్పొచ్చు.

సమాజం రాలుతుంటే కవి మాత్రం చేతులు ముడుచుకొని
కూర్చోడు. మధుర భావనలను మొలకెత్తించేడి టసుమ కలాలతో
పాటు తన కవితాయుధ కలాలను సంధిస్తాడు ప్రజల కష్ట
విఘ్నాలతో కలసిపోతాడు. అందుకే ముక్కు మూసుకొని మూల
మూల ఆదవిలో తపస్సు చేసుకోవడాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ రాత్రి
వగలూ నిరంతరం శ్రమించే సామాన్యుడిని మహర్షిగా కీర్తిస్తు
న్నాడు. మరో అడుగు ముందుకేసి అమర్ల వీరులతో

"అన్నా

నీవు జారవిడిచిన

ఈ నెత్తుటి చుక్కను

ఎర్రటి ముత్యం చేసి

మన కర్లి పెళ్ళి వేస్తాను!"

అని కార్యోన్ముఖుడై ప్రతిజ్ఞ చేస్తున్నాడు.

ఈ కవి రచనలమీద శ్రీ పుష్పాణం "శంకరుని నిలాసని
కనిపించినా, ఏగ్గండ ప్రాయీడ్ అనాలనిన్ ముందు నిలచినా
వందల వేనవేల పార్తె పుర్రెలు, పెంటిలియన్ల అయిన్ ప్రిన్
బుర్రయా ప్రతిన్యపించలేని మెటిరియల్ నాలోని తత్వం!"
అంటాడు కవి. ఇంకా ఎక్కువ ఆలోచనలు రేకెత్తించే వద
చిత్రాలతో కూడిన మసాలా లోవల వుంది. ఇది కొత్త కవిత్వ
మని పొంగిపోవాలో అర్థం చేసుకోలేక స్వయం కుదరిక కుంగి
పోవాలో పారకులే నిర్ణయించుకోవాలి. స్పష్టంగా వున్నట్లు కవి
పిస్తున్నదాట్లో అన్నప్పటి, అయినా పయంగా పైకి కనిపిస్తున్న
దాట్లో విజృంభణ ఇందులో చూడవచ్చు)" అని విమర్శ చేశాడు.

ఇందులో ఆయన అనుకున్నంత అస్పష్టతగానీ, అయో
మయ గానీ ఎవీ లేదు. ఇది పారకుడికి ఒక దివ్యానుభూతిని,
విత్య చైతన్య స్రవంతిని అందిస్తుంది. అనుభూతి ప్రధానంగా
వారిని సంకలనం ఇది.

అక్షరాంజలి (కవితా సంపుటి)

[రచన : ఉమ్మెత్తల, వెల : రూ. 5-00, ప్రతులకు
ఉమ్మెత్తల, సాహిత్యవేదిక, బ్రాహ్మణవీధి, వనవర్తి-509103]

ఆధునిక కవిత్వంలో నృప్తత, అనృప్తత అనే నమస్క
ఎదురౌతూ తెలుగు పాఠకులను తికమక పెడుతున్నది. ప్రతిభ
వంతుడైన కవి తన భావాలను కవిత ద్వారా పతితం హృదయా
లను సూటిగా తాకేటట్లు చెప్పగలడు. భావం తాత్త్వికం కానీ,
సామాజికం కానీ కవితా రూపాన్నిచ్చి ఇతరులు అర్థం చేసుకునే
రీతిలో అందించగలడు. ఇది చెప్పడం ఎందుకంటే ఉమ్మెత్తల
ఈ 'అక్షరాంజలి'లో కవిత స్పష్టంగా తాత్త్వికమైవదీ, అదృ
త్విక రూపం కలిగివున్నది. ఉమ్మెత్తలపై రవీంద్రుని 'గీతాంజలి'
ప్రభావం ఉన్నదని వీరికలో పురాణం సుబ్రహ్మణ్యంగాడ
చెప్పిన మాట యదార్థం.

ఈ సంపుటిలోని కవితల్లో జీవుని వేదన, అత్తనివేదన
స్పృహంగా స్ఫురిస్తాయి.

ఇందుకు ఉదాహరణంగా కొన్ని పద్యములు చూపబడ
తున్నాయి.

"ఎన్నో బంధనాలతో
ఈలోక కారిక్కి నన్ను ముడివేసి
తిప్పుతున్నావా ప్రభూ!
ఈ గోల నీ రీలబ!"

"ఈ హృదయవీణ మేటి
అప్లోద గీతాలను గానం చేయి ప్రభూ!"

"ప్రియతమా!
కరిగిపోయే ఈ కాలవాహినిలో
తరిగిపోయే ఈ వన గమనంలో
ఇంకా ఎంతకాలం ఈ అనంతయాత్ర"

"చివరికు నీ ఆలయంలో చిరుదీపమై
నిలచిపోవడమే కదా!

ఇక ఆలస్యమెందుకు ప్రభూ!"

ఉమ్మెత్తల కవితలో కొన్ని ఎబ్బెట్టుగా తోచే ప్రయోగా
లున్నాయి 'హృదయ గొంతుక' 'కష్టం రేకులు' 'పర్వత్య
పిడుగులు' అనేవి. ముందు ముందు ఈలాంటివాటిని సవరించు
కోవా

వేముగంటి

